

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ANDOVER-HARVARD LIBRARY

AH 4V4I +

ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

J. m.

7171
2

NAGELATENE LEERREDENEN.

II. 2

TWAALFTAL
LEERREDENEN,

NAGELATEN DOOR

J. L. KOTTING,
=

IN LEVEN LAATST PREDIKANT
TE ALKMAAR.

Te ALKMAAR, bij
H. COSTER & H. J. VAN VLOTEN.

1844.

Gedrukt bij H. J. VAN VLOTEN.

VOORBERIGT.

Aan de talrijke inteekenaren op de Nagelatene Leerredenen van onzen waardigen vriend en medebroeder KOTTING, bieden wij dezen bundel aan. Niet gemakkelijk was de taak, die wij op ons hadden genomen. Ieder voorzeker, die weet wat het zegt, arbeid van eenen overledenen, die nimmer voor de pers bestemd was, voor een grooter publiek in gereedheid te brengen, zal de vrucht anzer vereenigde pogingen met een oog van toegevendheid beschouwen. Wat onzen ontslapen' Ambtgenoot zou hebben vrijgestaan, als het hem vergund ware geweest zelf de laatste hand aan deze Leerredenen te leggen, was ons, als uitgevers, niet geoorloofd. Zoo weinig mogelijk hebben wij daarom veranderd, om des te beter het eigendommelijke van KOTTING's predikwijze te bewaren.

Wat de keuze der Leerredenen betreft, uit den grooten voorraad, die ons ten dienste stond, hebben wij de voorkeur aan de zoodanigen gegeven, waarvan wij wisten, dat zij met bijzonder genoegen waren aangehoord, en die ons voorkwamen,

om inhoud en vorm, boven anderen aanbevelenswaardig te zijn.

Nadere levens- of karakter-beschrijving van onzen ontslapen' Medebroeder verwachtte men hier niet. Wat hij als Evangeliedienaar was, heeft hij, zonder het te weten of te willen, in de eerste Leerrede zelf geschetst: — hij was eene eere van CHRISTUS.

Wij ontboezemen eindelijk nog den wensch, dat de lezing van het vroeger gesprokene voor velen, vooral in de Gemeenten van Kwadijk, den Helder en Alkmaar, die hij door het Evangelie diende, moge dienstbaar zijn ter bevordering van Christelijke kennis, geloof en godzaligheid, en dat alzoo de nagedachtenis des braven, ook door dit middel, in zegening blijve.

Aan allen, die deze onderneming ondersteunden, betuigen wij, ook namens de nagelatene weduwe, onzen opregten dank.

DE VERZAMELAARS.

L I J S T
DER
LEERREDENEN.

I.

De Evangeliedienaar, eene eere van CHRISTUS.

Tekst: 2 KORINTHE VIII vs. 23b. . . . bl. 1.

II.

De hoogste Lofspraak.

Tekst: FILIPP. IV. vs. 3b. . . . . bl. 25.

III.

De verborgene, maar krachtige, eindelijk geheel doordringende werking van het Koningrijk der Hemelen in den mensch.

Tekst: MATTH. XIII vs. 33. . . . . bl. 42.

IV.

Vermaning tot getrouwheid aan onze Christelijke belijdenis.

Tekst: HEBR. XIII vs. 9a. . . . . bl. 60.

V.

Het eindelijk lot der Naam-Christenen.

Tekst: MATTH. XIII vs. 47—50. . . bl. 79.

VI.

Het onmerkbaar der verschijning van het Koningrijk Gods onder de menschen.

Tekst: LUCAS XVII vs. 20, 21. . . . bl. 96.

VII.

Het leven in den vleesche, Gods ongevallig.

Tekst: ROM. VIII vs. 8. . . . . bl. 113.

VIII.

SIMEON'S Profetie.

Tekst: LUCAS II vs. 34^b. . . . . bl. 135.

IX.

Over de verborgene afdwalingen en den invloed, dien de overtuiging van haar bestaan moet hebben.

Tekst: PSALM XIX vs. 13^b. . . . . bl. 156.

X.

De onwankelbare duurzaamheid der Christelijke Gemeente.

Tekst: 2 TIM. II vs. 19^a. . . . . bl. 174.

XI.

Bestendige vrees om te zondigen, eene bron van waar geluk.

Tekst: SPREUKEN XXVIII vs. 14^a. . . bl. 195.

XII.

In de toekomstige wereld is geen dood meer.

Tekst: OPENB. XXI vs. 4^b. . . . . bl. 212.

DE EVANGELIEDIENAAR, EENE EERE VAN CHRISTUS.

BEVESTIGINGSREDE (*).

Tekst: 2 KORINTHE VIII vs. 23 l. r.

Zij zijn . . . . . eene eere van CHRISTUS.

De Apostel PAULUS droeg zorg voor de inzameling van liefdegaven, ten behoeve van de gemeente in *Palaestina*, die aldaar door vele vervolgingen en andere onheilen verdrukt werd. Gelijk reeds in *Macedonië* veel, zelfs boven vermogen, was bijgedragen, zoo wekt hij ook de Korinthiërs op, om zijn verlangen ten uitvoer te brengen, en gaarne iets af te zonderen tot heil der vervolgte broeders. TITUS, onder de Korinthiërs werkzaam, zoude dit doel bevorderen. Hij was met dat oogmerk tot hen gekomen. Met dezen was nog een uitmuntende, bij allen lofwaardige broeder afgezonden; terwijl zij

---

(*) Uitgesproken ter bevestiging van Ds. J. J. VAN OOSTERZEN in de Hervormde Gemeente van *Alkmaar*, 15 Oct. 1843.

door eenen derden vergezeld waren, wiens ijver in verschillende opzigten beproefd bevonden was. Allen te zamen prijst PAULUS der gemeente aan, opdat deze hen met hoogachting behandelen en hun haar vertrouwen schenken zoude. Daarom schrijft hij bijzonder aangaande TITUS: *hij is mijn medgezel en medearbeider, bij u.* Dit moest hun reeds gunstige gedachten inboezemen omtrent hem, dien PAULUS zelf zijn' ambtgenoot noemde. Wat die andere *broeders* betrof, zij waren *afgezanten der gemeente*, en dus niet alleen door PAULUS tot die reis met dit doel afgevaardigd; *zij waren bovendien eene eere van CHRISTUS*, mannen, die door alles de eer des verhoogden Verlossers zochten te bevorderen. Dit was hun doel en hun streven. Om die lofwaardige getuigenis mogten de Korinthiërs ze aannemen, als waardig om aan hen de bewijzen hunner liefde te betoonen.

Welke loffelijke vermelding aangaande die ons onbekende broeders! Zij mogten waarschijnlijk niet beiden tot de geheele Evangeliedienst zijn afgezonderd, toch wordt omtrent den eersten gezegd (vs. 18): *»die lof heeft in het Evangelie door alle de gemeenten.»* Dit gaf mij vrijheid om het tekstwoord te dezer ure, bij de bevestiging van onzen nieuwen Leeraar, tot eene grondslag mijner rede te leggen. Uit hetzelfde is veel te ontleenen wat voor voorgangers en belijders beide hoog gepast is te achten. Ik wil u bepalen bij de gedachte: de Evangeliedienaar, eene eere van CHRISTUS. In het *eerste deel* mijner rede zal ik haar in het regte licht plaatsen. *Ten tweede* doen wij u

de hooge waarde dier voorstelling kennen, voor Leeraar en gemeenteleden beide.

Verhoogde Heer! geef ons te zamen Uwen zegen. Maak ons opmerkzaam op den raad, dien wij van Uwentwege ontvangen. Heilig de waarheid van Uw Woord aan onze harten. Dat de Leeraar in het spreken, wij in het hooren, allen te zamen in woord en wandel eene eer van U mogen zijn. Dit zij zoo!

I.

Wanneer wij spreken van den *Evangeliedienaar* als *eene eere van CHRISTUS*, dan behoeven wij naauwelijks te zeggen, dat wij ons daarbij denzulken voorstellen, die met regt dien naam verdient. Wij betreuren het toch en mogen het niet verbergen, dat er gevonden zijn, wier woord en wandel niet in overeenstemming waren met het Evangelie dat zij bedienden; of die door verkeerde voorstelling geleid, door on-evangelische beginselen en bedoelingen bestuurd, aan hunne roeping niet getrouw bleven, en daarom haar zoo min als den Heer, wien zij predikten, tot sieraad konden zijn. — Wij hebben het oog op den regtgeaarden, naar getrouwheid jagenden Evangeliedienaar: van dien zeggen wij, in de uitgestrektste beteekenis des woords: Hij is eene eere van CHRISTUS. Zoo mogen wij hem beschouwen van wege het *werk*, hem opgedragen — het *doel*, dat hij beöogt — de *hulp*, die hij daarbij inroept — de *hope*, die in hem is. Met andere

woorden: Hij is dit, omdat hij CHRISTUS predikt — zielen voor CHRISTUS zoekt te winnen — in CHRISTUS zijne sterkte vindt — en op CHRISTUS zijne verwachting bouwt.

Vooreerst. De Evangeliedienaar is eene eere van CHRISTUS, om het werk hem opgedragen. — Wij spreken niet van zijne roeping in het algemeen. Had hij eenen lastbrief gelijk aan die der Apostelen; ware hij tot de bediening gebragt door eene onmiddellijke aanstelling, gelijk bij PETRUS plaats had, dan zouden wij ook van zijne zending gewagen, den gezant in betrekking tot zijnen Zender plaatsen, en daarin reeds het bewijs vinden voor de waarheid, over welke wij spreken. Doch al werd hij geroepen langs meer gewonen weg, hij ziet zich nogtans als in de plaats van de eerste verkondigers der Evangelische waarheid. Het werk, hem opgedragen, is nog aan dat dezer voorgangers gelijk. De last, hun gegeven, heeft hij ook ontvangen. Hij moet CHRISTUS prediken. In Zijnen naam toch moest er worden verkondigd bekeering en vergeving van zonden onder alle volken. Predikt het Evangelie aan alle creaturen, is het bevel dat de Goddelijke Meester gaf aan Zijne gezanten. Met dien lastbrief traden zij op, onder Joden en Heidenen. Aan dien last getrouw verkondigen zij CHRISTUS als den inhoud en het middenpunt van de veelomvattende boodschap des heils. Zoo behoorde ook de Evangeliedienaar van vroegere eeuwen te doen, zoo is nog de taak van hem, dien wij in onze dagen Bedienaar des Goddelijken Woords, Bedienaar van het Evangelie noemen.

Wanneer hij in het openbaar is opgetreden, als hij zich geroepen ziet in de woningen der ellende, wanneer hij onderwijst en opwekt, vermaant en vertroost, dan is CHRISTUS de inhoud zijner redenen, om Dien te leeren kennen, aan te prijzen en in Zijne beminnenswaardigheid voor te stellen. Hij wil CHRISTUS prediken, zoo als het Evangelie aangaande Hem getuigt, als den eenigen grooten en Goddelijken, als den onvergelykelijken Leeraar en het volmaakte voorbeeld, als den magtigen weldoener Zijner natie, en den algenoegzamen Zaligmaker der wereld, als den diep vernederden maar ook den luisterrijk verhoogden, als de kracht en de wijsheid Gods, den barmhartigen Hoogepriester, den getrouwen leidsman der Zijnen, den bestuurder der Gemeente, den verordineerden tot regter van levenden en dooden. — Daarbij beroept hij zich op de oude orakeltaal, die in Hem is vervuld: op de getuigenissen door God zelve gegeven: op de geschiedenis des Christendoms, waardoor de waarheid des Evangelies zoo krachtiglijk wordt bevestigd. Zoo predikt hij CHRISTUS in Zijnen persoon en in zijn werk, in Zijne onmisbaarheid en algenoegzaamheid. Zoo wacht hij zich voor elke eenzijdige beschouwing, waardoor, of aan de geschiedenis van Zijn leven, of aan de waarde van Zijne grootheid, of aan den inhoud Zijner leer wordt te kort gedaan. Zoo handhaaft hij CHRISTUS tegen de drogredenen van het ongeloof en het bijgeloof beide; zoo stelt hij Hem tegenover de on-evangelische voorstelling van den verzinneelijken geest der eeuw, die eenen CHRISTUS naar haren smaak kiest. En alzoo getrouw aan

de zuivere waarheid, mag hij beschouwd worden van wege den inhoud zijner prediking als eene eere van CHRISTUS.

Ten tweeden. Die prediking van CHRISTUS is geene onverschillige zaak. Zij mag niet worden vergeleken met de voordragt van hen, die spreken om te vermaken, om den hoorder een aangenaam uur te aanschaffen, hen te streelen en met toejui- ching van den redenaar naar hunne woning te doen terugkeeren. Ach! de gemeente die daarmede den Leeraar gelijkstelt, zij getuigt tegen zich zelve. Wee den Evangeliedienaar, die met dit doel den CHRISTUS predikt. Hij zoekt Diens eere niet. Dit is vreemd aan den regtgeaarden dienaar des Heeren. Deze tracht door zijne openbare en bijzondere redenen, *zielen voor CHRISTUS te winnen*. Het is hem eene treurige opmerking, dat laauwheid in het Gods- dienstige, onkunde aan het ééne noodige, lust voor overdreven zinnelijke, gebrekkige voorstelling van het wezen des Christendoms, en onkunde met zich zelve, zoo vele oorzaken zijn, waardoor men van CHRISTUS terug blijft, aan zijne dienst vreemd is, en derhalve geen onderdaan wordt in Zijn Rijk. Hij kent de uitspraak des Heeren, dat het woord des Koninkrijks over den ganschen aardbodem verspreid moet worden. Hij weet, hoe de Heer met dit doel arbeiders in den wijngaard uitzendt. Hij is verzekerd, dat geen zondaar buiten CHRISTUS ten Hemel ingaat, en dat de eere des Onvolprezenen alleen door liefde jegens Hem, en door getrouwe beoefening van Zijne geboden wordt bevorderd. Daarom zoekt hij het Rijk van den Heer uit te

breiden. Vandaar ook, dat hij alleen, en uitsluitend den CHRISTUS, den geheelen CHRISTUS predikt. Hij doet dat niet slechts, om de kennis der gemeente, en van ieder dien hij toespreekt, te vermeerderen en uit te breiden, maar opdat hij de waarheid des Evangelies aanprijzen, en haar tot de behoefte van den mensch als zondaar in verband brengen zou. Hij tracht dat gevoel van behoefte op te wekken, den slapende wakker te maken, opdat CHRISTUS over hem lichte. Hij raadt den afgedwaalde terug te keeren, en zich op de trouw en liefde van den eenigen Verlosser te verlaten. Hij wijst den treurige over zijne zonde op het kruis en bloed van CHRISTUS, waardoor alleen vergeving is bij God. Hij spreekt van de kracht, en den troost, den moed en de hope, die uit het geloof in den Gekruiste en Verheerlijkte voortvloeijen, opdat de zondaar zich overgeve aan den Koning in het Godsrijk, en zich een' onderdaan van Hem in woord en daad betoone. Zoo werkt hij mede aan de uitbreiding van het Rijk zijns Heeren. Zoo dringt hij den zondaar om behoudenis zijner ziel te zoeken, bij den eenigen naam onder den Hemel gegeven, om zalig te worden. Zoo is hij werkzaam en predikt den CHRISTUS, opdat deze van anderen de eere en hulde ontvange; en waar dit doel wordt bereikt, zij het slechts bij éenen zondaar, daar is zijn hart verheugd, en is hij in nadruk eene eere van CHRISTUS.

Ten derden. Hoogst gewichtig, ernstig, maar ook moeilijk is het werk hem opgedragen, en het doel dat hij daarmede beoogt. Immers, er wordt

hoogere mate van kennis en doorzigt, wijsheid en beleid gevorderd, om met die prediking dat oogmerk te bereiken. Daarenboven, er is niet weinig waardoor de lust verflauwen, de moed verzwakken kan. Ziet, hoe velen zich tegen de prediking van den eenigen CHRISTUS verzetten, ja, wien zij eene ergernis en dwaasheid is. Anderen zijn kittelachtig van gehoor, en willen alleen geleid, niet vermaand, niet bestraft worden. Niet weinigen, wier harten koud zijn als ijs, ongevoelig als steen en onbuigzaam als ijzer. En wie zal het alles opnoemen, waardoor het werk van den Evangeliedienaar bemoeijelijkt wordt? Wie is dan tot alle deze dingen bekwaam? zoo vraagt hij. Maar hij twijfelt, wanhoopt niet. Hij roept daarbij de hulp van CHRISTUS in. *In CHRISTUS is zijne sterkte.* Hij ziet op de bediening, die hij heeft aangenomen in den Heere, dat hij die vervult. Hij erkent, onder hooger bestuur tot het werk van eenen Evangelist geroepen te zijn. Hij gelooft en is verzekerd, dat Hij die roept getrouw is, die het ook doen zal. Hij weet, dat hij werkt onder het toezigt en de leiding van den Oppersten Herder, die hem niet zal laten ontbreken wat hij noodig heeft. Waar zijne kracht te kort schiet, waar hem de onmisbare wijsheid ontbreekt, daar ziet hij op tot den Heer, die het hoofd der Gemeente is, en wiens zorg zich ook tot hare Leeraren uitstrekt. Van Hem vraagt hij de vervulling zijner ligchaams- en geestbehoefden. Aan Hem vertrouwt hij zich toe. In CHRISTUS is zijne kracht. — Hij verlaat zich op het woord tot PAULUS gespro-

ken: Mijne genade is u genoeg! Mijne kracht wordt in uwe zwakheid volbragt. Dit is zijne sterkte bij al waartoe hij geroepen is. Dit wapent hem tot den strijd, dien hij moet voeren. Zoo is hij krachtig in den Heere. En gelukt hem al wat hij doet, hij dankt er CHRISTUS voor. Nu roemt hij: Ik vermag alle dingen door CHRISTUS, die mij kracht geeft. Hij is alzoo een toonbeeld van de zorg en de liefde, van de trouw en de magt van Jezus, den Verheerlijkte aan 's Vaders regterhand. Hij staat op zijnen post en is getrouw in Zijne bediening, als eene eere van CHRISTUS.

Ten vierden. Eene eere van CHRISTUS is de Evangeliedienaar, van wege de hope die in hem is. Hij bouwt op Hem alleen zijne verwachting. Ik heb daarbij het oog op de uitwerking van zijne prediking en het bereiken van zijn doel, maar tevens op het loon, den getrouwen toegezegd.

Niet altijd, dikwijls zelden, soms in het geheel niet ontdekt zich de vrucht van het werk des Leeraars. Hij zaait in blijde hope op rijken oogst. Maar dat zaad wordt door het onkruid verstikt, of het valt op steenachtige plaatsen, of het wordt door de doornen belemmerd op te schieten, en vrucht te dragen. Dit is ontmoedigend. Het maakt den last, die op zijne schouders rust, zwaarder. Het kan hem doen vertragen in getrouwe volharding. Doch ziet! hij kent de toezeggingen van zijnen Heer. Hij weet, wat deze reeds heeft aangekondigd, omtrent den verschillenden invloed en de onderscheidene uitwerking der Evangelieprediking. Dit vervult hem met vertrouwen, dat het Evange-

lie niet altijd en niet op eens krachtig werkt; of geheel doordringt, maar dat gelijk het zaad eerst onder de aarde blijft, en het zuurdeeg onder het meel verborgen, het alzoo zijn zoude in het Koninkrijk der Hemelen. Daarom gaat hij voort, moedig en in hope uit te strooijen. Hij verwacht van de toekomst de vervulling zijner wenschen. Wat hij nu niet ziet, hoopt hij daarna te aanschouwen. Hij beveelt den wasdom aan den Heer des oogstes. Op Hem alleen bouwt hij zijne verwachting, om honderd-, zestig-, zij het ook slechts dertigvoudige vrucht op den akker te zien, door hem beplant. En al ontbrak deze vrucht ook geheel, hij acht zich gelukkig, dat een Heer zijne bedoeelingen en wenschen kent, die niet naar de vrucht, maar naar den aard en het doel zijn werks den dieenaar zal loonen. Zoo eerbiedigt hij de magt des Verheerlijkte, zoo verwacht hij van Hem wat geen mensch kan geven. Daarin is hij eene eere van CHRISTUS. En wanneer hij door zijne prediking velen ziet opwassen in kennis, versterking des geloofs, vernieuwing des harten, en voortgang op den weg der bekeering, dan geeft hij aan CHRISTUS genade de eer, door welke alleen hij alles vermag.

Op CHRISTUS is zijne hope, doch niet slechts voor het tegenwoordige, ook voor de toekomst der eeuwigheid. Hij ziet den oogenblik vooruit, waarin hij geroepen wordt, om den herderstaf neder te leggen, dien hij eens op bevel van CHRISTUS heeft opgenomen. Dan is de tijd daar, dat ook hij reukenschap moet afleggen van zijn rentmeesterschap. Die oogenblik doet hem vreezen bij den blik op

zich zelve, want ofschoon hij streefde naar getrouwheid, dat kan de ontrouw niet uitwischen, die op het register zijner afwijkingen staat aangeschreven. Ach, hoewel hij anderen zocht te brengen op het pad des geloofs, is er zoo veel bij hem zelve, waardoor zijn geloof niet die hoogte heeft bereikt, waarop het bij den voorganger gevonden moest worden! Daarom voelt hij behoefte aan genade. Het loon, den getrouwe toegezegd, is zijn uitzigt, maar dat uitzigt bouwt hij op geenen anderen grondslag, dan waarop hij gepoogd heeft het Godsgebouw verder op te trekken, JEZUS CHRISTUS; dien hij den volke verkondigde als het middel ter zaligheid. Zoo eert hij CHRISTUS in zijn stervensuur, als de eenige onwankelbare steun van zijne hope. Zoo verwacht hij de eere der zaligen als genadegifte Gods in CHRISTUS JEZUS. Zoo strekt hij in zijne laatste ure ten toonbeeld, hoe de liefde des Verlossers ook verheerlijkt wordt in hem. Zoo blijft hij stervend, hetgeen hij was in zijn leven: eene eere van CHRISTUS.

Dit was hij op aarde, dit is hij daar boven. Opgenomen in de kringen der verlostten, dankt hij den Verlosser, die zich ook aan hem als Zaligmaaker betoonde. Daar roemt hij in de trouw van Hem, die hem op aarde niet begaf. Daar ziende wat goeds zijne prediking uitwerkte, daar de gezaligden ontmoetende, die hem als middel hunner behoudenis erkennen, buigt hij te dieper voor den troon en geeft voor alles CHRISTUS de eere. Broeders en Zusters! konden zij u toespreken, die eens in uw midden den CHRISTUS predikten, die uwe

zielen voor Hem zochten te winnen, die in Hem hunne sterkte vonden, en in den Heere ontslapen zijn, zij zouden het u tot roem des Heeren verzekeren: wij waren en zijn ook nu eene eere van CHRISTUS!

II.

De Evangeliedienaar eene eere van CHRISTUS. O! wij roemen hem gelukkig, van wien dit in nadruk gezegd kan worden. En wij danken den Bestuurder der dingen, die ons in de bediening gesteld heeft, opdat wij eene eere van CHRISTUS zouden kunnen zijn. Het is echter geene oorzaak van zelfverheffing en onbetamenden roem. Neen! wij zeggen liever met PAULUS: Door de genade Gods ben ik, die ik ben. Maar evenmin kan of mag het ons onverschillig zijn, dat wij ons zelve en anderen als zoodanig beschouwen. Want die gedachte is van hooge waarde voor den Leeraar en Gemeente-leden beiden. De aanwijzing daarvan maakt den inhoud uit van het *tweede deel* onzer rede.

Vooreerst. Als ik u de hooge waarde van die gedachte voor den Leeraar voorstel, dan doe ik u opmerken, dat zij de hooge voortreffelijkheid zijner bediening hem voor oogen stelt; hem wapent tegen het zoeken van eigene eer; hem opwekt tot ernstige verdediging der eere van CHRISTUS, en hem bemoedigt bij de tegenkantingen, welke hij ontmoet.

De dienaar des Konings, die uitgezonden wordt, om een gedeelte des Rijks te besturen; de krijgs-

man, die waakt voor de belangen van den Staat en de aanranding van 's Vorsten naam of gezag, gevoelt de waarde van zijne betrekking, wanneer hij denkt dat hij de eer des Konings moet handhaven. Hij erkent, dat hem veel is toevertrouwd, dat van zijne getrouwheid voor den naam des oppersten gezagvoerders alles afhangt, dat aldus blijken kan, welke waarde hij zelf aan de eere des Konings hecht. Eveneens mogen wij ook als ontwijfelbaar aannemen, dat de Evangeliedienaar, zich zelve beschouwende als eene eere van CHRISTUS, daardoor de hooge voortreffelijkheid zijner bediening des te dieper zal erkennen. Hoezeer toch moet zij dan in zijn oog zich verheffen boven elke bediening in den Staat of in de maatschappij! Eene eere voor Hem, op Wiens kleed staat geschreven: Koning der Koningen, Heer der Heeren; Wiens gebied zich niet bepaalt bij eene enkele plaats, naauwelijks op de wereldkaart merkbaar, of bij het uitgestrektste land op de aarde, maar Wiens scepter heerschappij voert van het eene einde der aarde tot het andere, voor Wiens voetbank eens de gansche wereld zich buigt; Wiens wetboek Evangelie heet, en die niet door een slavenjuk maar door de banden der innigste liefde allen tot zich wil trekken! Eene eere van Hem te zijn, geroepen te worden om Zijne eer bij anderen te bevorderen, dit zegt veel, M. H.! Dit wijst den Evangeliedienaar op de hooge voortreffelijkheid van zijne bediening. Dat overtuigt hem van het voorregt van dien, wien deze bediening geschonken wordt. Dat doet hem met blijde inge-

nomenheid de taak beschouwen, hem door hoogere wijsheid opgedragen, en heeft daardoor invloed op de wijze, waarop hij hetzelfde verrigt. Immers hem is veel toevertrouwd, zijne roeping is eenig in hare soort.

De Evangeliedienaar eene eere van CHRISTUS. Die gedachte wapent hem tegen het zoeken van eigen eer. Hij, wien de verkondiging der zaligmakende genade wordt toevertrouwd, is mensch, van gelijke bewegingen als alle anderen. Is hij door aanleg en bestemming boven de redelooze schepselen verheven, hij bezit met alle de kinderen van ADAM de zinnelijkheid die ontaard is, en daarom is ook zijn naam: zondaar voor God! De aandoeningen en driften zijn niet altijd binnen de behoorlijke perken. De eerzucht kan ook bij hem onbetamend werken. De begeerte naar lof kan onmatig worden. Waar de menigte hem toejuicht wordt hij gestreeld. Hij kan zelfs om lof bedelen. Gevaarlijke dwaling! Hij moet zich daartegen wapenen. Maar welk wapen is geschikter dan de voorstelling, dat hij als Evangeliedienaar eene eere van CHRISTUS zijn moet? Dat denkbeeld doet hem opmerken, dat dikwijls de eer bij den Heer en de eer bij de wereld met elkander in strijd zijn, dat zij met elkander vaak niet bestaan kunnen en nevens elkander niet geduld worden. Wie eigene eere zoekt, miskent de eere, die CHRISTUS toekomt. Wie deze bevorderen wil, zal zich zelve op den achtergrond plaatsen. Zóó moet het geschieden, als wij eene eere van CHRISTUS zijn zullen! Daarom zij dit woord niet uit de gedachten verwijderd, maar

worde het steeds overwogen met allen ernst door ons, Broeders in de heilige bediening! En waar de stem der toejuiching ons in het oor dringt, waar wij gevaar loopen om alzoo van het rechte spoor af te dwalen, daar worde de bede te ernstiger opgezonden: Hemelsche Vader! leid ons niet in verzoeking! Daar worde bedacht, hoe schandelijk het voor ons zoude zijn, als de eere van CHRISTUS werd opgeofferd voor eigene eer. Daar zij ons wapen tegen het gevaar om nalatig te worden, de gedachte: Ik moet niet mijne eigene eer zoeken, maar die van Hem, in wiens dienst ik gesteld ben!

De Evangeliedienaar eene eere van CHRISTUS. Als de Leeraar dit bedenkt, dan vindt hij daarin opwekking tot ernstige verdediging der eere van CHRISTUS. — In elke eeuw, in iedere gemeente zijn er gevonden, die den CHRISTUS van het Evangelie bestrijden. Zij deden dit door mond en pen, of door hunnen wandel, sommige onbedacht, anderen moedwillig. Zij zijn er nog in het openbaar, en daarom meer bekend; velen schuilen in het duister, om zoo vermoemd anderen tot hunne boosheid over te halen. Zij zijn nogtans aan hunne werken kenbaar. Zal de voorganger in de Gemeente zwijgen, waar hij ze ontmoet, of u hun invloed op anderen ontdekt wordt? Gewis, dan ware hij ontrouw. Dan kon hij gedooogen, wat hij als geroepen, om eene eere van CHRISTUS te zijn niet gedooogen mag. Dan zoude hij schijnen, te dulden of te vreezen, dat de zaak des Heeren toch voor die der vijanden zwichten moest. Neen, zijne roeping moet hem opwekken, om de stem tot verdediging te

verheffen. De gedachte: Ik moet eene eere van CHRISTUS zijn, zal hem aansporen, aanmoedigen om te spreken, den grond, op welken hij staat, te verdedigen en niet ééne schrede zelfs te wijken voor hen, die de eere willen betwisten aan den Eenigen, die nevens God de hoogste eere waardig is. Ziet, Broeders! door die gedachte geleid, gevoelen wij onze heilige roeping! Wij schamen ons dan der getuigenis niet van onzen Heer JEZUS CHRISTUS! Dan vreezen wij den wolf niet, die op de kudde aanvalt. Dan wijzen wij de vijanden af met de wapenen der krachtigste overtuiging, omdat wij eene eere voor CHRISTUS moeten zijn en voor Hem willen strijden!

Maar niet immer kan hij door zijne verdediging van CHRISTUS den aanrander tot zwijgen brengen, binnen zijne eigene vesting terugdringen en den invloed verhinderen, dien deze kon uitwerken. Het is mogelijk, de geschiedenis zegt ons dit, dat ook de beste pogingen mislukken, en de ernst van den verdediger den vijand op andere middelen bedacht maakt, die hem meerdere vrucht beloven, en de onverschilligen met de zwakken tot zijne partij overhalen. Wat dan? Zal de Evangeliedienaar daarvoor worden ontmoedigd, en de vreeze hem vervullen voor de ondermijning van de waarheid en het Rijk Desgenen, Wiens eere hij is? Dat zij verre! De gedachte, dat hij toch eene eere van CHRISTUS zoekt te zijn, kan hem dan opbeuren en be-
moedigen. Wat hij niet vermag, dat zal CHRISTUS zelf doen. Hij zal zijne eigene eere handhaven, Zijne vijanden aan Zijne voeten onderwerpen, de waar-

heid doen zegevieren. In dat geloof werkt hij rustig voort, vertrouwend steunende op de belofte des Heeren: De poorten der hel zullen Mijne gemeente niet overweldigen. Hij gaat zijnen weg, werkende wat zijne hand vindt om te doen, en zich aangordende met moed en kracht, wanneer eene andere loopbaan wordt ingeslagen, of hij eenen ruimeren werkkring zich geöpend ziet.

Hier is mij de weg gebaad, om mij tot u te wenden, Broeder in de Heilige Bediening! gereed om met ons, als uwe ambtgenooten, in deze gemeente te arbeiden. Ik sprak daar van het aangorden met moed en kracht bij de aanvaarding van eene nieuwe loopbaan. Ik bragt dit in verband met de bemoediging, den leeraar zoo noodig, wanneer hij tegenkanting ontmoet bij zijne pogingen tot verdediging der waarheid. Meen echter niet, dat de eigenlijke bestrijders van het Evangelie zich in onze gemeente in die mate en met zulk eene kracht openbaren. Het vindt hier, gelijk elders, meer tegenkanting door den wandel, dan door afwijking in het geloof, meer door laauwheid dan door twijfelzucht. Desniettenstaande wordt er naauwkeurig toezigt vereischt, en is er waakzame verdediging noodig, opdat niet zij, die buiten zijn, hunne pogingen zien gelukken. Maar ik vermeet mij niet te zeggen, welke uwe verpligting is, en hoe aan dezelve beäntwoord moet worden naar de behoefte van onze dagen. Gij waart met lof werkzaam in de gemeente, die gij hebt verlaten. Gij weet wat ons is opgelegd, en hoe de gaven, die wij hebben ontvangen, in de dienst van

CHRISTUS moeten worden aangewend ter bereiking van het groote doel. Dat gij het voornemen hebt opgevat en gezind zijt, om met de hulp des Heeren daarnaar te jagen, worde kennelijk door de beantwoording der navolgende vragen:

Vooreerst vraag ik u, enz.

Zoo begroeten wij u van nu af aan als Herder en Leeraar in de gemeente van *Alkmaar*. Wij, vroeger door het bestuur des Heeren herwaarts gebracht, noemen u onzen ambtgenoot in de Heilige Bediening. Wij vragen uwe vriendschap en broederlijke toegenegenheid. Wij bieden de onze van ganscher harte u aan. O! dat wij in éenen geest arbeiden aan de opleiding der gemeente, onzer zorge toevertrouwd, vervuld met den zin van onzen Heer. Zijt eene eere van CHRISTUS. Predik Hem, den Gekruiste, de kracht en de wijsheid Gods, niet naar menschelijke wijsheid, maar in de betooning des geestes en der kracht. Word, in de hand des Heeren, een middel om zielen voor Hem te winnen, Wiens Evangelie den volke verkondigd moet worden. De Heer vervulle u met zijne genade en zijnen geest. Hij voorzie in alle uwe behoeften. Hij bevredige alle uwe betamende wenschen. Nimmer berouwe u de keuze, dat gij deze roepstem hebt opgevolgd. Integendeel, dat zij u steeds eene oorzaak van vrede des gemoeds. Dat worde de bron van reine blijdschap op uwe volgende levensbaan. Dat verhooge uwe vreugde in den dag der eeuwigheid, zoodat er ook van dezen akker, waar gij gearbeid hebt, rijkelijk worde ingeëogst. Als de

overste Herder zal verschenen zijn, dan worde de onverwelkelijke kroon op uwen schedel gedrukt. *God, onze Hemelsche Vader, Die u geroepen heeft tot deze Heilige dienst, verlichte u door Zijnen Geest, versterke u door Zijne hand, en regere u zoo in uwe bediening, dat gij daarin behoorlijk en vruchtbaar moogt wandelen, tot grootmaking Zijns naams, en verbreiding van het Rijk Zijns Zoons JESUS CHRISTUS. Amen.*

Gemeente! Met dien wensch zult gij gewisselijk instemmen, die bede wilt gij gaarne herhalen. Doet het, door te zingen: GEZANG 91: 3.

Ten tweeden. Ik heb het woord nog tot u te rigten, gemeente van *Alkmaar!* Ontvangt dezen uwen nieuwen leeraar met blijdschap. Verleent hem een geöpend oor en hart. Wacht u dat hij zijn werk niet zuchtende moet verrigten. Hij zij u een bode des vredes. Geloof, wat hij u in CHRISTUS naam zal verkondigen. Hoort, als hij u van CHRISTUS wege bidt: »Laat u met God verzoenen!» Betreedt den weg, dien hij u zal aanwijzen, als het spoor dat ten hemel leidt. Beschouwt hem als eene eere van CHRISTUS. Wij roepen u ernstig toe: vergeet dit niet. Wij bidden u: erkent daarvoor hem en uwe overige leeraren. Immers bezit die overtuiging hooge waarde voor de Gemeente; want zij vervult haar met *hoogachting en vertrouwen* jegens den leeraar. Zij werkt krachtig, om *de gemeente aan den leeraar naauw te verbinden*, zij moet haar dringend opwekken tot *medewerking aan de opbouwning van het ligchaam des Heeren*, opdat leer-

aar 'en gemeente beide eene eere van CHRISTUS zijn.

Als wij u opwekken tot *hoogachting en vertrouwen* voor uwe leeraren, dan is dit op grond van de voorschriften in de brieven van PAULUS vooral. Ook wanneer wij verlangen dat die gezindheden eene vrucht zullen zijn van de voorstelling: de Evangeliedienaar eene eere van CHRISTUS, dan volgen wij daarin de voetstappen van denzelfden Apostel, die met dat doel van die broeders de heerlijkste getuigenis gaf, en op den tekst laat volgen: »*Bewijst dan aan hen de bewijzing uwer liefde.*» Gel.! houdt gij ons voor eene eere van CHRISTUS, wij vragen dan hoogachting en vertrouwen, niet alleen om onze personen, maar ook om ons werk dat wij onder u verrigten. Wij vragen dat, omdat wij anders de vrucht onzer prediking, het doel onzer aanprijzing van CHRISTUS, geheel zouden missen. Waar hoogachting ontbreekt, daar zal geene belangstelling in het Evangelie worden gevonden; waar het vertrouwen wordt gemist, daar sluit men het hart voor iedere vermaning en waarschuwing. Gij zelf wilt immers hiervan terugschrikken? Schenkt ons daarom betamende hoogachting en billijk vertrouwen. Nog eens: wij eischen dit niet om onze personen, wij vragen het om u zelve. Wij willen niet vermoeden, dat de gedachte bij iemand kan oprijzen, alsof wij moedwillig den CHRISTUS zouden verdonkeren, of eenen anderen weg ten leven verkondigen, dan naar ons inzien het Evangelie aanwijst. Wij hebben toch niet voorgenomen iets te weten,

dan JEZUS CHRISTUS, en Dien gekruist. Wie ons moge verdenken, wij wijzen hem op de toekomst. Wij weten het, dat de Evangeliedienaar verantwoordelijk is. Wee ons, indien wij het Evangelie niet verkondigen! Maar wij zeggen het ook den Apostel na: »Die ons veroordeelt is de Heer.» — Erkent ons derhalve voor dienaren van CHRISTUS, die Zijne eere zoeken. Vertrouwt ons als zulken, die niet het uwe beöogen, maar U! Zoo zult Gij ons werk niet ijdel maken, en zelve door Gods genade bij onze prediking worden opgebouwd in het allerheiligst geloof, het middel door God aangewezen tot zaligheid van den zondaar.

Waar hoogachting en vertrouwen aanwezig is, omdat men den leeraar als eene eere van CHRISTUS beschouwt, daar zal alzoo *de gemeente aan den leeraar naauw worden verbonden*. De stand van den Evangeliedienaar is geene afgezonderde, zoo als vroeger de priesterstand was. Hij behoort niet tot eene bijzondere klasse des volks. De verkondigers van CHRISTUS zijn dienaren der gemeente, die geene heerschappij moeten voeren over het geloof der menigte, maar medewerkers zijn van hare blijdschap. Zij moeten daarom aan de gemeente, en deze wederkeerig aan hen ten naauwste zijn verbonden. Van zoodanige naauwe verbindtenis is voor beider genoegen, voor beider vorming alles te verwachten. Er is veel, waardoor zij kan worden tot stand gebracht. Maar is er iets dat daartoe krachtiger en dringender spreekt voor het gevoel, dan die gedachte: *bij is eene eere van CHRISTUS?*

Deze gedachte plaatst den leeraar aanstonds in betrekking tot de gemeente. Immers, is CHRISTUS ook niet haar hoofd, gelijk Hij de Zender des leeraars is? Wil niet de Evangeliedienaar eene eere van Hem zijn, juist om de gemeente tot Hem te brengen? Rust gelijke verpligting niet op de gemeente, om te worden wat de dienaar is, eene eere van CHRISTUS? — Zoo kan er dan door de aankweking der gedachte van den tekst een naauwe band bestaan. Die verbindtenis is noodig, zij is nuttig. Broeders en Zusters! worde zij hier niet te vergeefs gezocht, wone zij onder ons, werke zij wat zij kan. Daartoe zij één geloof, één geest heerschende. Het Evangelie, dat ons den weg wijst, wat en hoe wij prediken, zij ook uw wetboek en vraagbaak. CHRISTUS, wiens eere wij zoeken te zijn, worde door u hartelijk aangenomen als de Zaligmaker uwer zielen. De Geest der genade, die ons bekrachtigt, door welchen CHRISTUS ons bekwaamt, openbare zijne werking ook aan uwe harten. De Doop, dien wij bedienen, het Avondmaal, waaraan wij voor- gaan, zij ons te zamen eene opleiding tot de dienst des Waarachtigen en eene verbindtenis met CHRISTUS. Dan zullen wij als broeders zamen wonen, God zal Zijnen zegen en het leven gebieden, en aan CHRISTUS wordt de eere gebracht.

Ja! CHRISTUS wordt de eere gebracht. Behoort dit tot de roeping van den Evangeliedienaar, moet de gemeente hem zoo beschouwen, dat moet haar dringend opwekken *om mede te werken tot opbouw van het ligchaam van CHRISTUS*, opdat allen

eene eere van CHRISTUS zijn. Er is veel, waardoor het oogmerk der CHRISTUS-prediking kan worden tegengewerkt. Er is, waardoor men met geweld afbreekt wat de Evangeliedienaar met liefde en ernst zoekt op te bouwen. Dit moet voor de goede zaak hoogst nadeelig zijn. Geliefden, het denkbeeld reeds verontrust u, en doet u terugdeinzen voor het mogelijke, dat gij zoudt vernielen, wat uwe wettige leeraars als eene eere van CHRISTUS trachten op te rigten! Ziet dan toe voor u zelve: Of zoudt gij ons voor eene eere van CHRISTUS houden, en niet zelve uwe roeping gevoelen, om op té wassen in Hem, Die het Hoofd is? Dat ware u tot schande en schade! Werkt dan, zoo waarlijk gij ons als eere van CHRISTUS acht, mede tot bereiking van ons doel. Bevordert door geloof en liefde, door ernst en kracht, door waakzaamheid voor, en strijd tegen de zonde, de eere van Hem, Die ons te zamen heeft lief gehad, door wien ieder gemeente-lid, maar ook elk Evangeliedienaar moet behouden worden. Zoo zult gij in leer en wandel onzen last verminderen. Zoo vinden wij eenen geopenden toegang tot uwe harten. Zoo worden anderen ten goede geneigd, die nu onverschillig zijn, om den Heer aan te nemen. Zoo kennen wij, leeraar en gemeente beiden, geen' hoogereren titel naar welken wij streven, dan *eere voor CHRISTUS*.

Eere voor CHRISTUS! Hij is aller hulde waardig. Zij worde Hem gebragt door onze prediking en door Uw geloof. Zij worde bevorderd in deze gemeente. Zoo zoude zij bloeijen, zoo woonde CHRIS-

rus in haar midden, zoo ware zij een tempel den Heere toegewijd. Daartoe dale de geest van CHRISTUS in de harten der voorgangers en besture Hij ieder lid der gemeenté. Ziet! dan hadden wij vrijmoedigheid, en zoudt gij niet beschaamd staan in den dag, wanneer duizenden bij duizenden, die door het Lam zijn vrijgekocht, leeraren en belijders beiden, zullen zijn eene *eere van CHRISTUS* tot in eeuwigheid toe. AMEN.

DE HOOGSTE LOFSPRAAK.

Tekst: FILIPP. IV vs. 3, 1 r.

Welker namen zijn in het boek des levens.

Eerzucht en begeerte naar lof zijn den mensch ingeschapen. Jammer slechts, dat deze beginselen vaak verkeerd worden gewijzigd, en dat ook die neiging zich dikwijls in eenen ontaarden toestand vertoont. Vandaar, dat de voldoening van die drift vaak gezocht wordt in dingen, die geene onveranderlijke waarde bezitten, maar met den tijd, die voorbij gaat, geheel verdwijnen. — Wij misprijzen geene betamende eerzucht of laken eene redelijke begeerte naar lof. Dat zij verre. Wij zelve willen dien brengen aan den man, die met verstandig beleid en wijze voorzigtigheid het roer van den Staat in handen houdt, en zijn volk den weg baant tot welvaart en bloei. Wij vereenigen ons in de hulde den dapperen held gebragt, die de zege behaalt, en willen met anderen de kransen vlechten, waarmede zijn schedel verdient gekroond te worden. Wij geven eere aan den beoefenaar der schoone kunsten, en aan hem, die de

wetenschap tot eenen hoogerem graad van luister helpt opvoeren. Wij prijzen in anderen de deugden van menschlievendheid en regtschapenheid, van burgertrouw en moed. Wij roemen de voorbeelden van ware vriendschap, van echte kinderlijke gehoorzaamheid, van ouderzorg en kinderliefde, van al wat eerlijk en loffelijk is. — Er is evenwel rede, Toehoorders! om te erkennen, dat in het genoemde niets gevonden wordt, waardoor de mensch op onverwelkelijken roem en eeraanspraak kan maken. Slechts de lof, die uit God is, slechts de eer, die CHRISTUS schenkt, verdient onbepaalde behartiging. En ach! de grootste lofspraak wordt vaak miskend en op haar weinig het oog geslagen, naar haar door zeer velen niet gestreefd. Ik doe u die lofspraak te dezer ure kennen. Zij ligt opgesloten in het woord des Apostels: »*Wier namen zijn in het boek des levens.*»

In de eerste plaats tracht ik u den inhoud dezer lofspraak te doen kennen. *Ten tweeden* wil ik *het hoogstbegeerlijke* derzelve aanwijzen. *Ten derden* stel ik u voor, *hoe wij haar kunnen verkrijgen.*

Maak dit woord, o Heer! voor een ieder onzer regt gezegend. Beschouwe elk hetzelfde als ook tot hem gerigt. Leere het ons te jagen naar den lof, die niet uit den mensch, maar uit U is! Het zij zoo!

I.

Met den inhoud der lofspraak, in den Tekst vervat, u bekend te maken, is het oogmerk van het *eerste deel mijner rede.*

Omtrent vers 2 en 3 van het IV Hoofdstuk in den brief aan de Filippensen kunnen vele vragen worden gedaan, die wel met meerdere of mindere waarschijnlijkheid, maar niet met zekerheid zijn te beantwoorden. De Apostel, aan het einde van zijn schrijven genaderd, vermaant ernstig twee vrouwen, ons alleen bij naam bekend, EUDIA en SYNTYCHE, dat zij van éénen zin en van één gevoelen zouden zijn. Hij verzoekt daarna dringend aan eenen ongenoemde, wien hij zijnen *opregten medgezel* noemt, om in het werk des Evangelies die vrouwen hulp en dienst te bewijzen, die, even als CLEMENS, met PAULUS ter uitbreiding en versterking der gemeente waren bezig geweest, gelijk anderen, die insgelijks aan zijne zijde hadden gestaan. Hij geeft hunne namen niet op. Het was den Filippensen zekerlijk niet noodig en nuttig om die te kennen. Alleenlijk prijst hij ze op eene bijzondere wijze. Hij geeft hun de grootste lofspraak, die men zich denken kan: *wier namen zijn* (verstaat er bij: *geschreven*) *in het boek des levens*; dit moest der gemeente genoeg zijn. Zij mogten onbekend wezen bij de menschen, zij stonden nogtans daarboven ten gunstigste bekend, *opgeschreven in het boek des levens*. Naar den oorsprong en zin dezer uitdrukking is het noodig onderzoek te doen.

De overdreven zinnelijke Oosterling, ook de Israëliet was gewoon het aardsche en zinnelijke op God toe te passen. Gelijk dit meermalen wordt opgemerkt omtrent andere uitdrukkingen, bepaaldelijk het zitten op eenen troon, of aan de reg-

terhand der hoogste Majesteit, zoo moet dit ook gezegd worden van de uitdrukking in den tekst: *boek des levens*. De Koningen hadden lijsten, op welke de namen van hunne onderdanen geschreven stonden. Op deze registers werd aanteekening gehouden van degenen, die hij verloor, of tot nieuwe onderdanen verwierf. Daarbij ontbrak het niet aan de kenmerken van bijzondere goedkeuring, of schandelijke verwerping, die sommigen verdienen. — Dit wordt toegepast op de voorstelling van het hoogste Wezen. Vóór zijn aangezicht lag een boek, waarin de namen der levenden stonden aangeschreven, en waarin tevens (waartoe wij uit *MALEACHI III: 16* besluiten) het verschillend gedrag der menschen stond opgeteekend, of waarin misschien de namen der boozen waren uitgewischt. — Van deze voorstelling vinden wij behalve in de genoemde plaats bij *MALEACHI* ook elders in het O. V. vele bewijzen. Zoo had *MOZES* voor het volk tot God: »Indien Gij hunne zonden niet vergeven zult, delg mij dan uit Uw boek, hetwelk Gij geschreven hebt.» Hierop geeft *JEHOVA* ten antwoord: »Dien zoude ik uit Mijn boek delgen, die tegen Mij zondigt.» *DAVID* smeekt: (*Ps. LXIX: 29*) »dat Zijne vijanden uitgedelgd mogten worden uit het boek des levens en met de regtvaardigen niet aangeschreven.» Doch inzonderheid verdient aandacht, hoe die uitdrukking voorkomt in het N. V. Zij wordt ons te binnen gebracht als *JEZUS* tot de zeventigen zegt: »Verblijdt u niet daarin, dat de geesten u onderworpen zijn, maar verblijdt u veel meer, dat uwe namen geschreven zijn in de Hemelen.» Insgelijks, waar in

den brief aan de Hebreëen gesproken wordt van de gemeente der eerstgeborenen, die in de Hemelen opgeschreven zijn. Maar boven alles is op te merken het gebruik, dat in de Openbaring van JOHANNES van deze beeldspraak gemaakt wordt. Bij herhaling treffen wij haar aan, en noemen slechts die hoogstbelangrijke woorden (Hoofdst. XX: 12): »De boeken werden geopend, en een ander boek werd geopend, dat des levens is. En, (vs. 15) zoo iemand niet gevonden wordt geschreven in het boek des levens, die werd geworpen in de poel des vuurs.»

Ten einde u met den waren zin van 's Apostels woord bekend te maken, was het noodig u te wijzen op die verschillende plaatsen, waar dezelfde, of gelijksoortige, hetzij verkorte, hetzij gewijzigde spreekwijze voorkomt. Zoo kunnen wij toch aanwijzen, wat PAULUS bedoelde, als hij van die medearbeiders schreef, dat hunne namen staan in het boek des levens. De Apostel zoude eigenlijk niets gezegd hebben, zoo hij daarmede slechts wilde aanduiden, dat zij nog in het land der levenden, op aarde waren. Dit was ook het geval met de Filippensen aan wie hij schreef. Neen, hij denkt bepaaldelijk aan de grootheid hunner ziel, waardoor zij niet slechts bestemd waren voor het hoogste genot, maar, wat meer is, waardoor zij hetzelfde ook deelachtig zouden worden. Zij waren echte burgers in het Koninkrijk der Hemelen. God had hen gunstrijk gadegeslagen, en gaf goedkeuring aan hunnen zin en hunne daden. Als zij voor dit leven ophielden te bestaan, en de ure der verantwoording voor den Regter van Hemel en aarde

was aangebroken, dan zoude het vonnis niet ter veroordeeling, maar zeker ter zaligheid wezen. Zij werden dan erfgenamen des eeuwigen levens, zoodat hun werd toegezegd de ingang ten Hemel, waar hun de zaligheid gegeven wordt, zoo als deze bij God en bij CHRISTUS, in gezelschap der ontelbare Hemelingen eeuwiglijk was te genieten. Zij zagen zich dan onderscheiden van hen, wier namen uit het boek des levens waren uitgewischt, omdat ze niet vatbaar werden gekeurd voor de zaligheid, den geloovigen dienaar van CHRISTUS alleen toegezegd. — Ziet! zoo veel kende PAULUS toe aan die bij de Filippensen onbekende medearbeiders. Hadden zij weinig belang bij het kennen hunner namen, ingenomen moesten de Filippensen wezen met hen, van wie de Apostel van den Heere JESUS CHRISTUS zulk eene heerlijke getuigenis konde afleggen, eene getuigenis die de grootste lofspraak bevattede, terwijl ieder die haar vernam, en den rijken inhoud derzelve kende, begeerig zijn moest, dat zij ook op hem van toepassing werd.

II.

Hunne namen zijn in het boek des levens. Welke lofspraak, Toehoorders! Hoedanig eene zoude boven deze geschat kunnen worden? Wie moet haar niet *begeerlijk* achten? Zij is dit voor elk, die haar leest, nadat de mannen omtrent wie ze gegeven werd, reeds eeuwen in het stof hebben gerust, en hunne namen der vergetelheid zijn prijs

geworden. Dit hoogstbegeerlijke u aan te wijzen, maakt den inhoud uit van het *andere deel mijner rede*. — Bedenkt slechts, hoe *die lofspraak hem, wien ze geldt, verheft boven de verwelkelijke eer der wereld*, — hoe zij met de hoogste genietingen van den mensch in het naauwste verband staat, — hoe zij niet uit den mensch, maar uit God is.

Voorreest. De wereld kroont haren dienaar op onderscheidene wijze. Zij geeft hem lof en eer waardoor haar gunsteling soms als tot de wolken hoog wordt opgevoerd. Voor den held, die uit het slagveld terugkeert, voor den bevorderaar van 's Lands welzijn, voor den uitvinder van nuttige zaken, voor den onderzoeker van natuur en kunst, voor den vriend van armen en kinderen, doet zij de vreugde-toonen opstijgen, heeft zij haar eermetaal veel, of rigt zij gedenkteekenen op. Dan gaan de namen dier edelen van mond tot mond. De vaderen noemen ze aan de kinderen. De faam verspreidt ze aan andere oorden, en de geschiedschrijver brengt ze over tot de late nakomelingschap. Eere hebben dezulke bij tijdgenoot en volgende geslachten. Maar hoe lang duurt deze eere? Dikwijls totdat een ander opstaat, die nieuwe lauweren plukken moet, wiens licht de wijsheid, wiens deugd de dapperheid van vroegere beroemde mannen in de schaduw plaatst. De eerst hooggeroemde wordt door één volgende verdrongen, wien de wereld nog grootere gedenkzuilen sticht. Naarmate er meerdere jaren zijn heengesneld, wordt zijn naam minder in de gedenkboeken der menschheid gelezen. De lauweren, hem eens

aangeboden, zijn verwelkt. De stem des lofs, die aangeheven werd, is gesmoord. De tijd komt, waarin zijn naam zelfs niet meer gespeld wordt. De eer, die de wereld toekent, is voorbijgaande. De lofspraak, uit haren mond gehoord, is daarna veelal op eenen anderen gunsteling overgebracht.

Er is een andere lof, dien de wereld niet geven kan, die niet in hare dienst wordt verkregen, die niet zelden in strijd is bevonden met hare toejuichingen, zoodat zij niet past op elk, aan wien in het openbaar de kroon der eere wordt toegekend. Zij is deze: *wier namen zijn in het boek des levens*. Hij, omtrent wien deze lofspraak geldig is, ziet zich verheven boven die verwelkelijke eer, op welke aardsche grootheid boogt. Als deze voor hem verdooft, waar de glans van het goud taant, aan den rand des grafs, daar krijgt zijn lofspraak eerst de hoogste waarde. Hier opgeschreven ten doode, staat zijn naam daar geschreven ten eeuwigen leven. Geen uitwendige rampspoed, geene moeite of verdriet, geene armoede of onbekendheid bij tijdgenooten, geen dood of graf kan dien naam uit het levensboek wissen. Hij staat er te lezen tot in eeuwigheid. Wanneer het tegenwoordige is voorbijgegaan en daarmede al wat groot en luisterrijk hier beneden genoemd wordt, dan is de lof door de aarde toegezwaid, met haar vernietigd. Maar als de wereldling daar smarte gevoelt over zijne ingenomenheid met den roem hier genoten, dan roemt de dienaar van God en van CHRISTUS: *Mijn naam stond in het boek des levens!* — Hoogst begeerlijke lofspraak!

Zij is dit *ten tweeden*, omdat *ze met des menschen hoogste genietingen in een zeer naauw verband staat*. — Wij kunnen noch mogen geheel onverschillig zijn voor de eer en den roem, die menschen ons geven. Zij staan tot onzen goeden naam in betrekking en doen ons achting verwerven. Zij voeren ons op het pad, waar wij onze tijdelijke belangen en die onzer kinderen kunnen bevorderen. Maar nauwkeurig beschouwd, is dit ook alles, wat er van gezegd kan worden. De zelfsvoldoening, die er mede gepaard gaat, is niet de edelste; de blijdschap, die daardoor onze ziel als doortintelt, is niet de reinste: de vergenoegdheid, die zij opleveren, is niet de bestendigste. Daarenboven hechten zij ons hart slechts te meer aan de aarde, laten onze hoogere behoeften onbevredigd en wekken zelfs eene zorgvolle vrees voor het gemis van die eer en dien roem. Ach! wat is dan de gunst en de lofspraak der wereld? Zij biedt geene wezenlijke genietingen aan. Ook dit, M. H.! is geheel anders met de lofspraak in den tekst: *Hunne namen zijn in het boek des levens!* Waar zij gegeven kan worden, waar die overtuiging in de ziel woont, daar is een zin aanwezig, die den lof, door menschen toegezwaaid, op den regten prijs weet te schatten; daar woont een hart, hetwelk hoogere dingen zoekt, dan de aarde kan opleveren; daar werpt men, ook bij gemis van tijdelijke goederen, al zijne bekommelingen op den Heer; daar heerscht vrede in het binnenste, die door miskennis der wereld niet wordt gestoord; daar is de blijdschap in God en in CHRISTUS aanwezig, die ook in dagen

van smart hare kracht niet verloochent; daar is alle overdrevene vrees verbannen, en ook de schrik voor den dood weggenomen; daar staart men van den oever des doods en den rand des grafs op den hemel, als het vaderland, waarvan men zich burger acht; daar is de hope en de verwachting gevestigd op den ingang tot dat leven, dat geen einde kent. Die hope wordt niet gekrenkt. Die verwachting des Christens vindt geene beschaming. Ten genen dage verkrijgt hij ongekend genot, waarvan de helft hem niet was aangezegd en dat zonder einde voortduurt. Hij, hij alleen, ontvangt dat, wiens naam in het boek des levens geschreven staat. Voorwaar! deze lofspraak is boven alles begeerlijk.

Zij is het, *ten derden*, omdat die lof niet is uit menschen, maar uit God. — Er wordt roem op gedragen, wanneer onze namen en personen op de registers des lands met lof staan vermeld. Wanneer de Koning, zijne Rijksgrooten of de aanzienlijken ons gunstig zijn, ons lof toebrengen en door woord en daad ons vereeren, dan gevoelen wij ons op die wijze gestreeld, en wij zien gaarne, dat anderen daardoor zich laten besturen in de wijze, waarop zij ons beoordeelen en behandelen. Als de stem van welen opgaat om ons in eenig opzigt lof te brengen, dan is het aangenaam voor het gevoel, en wij rijzen daarbij in onze eigene schatting. Op die volksstem en die Koningsgunst stellen wij bilijken prijs. — Maar is er dan geene hoogere goedkeuring te verkrijgen? Kan er geen andere lof, dan door menschen gebragt, worden ingeëogst? Is

dit mogelijk, hij moet ons dan gegeven worden van Hem, bij Wien de Vorsten en regters der aarde ijdelheid zijn, bij Wien ieder mensch minder is dan de druppel aan den emmer en het stofje aan de weegschaal; met Wien niemand is te vergelijken, niemand daar boven of hier beneden, van Wiens oordeel ter goed- of afkeuring alles afhangt. En, heil onzer, Hij geeft die lofspraak aan de vrienden van Zijnen Zoon, als Hij hunnen naam in de registers des levens opteekent. O, wat zegt de hoogste lofspraak, door menschen gegeven, indien zij door den Alwetenden getuige onzer daden niet bezegeld wordt? zij mist dan alle waarde! — Wij houden het voor veel en groot, als de zoon van het stof ons plaatst op de lijsten der eere, den adelbrief ons toereikt of versierselen ons omhangt. Maar dit zegt niets, vergeleken met het opschrijven onzer namen in het boek des levens. Dit kan geen mensch, dit vermag alleen God, die de weegschaal in handen heeft, in welke de waarde onzer zedelijke bedrijven wordt getoetst, en van welke rigting onze lof bij God afhangt. Zegt het dan niet meer, door den Oneindige dan door de wereld beproefd bevonden te worden? Veel hooger moet bij ons staan aangeschreven, de lof die uit God, dan die uit de menschen is! De eerste alleen heeft waarde. Zoo wordt de mensch in waarheid geëdeld. Zoo verkrijgt hij rang onder de eerstelingen van Gods schepselen. Zoo ontvangt hij als zondaar den kwijtbrief der schuld. Zoo is hij erfgenaam der zaligheid, want zijn naam staat in het gedenboek voor Gods aangezicht opgeschreven op de lijsten der le-

venden, tot in alle eenwigheid. — Lof bij menschen en lof bij God. — Wat baat de eerste, zoo wij de laatste derven. Al worden wij door den wierookgeur, die om onzentwil ontstoken wordt, bedwelmd, al vereenigen zich duizenden, om ons eene sierlijke kroon der eere op onzen schedel te drukken, al worden er triomfliederen voor ons aangeheven, het is lof uit de menschen, die weldra verdwijnt en een' verpestenden walm achterlaat, zoo de Heer ons Zijne goedkeuring weigeren moet. Maar als de aarde ons eere weigert, en wij ontvangen lof uit Hem, dan schrijft Hij onze namen op het register der levenden. — Wat zoudt gij kiezen? Is u eene lofspraak begeerlijker?

III.

Wat is na het beschouwde nu uw wensch en uwe bede? Zoude het ook deze zijn: dat de lofspraak van PAULUS aan zijne medearbeiders gegeven, ook op u van toepassing werd? Ik wenschte het wel van God. Dat gij haar verwerft, behoort toch niet tot het onmogelijke. En ik verheug mij, Broeders en Zusters! dat ik u mag voorstellen, hoe wij haar kunnen verkrijgen. Wijdt *ten darders* nog eenige oogenblikken daaraan alle uwe aandacht.

Maar hoe! maak ik mij niet schuldig aan vermetelheid, als poogde ik Gods onmiskembare opperheerschappij en oneindige vrijmagt aan banden te leggen, door dat opschrijven ten leven, of ten

verderve afhankelijk te maken van den wil des menschen? Het is niet onwaarschijnlijk dat deze of gene ernstig denkende, bij zich zelve reeds zoodanig gesproken heeft. Maar mag ik dan eene wedervraag doen? Beschuldigt gij ook den Apostel van vermetelheid, wanneer hij omtrent zijne medearbeiders de heerlijkste getuigenis geeft? Het is waar; hij bezat hooger rang dan de bedienaar des Evangelies, in lateren tijd. Hij sprak van zulken, die ijverig waren geweest in de verkondiging des woords tot uitbreiding en vestiging der gemeente. Maar er is voor deze arbeiders immers geene andere verordening tot zaligheid, dan die voor ieder lid der kudde, aan hunne zorg toevertrouwd? PAULUS als Apostel had toch even zoo min als eenig prediker van latere dagen in het boek des levens gelezen. Gelijk PAULUS voor zich zelve van zijne zaligheid was verzekerd, zoo had hij een onfeilbaar middel om te weten, van wie hij een stellig deelgenootschap aan dat heil kon verwachten. En dit is het, wat allen moet worden voorgesteld, om zich zelve te heproeven, opdat zij weten of zij opgeschrevenen ten leven zijn. Ik mag, ik moet u dit bekend maken, zoo ik niet moedwillig ontrouw zal worden aan mijne hooge roeping, en alzoo mijne verantwoording zal verzwaren. Maar niet ik, de Heere CHRISTUS zelf zal u voorstellen, hoe gij die grootste lofspraak kunt verkrijgen. Ik beroep mij op Zijn woord: »*Die overwint*, Ik zal zijn naam geenszins uitdoen uit het boek des levens.» Dit sprak de verheerlijkte CHRISTUS. JOANNES moest het schrijven aan de ge-

meente te *Sardis*, die den naam had dat zij leefde, en zij was dood. De Heer had de werken dier gemeente niet vol gevonden voor God. En toch verzekert zijn mond eene plaats op de rol der Hemelburgers aan een iegelijk die overwint. Ja, dit woord mag ik tot u allen brengen. *Het wijst den weg, om onder de opgeschrevenen ten leven te behooren. — Het geeft aanleiding tot nauwkeurig onderzoek van ons zelve, of de lofspraak ook ons geldt. — Het bevat ernstige waarschuwing voor hen, wier geweten hun zeggen moet, dat bijaldien zij in hun leven en wandel voortgaan, kunnen namen gemist zullen worden in het boek des levens.* — Hoort allen dan naar den eisch van Jezus.

Hij vordert, dat wij als overwinnaars uit den strijd zullen terugkeeren. Die strijd is niet vleeschelijk maar geestelijk. De vijanden in dien strijd zijn de verzoeking en ten kwade, de beproevingen des levens, de zonde, de wereld, de verkeerde zin van ons bedorven hart. De wapenen, die wij moeten gebruiken, bestaan in het geloof en de liefde, terwijl de hulp tot de tijdige aanschaffing, de nuttige aanwending, en het krachtig gebruik daarvan bij den grooten Voorganger en Aanvoerder in dien strijd gezocht moet en gevonden kan worden, bij Jezus Christus, die overwonnen heeft, en als zoodanig gezeten is met den Vader op zijnen troon. Wie met dit wapentuig toegerust, met die kracht voorzien, bij iederen aanval zich verdedigt, tot dat de vijand wijkt, hij zal zijnen naam geschreven vinden in het levensboek, en de Heere Christus dien naam niet uitdoen. Duidelijke, allen over-

tuigende uitspraak! Aanwijzing bevat zij voor ieder, die als zondaar tot den strijd geroepen wordt, en niemand maakt te dezen aanzien uitzondering. Beslissend antwoord behelst zij op de vraag: Wat moet ik doen, opdat de grootste lofspraak ook op mij gedaan kan worden?

En nu, Toehoorders! wat zegt gij van uzelfen? Waart gij reeds aangejord tot dien strijd? Zijt gij magtig door het geloof in, en de liefde tot uwen eenigen Zaligmaker? Hebt gij door vordering in Godsvrucht en heiligmaking reeds menige zegepraal in het strijdperk behaald? Is er moed en kracht tot getrouwe volharding ten einde toe in u? Zoo ja, de Heer — houdt er u van verzekerd, in vertrouwen op den barmhartigen Hoogepriester, Die niet liegen kan — de Heer zal uwen naam niet uit doen uit het boek des levens. Vertraagt niet, vraagt bij Christus de kracht, die u noodig is. Hij is met u, zoo gij slechts tot Hem opziet. Al werd de strijd dan nog zoo hevig, en scheen het gevaar om te bezwijken nabij, in zijne mogendheid zult gij voortgaan, en eens over alle uwe vijanden het lied der overwinning aanheffen. Bij uwe komst daar boven zal de Heer u toevoegen: Gij, die overwonnen hebt, Ik heb uwen naam geschreven in het levensboek, gaat in, burgers van den zaligen Hemel!

Of hadt gij tot hiertoe lust in het bedenken des vleesches? Gaaft gij gehoor aan de lokstem der verleiding? Zijt gij nog vreemd aan de verbintenis met Christus? Hebt gij Hem niet harte-

lijk lief? Ontbreken u nog de vruchten van het reinigend en hartvernieuwend geloof? Woont de geest des Heeren nog niet in u? Gij strijdt dan niet tegen de zonde. Gij beantwoordt niet aan den eisch van Jezus! Wat moet het gevolg zijn? De overwinning is uw deel niet. Uwe namen worden gemist in het boek des levens. Gij ontgaat den toekomenden toorn niet. De Hemel is u gesloten. De plaats der rampzaligheid zal uw verblijf zijn. — Meent niet, dat dit slechts eene ijdele bedreiging is. Hier staat het aangekondigd. JOANNES zag de dooden klein en groot, staande voor God, en de boeken werden geopend, en een ander dat des levens is. En zoo iemand niet gevonden werd in het boek des levens, hij werd geworpen in den poel des vuurs. In de Hemelstad zal niet inkomen, wat ontreinigt, leugen spreekt, gruwelijkheid doet, maar die geschreven zijn in het boek des levens des Lams. — Zondaren! kan er krachtiger aandrang worden gebruikt, om u af te manen van de ongerechtigheid? Zijn er nog sterker prikkels noodig, die u om uws zelfs wil drijven tot het verlaten van het breede pad? Nog is u dit mogelijk. Nog laat de algenoegzame en gewillige Zaligmaker u vermanen, om niet te jagen naar den roem, die uit menschen is, maar te streven naar het genot der hoogste lofspraak. — Nog doet Hij u hooren: Die overwint zal ingaan. Wendt u dan tot Hem, en wordt behouden. Stelt het niet uit, want onze jaren vliegen daarheen. Zoekt bij CHRISTUS lust en kracht, licht en wijsheid door

Zijnen Geest. Hij wacht u. Hij wil u alles zijn, als gij dit erkent. Hij zal uwe namen schrijven in het boek des levens.

Wie wij zijn, dat wij den lof uit menschen ligt achten, en niet den roem der wereld, maar de eere, die uit God is, zoeken. Trachten, jagen wij naar het hoogste goed. Staan wij in den strijd tegen de zonde, met de wapenrusting Gods toegerust. Omgordt de lendenen met de waarheid. Doet aan het borstwapen der gerechtigheid. Neemt aan het schild des geloofs en het zwaard des geestes. Waakt en bidt! — Zoo alleen kan de hoogste lofspraak uw deel worden, *uwe namen zijn in het boek des levens.* AMEN.

**DE VERBORGENE, MAAR KRACHTIGE,
EINDELIJK GEHEEL DOORDRINGEN-
DE WERKING VAN HET KONING-
RIJK DER HEMELN IN
DEN MENSCH.**

Tekst: MATTH XIII. vs. 33.

Eene andere gelijkenis sprak Hij tot hen, zeggende: Het Koninkrijk der Hemelen is gelijk een zuurdeesem, welk eene vrouw nam en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.

Wij ontdekken in de natuur, hoe alles zich langzaam ontwikkelt. Het gaat tragsgewijze voort. Niet dadelijk heeft alles de volkomene rijpheid en den gewenschten wasdom. Er wordt daartoe tijd gevorderd. De plant wordt een struik en daarna een boom. Het zaad, in de aarde gestrooid, sterft, ontkiemt, schiet op en brengt eindelijk vrucht voort. — Die natuur is een beeld van de geschiedenis des menschen. Het kind wordt knaap, de knaap jongeling, de jongeling man. De geleerde stond eens op lageren trap der wetenschap. Hij was weleer leerling in de school der wijzen. Zijne ontwikkeling ging langzaam voort. Er was soms

een tijdperk, waarin van hem weinig of niets verwacht kon worden. De man, die nu op een' hoogen trap van eer en geluk staat, was mogelijk te eenigen tijd miskend. Niet met reuzenschreden, maar van schrede tot schrede, heeft hij die hoogte bereikt, van welke hij nu zich boven anderen verheft met moed en waardigheid. — Wat zóó bij den mensch in het dagelijksche leven ontdekt kan worden, Toehoorders! dit wordt even zoo in het Christelijke leven gevonden. Niet op eens is de onderdaan in het Godsrijk, wat hij wezen kan en moet. Ook daar heeft hij zijne tijdperken; kleine beginselen leggen daar veelal den grond tot iets hoogers en edelers. Eerst met melkspijzen gevoed, is hij daarna vatbaar voor vaster voedsel. Eerst kweekeling, wordt hij vervolgens man en vader in Christus. Ja! wat vroeger verborgen was en tot geene rijpheid scheen te zullen komen, groeit ten laatste op tot een' weligen boom. Er is in het Christelijke leven een tijd van uitspruiten, opwassen en vruchten voortbrengen. Verwondert er u niet over, want de *werking van het Koningrijk Gods in den mensch is verborgen, krachtig, ten laatste geheel doordringend.*

Mij was geen tekst bekend, voor ons doel meer geschikt dan de gelijkenis van het zuurdeeg.

Die een weinig bijbelkennis heeft, weet ook dat onze Heer zich niet zelden van zinnebeeldige verhalen bediende. MATTHEUS heeft er eenigen bijeen verzameld en in het tekst-hoofdstuk opgeteekend. Wij gelooven niet, dat zij op denzelfden tijd, onmiddellijk na elkander, zijn voorgedragen. Zij

komen allen daarin overeen, dat door dezelve de aard, of werking, of lotgevallen, of eindelijk lot van het Godsrijk worden voorgedragen. Het Koningrijk der Hemelen was gelijk aan den zaaijer, aan het onkruid in den akker, aan het mosterdzaad, aan het zuurdeeg, aan den schat in den akker, aan eenen koopman, die schoone paarden zocht en aan het vischnet. — Tusschen de voorgelezene en de haar voorafgaande gelijkenis, die van het mosterdzaad, schijnt een naauw verband te bestaan. Daarom hebben velen gedacht, dat zij in bedoeling niet onderscheiden waren. Beide zouden de geringe beginselen, merkbaaren voortgang en eindelijk bloei van het Christendom voorstellen. Wij ontkennen zoo min den grooten schijn, die daarvoor pleit, als dat wij de groote overeenkomst zouden loochenen. Evenwel meenen wij, dat de gelijkenis van het mosterdzaad meer den *uitwendigen* toestand aanwijst; terwijl die van het zuurdeeg ons bij den *inwendigen* toestand van het Godsrijk bepaalt. De eerste stelt ons het Christendom voor in de *wereld*. De andere het Christendom in het *hart*. — De zin der gelijkenis is niet moeilijk. Eene vrouw wilde zich koeken bereiden. Zij had daartoe zich voorzien van zekere hoeveelheid meel, zoo als zij meende noodig te hebben. Daarbij nam zij gist en kneedde, (dat is het verbergen waarvan wordt gesproken) deze onder het meel. Zij liet zóó de gist hare werking doen. Deze verspreidde zich allengs. Eerst werd de omtrek, vervolgens de meer verwijderde deelen, ten laatste het geheel doorzuurd,

zoddat eindelijk alles doortrokken was. Hieraan nu zegt Jezus, is het Koninkrijk der Hemelen gelijk. Zoo zoude het zijn in het Godsrijk, dat door Hem gesticht werd. Niet op eens was de onderdaan met den geest van hetzelfde doortrokken. Dit geschiedde verborgen, maar krachtig, en zoude eindelijk den geheelen mensch doordringen. — Over deze belangrijke waarheid ga ik dan tot u spreken. Ik zal haar in het *eerste deel* niet door afgetrokkenene redeneringen, of eene dorre beschouwing, maar vooral aan de hand der geschiedenis ontwikkelen, ter overtuiging van uw verstand. Het hoogstbelangrijk onderwijs, dat wij daaruit moeten afleiden, stel ik voor in het *andere gedeelte* van mijne rede.

Als de leeraar plant en natmaakt, worde door U, o Heer! de wasdom geboden. Maak de prediking bevorderlijk aan onze toeneming in het goede, opdat de blijmare des heils ook in ons hare werking openbare, totdat wij zullen komen tot de eenigheid des geloofs, en der kennis van Uwen Zoon, tot een volkomen man, tot de mate der grootte der volheid van Christus!

De verborgene, maar krachtige, eindelijk geheel doordringende werking van het zuurdeeg is, naar Jezus uitspraak, het beeld van de werking des Koninkrijks van God in den mensch. Komt en ziet, hoe wij ons daarvan kunnen overtuigen.

I.

Wat dan *vooreerst*, die *verborgene* werking aangaat. — Wanneer, hetgeen ter verzuring dient, met het meel gemengd is, dan wordt de werking

verwacht, ofschoon zij eerst geheel onzichtbaar is, en, naar het uitwendige zelfs te oordeelen, de verzuurde deelen volstrekt schijnen te ontbreken.

In het geheim, voor het oog des menschen, ja niet zelden voor den mensch zelve, in wien het plaats heeft onmerkbaar, is de invloed van het Christendom, de werking van deszelfs leer en geschiedenis geheel verborgen te noemen. Dit is toe te schrijven aan den grond, waarin het zaad des woords gestrooid wordt. Deze is het hart. Wat dáár omgaat, hetgeen dáár overlegd, bedacht, ontworpen wordt, is niet in den spiegel der ziel te lezen. Het kan door anderen niet worden opgemerkt, zonder dat twijfel overblijft; en hoe dikwijls wordt het openbaar, ten deze opzichte, dat de schijn bedriegt. — Als wij ons zelve raadplegen, dan zullen wij moeten toestemmen, dat ook niet weinig ons onbekend blijft van hetgeen dáár binnen geschiedt. Of zijn wij niet dikwijls vreemdelingen in ons hart? Ja vaak! wordt, hetgeen uit die bron opwelt, door ons zelve niet opgemerkt.

Niet wij, de Heer daarboven alleen kent en doorgrondt ons hart! Wie zoude het kennen? wie onder de menschen-kinderen? Zoo blijft ook vaak geheel verborgen wat een enkel woord, eene prediking des Evangelies op hetzelfde vernag, wat het werkt ten goede in den mensch. Vandaar, dat men niet altijd weet, welken invloed de verkondiging des heils heeft. Vandaar, dat de vrucht, soms eerst na verloop van jaren, zich openbaart. Vandaar, dat de klágt over te vergeefs ontvangen der genade Gods dikwijls ongegrond geacht moet wor-

den. — Die verborgene werking ligt niet alleen in het genoemde, maar ook in den aard der Evangelieleer en in den bedorven toestand van den mensch. Ware het hart minder boos, woonde dáár niet zoo veel onreinheid, spoediger zoude het zijn waar te nemen, hoe het Evangelie, dat nu zoo dikwijls vruchteloos gehoord is, deszelfs weldadige werking openbaarde. De heldere regendrop verdwijnt in de poel, die niets dan troebel water opwelt.

Op den Pinksterdag, als de doorluchtige teekenen zijn gehoord en gezien, wanneer Petrus de zaak, door ernstige prediking, heeft ontwikkeld, dan is er eene menigte, die verslagen vraagt: wat zullen wij doen? Mannen broeders! Hoe! maakt hier de werking eene geheele uitzondering? Wij zouden dit kunnen verdedigen door beroep op alles, waarvan deze schare getuige was. Maar was zij geheel onkundig van het gebeurde met den Nazarener? Zoude niet vroeger, tot hare ooren zijn gekomen, wat nu van den Gekruisten wordt gezegd? Zeker waren er ook onder hen, die vroeger Jezus gevolgd en uit Zijnen mond de leer der zuivere waarheid en de lessen der Evangelische Godsvrucht hadden gehoord. Toen bleef het als onder de zorgvuldigheden des levens begraven; toen scheen het als zouden de doornen het goede zaad verstikken. Toen bleef de werking *verborgen*. Dit nemen wij althans waar in NIKODEMUS, den Phariseër, die, in de stilte van den nacht, tot den Heiland kwam, voor Wien hij, als Leeraar van boven gezonden, reeds grooten eerbied had opgevat. Hij hoort den eisch der wedergeboorte voor den waren onderdaan

in het Koninkrijk der Hemelen. Hij is verwonderd, en hoe meer hij hoort, des te grooter wordt zijne verbazing. Nog openbaart zich hier de werking niet. NIKODEMUS is en blijft der Phariseesehe partij toegedaan. Maar als later, in den raad, zijn woord ter schijnbare verdediging van den Nazarener werd uitgesproken, dan komt, hetgeen verborgen was, aan het licht, en wat sluimerde, is den ontwaakten toestand meer nabij gekomen. De Augustijner¹ monnik, in het klooster te *Erfurt*, kwam, door angstige bekommering over den toestand zijner ziel, tot meerder ernstig nadenken. Het, als ter sluiks onderzoek der Schrift, bragt hem tot helderder beschouwing van hetgeen alleen Christelijke waarheid was. Wat vermogt dit op zijn hart? Dit bleef verborgen, tot LUTHER, als Hervormer, in het openbaar is opgetreden. — Toen de woelingen in *Wittenberg*, ten gevolge van LUTHERS prediking, in de gemeente, waar ZWINGLI arbeidde, bekend werden, verwonderde men zich dáár niet over hetgeen LUTHER gedaan had. Immers, men had van den Zwitserschen Hervormer reeds lang die taal vernomen. Tot hiertoe was de werking van zijne prediking der gezuiverde leer, of liever van zijne meer Evangelische verkondiging, verborgen gebleven. Wij konden u op vele voorbeelden wijzen. De elf getrouwe volgelingen van Jezus zouden ons ten bewijze kunnen verstrekken, wanneer wij hun leven als Apostelen vergelijken met dat, toen zij nog discipelen genoemd werden. Kenden wij de bijzondere geschiedenis van zoo velen, die later volwassene zonen en dochters des

Christendoms geworden zijn, dan zouden wij op eene menigte kunnen wijzen, bij wie de werking der Evangelie-leer verborgen was, geheel en alleen zich bepalende tot de *beginselen* der verbetering en reiniging van het hart.

Maar wat eerst verborgen was, werkt toch *krachtig*. Dit noemden wij *ten tweeden*.

Het zuurdeeg in het meel gekneed, verspreidt zich langzamerhand door meerdere deelen. Het verzuurt dezen naar zijnen aard. Eerst in de meest nabijgelegen omtrek, vervolgens in meer verwijderde deelen, toont zij de werking. Onwederstaanbaar gaat het voort, en toont alzoo zijne kracht. — Niet altijd blijft de invloed des Christendoms, de kracht der leer, op het hart en leven verborgen. Het neemt eene ruimere plaats van het hart in. Langzamerhand overwint het aanwezige zwarigheden. Het wordt openbaar, hoe veel het vermag. Het woord Gods is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan eenig tweesnijdend zwaard. Ziet het in den straksgenoemden NIKODEMUS. Als hij, te midden van zijne ambtgenooten, bij wie de Nazarener ten hoogste gehaat is, zich geroepen ziet ter verdediging van den Heer, dan houdt geene schaamte hem meer terug. En wanneer Jezus, als een banneling van hemel en aarde, den geest heeft uitgeblazen, dan komt hij voor zijne hoogachting en liefde uit, wanneer hij openlijk met eenen anderen de zorg deelt voor eene eerlijke begrafenis des Gekruisten. — Ziet die *krachtige* werking in de boetvaardige zondares. Zij gevoelt zich aan Jezus grootelijks verplicht. Liefde tot Hem woont in hare ziel. Zij

hoort dat de Meester is aangelegē bij Simon den Fariseër: zal vrees voor afwijzing, bij beschimping door de vijanden van Jezus, haar weêrhouden, om aan den lust des harten te voldoen? Onmogelijk; als ware de Heer alleen, of uitsluitend door vrienden omringd, nadert zij met de alabaster flesch, en staande achter Jezus, zalft zij Hem de voeten, droogt ze met hare haren af, en bewijst alzoo eerbied en liefde voor den Heer. Van anderen aard, maar toch hetzelfde voor oogen stellende, is de werking bij Petrus, wanneer hij het zwaard trekt tot verdediging des Meesters, of zich in zee werpt, om zóó te spoediger bij Jezus te komen, of bij den kamerling, die zijnen weg met blijdschap reist, waar hij den geloove is toegedaan, of bij STEPHANUS, die vol des geloofs en der kracht geen' Hoogepriester vreest, en geen lid van het Sanhedrin ontziet, om ze vrijmoedig de waarheid te prediken, dat ze verraders en moordenaars van den Regtvaardigen geworden waren. Die *krachtige* werking vertoont zich in PAULUS, die, naauwelijks bekeerd, den Joden te *Damaskus* bewijst dat Jezus de Zoon van God is; of als hij te *Filippi* den waarzeggenden geest bestraft; of als hij in den duisteren kerk lofliederen aanheft; of als hij voor den Landvoogd FELIX, naar diens behoefte, handelt over regtvaardigheid, matigheid en het toekomstige oordeel; of als hij ten aanhoore van AGRIPPA den edelen wensch ontboezemt: »Ik wenschte wel van God, dat bijna en geheel, niet alleen gij, maar ook allen, die mij heden hooren, zoodanige werden als ik ben, uitgenomen deze banden.» En zal ik u

de namen noemen der edele mannen, die in alle eeuwen, vooral in het begin en het midden der 16de eeuw zich openlijk hebben verzet tegen onkunde, dwaling, bijgeloof en al wat met het zuivere Christendom in strijd was? Daartoe was voorwaar behoefte aan *kracht*. Zij werd gewerkt door het geloof in het Evangelie, welks leer en geest in hen was opgekomen. De *kracht* van dat geloof ontwikkelde zich, waar men aardsche goederen, uit ware liefde, veil had voor de armen; waar men zich zelve leerde verloochenen om Jezus wil; waar men den strijd begon tegen de vijanden der zaligheid, en zijne schreden rigtte op de paden des levens. — O! als wij het boek der onderdane in het Godsrijk konden opslaan, M. H.! wij zouden op iedere bladzijde de veelvuldige proeven lezen van de krachtige werking van het Godsrijk in de herten, en daardoor op het leven der menschen.

Er is, Toehoorders! nog eene bijzonderheid. De Heer maakt in de gelijkenis opmerkzaam op de geheel *doordringende* kracht van het Rijk der Hemelen. Dit hebben wij *ten derden* genoemd. — Eene vrouw nam het zuurdeeg, vermengde dit onder het meel, en toen het eenigen tijd had gestaan, was het deeg *gahel doortrokken*. Zo is het ook in het Koninkrijk der Hemelen. Waar de Evangelieleer ingang heeft gekregen, ontwikkelt zij zich later. Zij is aan hare kracht te onderkennen. De beginselen nemen toe. De strijd tegen ondegd en zonde wordt, bij aanhouden, dapperder gevoerd. Er is minder moedwillige afwijking. De lust ten

goede ontvangt meerderen prikkel. De neiging ten kwade is minder sterk. Er worden vorderingen gemaakt op den weg der Godzaligheid. Men komt der volmaking, zoo veel zij op aarde bestaan kan, meer nabij. CHRISTUS verkrijgt grootere plaats in het hart. Alles voor Hem, die voor mij alles was, is de leuze! Geene opoffering voor Hem is ten laatste te zwaar. Zijn beeld wordt uitgedrukt in den wandel. Zijn Rijk zetelt in het hart. Hart en leven beide zijn geheel *doordrongen* van de werking des Christendoms.

Die geheel *doordringende* werking, zien wij in de geschiedenis van die gemeentens, waar eerst nauwelijks de sporen van het Christendom zijn te ontdekken, terwijl niet lang daarna, meerdere zijn toegetreden, op wie de vervolging niets vermogt. Denkt aan *Samaria, Filippi, Rome* en anderen. Maar wij moeten ook hier de voorbeelden van enkele personen opgeven. En zij zijn er geweest, in wie het Koninkrijk der Hemelen geheel was doorgedrongen. Voor onze verbeelding staat de eerste martelaar. Reeds waren de steenen op hem geworpen. Onder dien drukkenden last bezwijkt hij bijna. Hij bidt dat CHRISTUS, om wiens naam hij smaadheid duldt, zijne ziel tot zich neme. Maar hij bidt ook: Heer! reken hun deze zonde niet toe! Wie zóó bidden kan, in zulke omstandigheden, hij is op de bane des Christelijken geloofs voorwaarts getreden. Hij is gevorderd meer dan anderen. Hij moet doordrongen zijn van den geest van het Christendom. Naast STEFANUS noemen wij den laatsten, maar desniettemin uitne-

mendes onder de Apostelen. Welke ijver, die Paulus bezielde en ontgloede; welke kloekmoedigheid, die hem de gevaren deed trotseeren; welke groote mate van geloof, welk een vuur van liefde, welke belanglooze zucht om zijne broeders naar het vleesch voor Caesars te winnaen. Hij kon wenschen om huijment wil van Caesars verbannen te zijn. Welke ootmoed, die hem deed verklaren: door de Genade Gods ben ik, die ik ben. Hij mogt zeggen: ik jaag er na, of ik het ook grijpen mogt; hij was toch gevorderd op het pad der godzaligheid. Hij wilde niets door en om zich zelve, alles om Caesars wil. Welk onderscheid bij vroeger bestaan en leven. Het Christendom was in hem levend en heerschend. Het woord Gods drong bij hem door tot de verdeeling der ziel en des geestes, en der zamenvoegselen en des mergs. Het was opgenomen in den geheelen Paulus: het bezielde hem. — En vergeten wij niet den discipel, dien Jezus lief had. Hoezeer ook het meest overeenstemmende met het karakter van Jezus zelve, nothans was ook tot hem dat woord: *Gij weet niet, van hoedanigen geest gij zijt.* Maar dat overgeblevene liefdelooze werd weggenomen. Liefde was daarna de ademtogt zijner ziel. In liefde openbaarde hij boven anderen de gelijkvormigheid aan den Meester. Hij was met *Zijnen* geest, dien den Christendoms, geheel doortrokken. — Zoo zijn er gevonden ten allen tijde, onder Leeraren en gemeente-leden, wier namen ons onbekend zijn, maar die zijn geschreeven in het boek des Lams. De eeuwigheid zal ze aan het licht

brengen. Daar zijn ze reeds burgers, die de grootte der volkmeneheid in Christus bereikt hebben:

II.

Heerlijk Godsrijk, hetwelk op de zangeduide wijze deszelfs werking openbaart in het hart der menschen! Uitmèmend, onvergelykelyk Evangelie, door en in hetwelk God Zijne kracht wil verheerlijken! Welk een geschenk, dat daardoor van zijne liefde op ons is afgedaald. Wat kan daarmede worden vergeleken? Daarom moeten wij te meer tot lof van den Allerhoogsten zijn gestemd, die ons dit wetboek gegeven heeft, terwijl duizenden het missen. Daarom te meer gelet op de werking, die het doen kan, en de wijze derzelve in verband gebragt met ons eigen hart en leven. Die *verborgene* werking make ons *onzigtig in het beoordeelen en behandelen van anderen*; — die *krachtige* werking leide tot *ernstig opmerken van ons zeldens* — die *alles doordringende* werking vervulle ons met *moed en vertrouwen dat zij ook in ons zich zal openbaren*, zoo wij het maar ernstig zoeken.

Voorzet. De menschen zijn veelal geneigd tot beoordeeling van den natuurgenoot. Het is niet vreemd, dat wij de uitspraak vernemen over het karakter, de neigingen en driften des broeders. Dit heeft ook plaats in het zedelijke, en in het godsdienstige. Hoort het, hoe men *lids* aan dezen alle Christelijke gezindheid ontzegt; *daar*, als ware men gezeten op den registerstoel van Christus, hem vreemd acht aan de beginselen zelfs van

de vernieuwing en bekering des harten! — Ik bid u, broeders! zijt niet vele meesters, wetende dat wij te zwaarder oordeel zullen ontvangen. Met welke maat gij moet, zal u weder gemeten worden: zóó staat er te lezen in de Schrift, zóó spreekt de mond der waarheid zelve. Maar ook wordt er gevraagd: wie zijt gij, die uwen broeder oordeelt? Is het mogelijk, om de diepten zijner ziel te doorgronden? Kunt gij den blik werpen in het binnenste? Weet gij, wat dáár verborgen ligt, en hoe er reeds de kracht werkzaam is, die in het Godsrijk zich openbaart? Daarom, zijt omzigtig in uwe beoordeelende uitspraak. Wacht u vooral, dat gij geen *veroordeelend* oordeel doet hooren, en den broeder, dien gij nog verre waant van het Koninkrijk Gods, zoudt doen te miskennen of verachtelijk te behandelen. Gij mogt dan het geknakte riet verbreken en de rookende vlaswiek uitblusschen. Gij zoudt mogelijk met roekelooze hand de smelende vonk uitdooven. Niet alzóó! Veel-
 eer moeten wij werken, om de Christelijke waarheid ingang te doen vinden. Wij moeten van hare werking niet aanstonds de geheele en krachtige openbaring verwachten. Tijd tot ontwikkeling is noodig. Aan den Heer des Koninkrijks zij deze overgelaten, aan Hem toevertrouwd het billijk oordeel vellen. Hij alleen *kan* dit vellen, want Zijn oog is geopend en bespiedt ook de geheimste schuilhoeken der ziel. Het Koninkrijk Gods werkt *verborgen*. Het *kan* worden gevonden, waar wij het niet zoeken. De Heer vindt het mogelijk *niet*, waar onze wijsheid waant het te ontdekken; het

Ten tweeden. De zaadkorrel, eenigen tijd onder de aarde verborgen, schiet vervolgens boven den grond en wordt zigthaar. Het zuurdeeg verspreidt zich allengs tot meerdere deelen van het meel, waarin het gemengd is. De werking van het Koninkrijk der hemelen is verborgen, maar ook *krachtig*. Ziet! het brengt den mensch tot andere gedachten en betere gezindheden. Het schudt den slapenden zondaar wakker. Het maakt den zorgeloozen bedachtzamer. Het verlevendigt den moed bij wanhopenden. Het droogt de tranen der droefheid en verwisselt die met de toonen des gejuichs. Het leidt den dwalenden op het rechte spoor. Het breekt de kracht der zinnelijkheid. Het vormt den aardbewoner tot Hemelburger. Het maakt den zondaar tot kind van God. Het verheft zijne ziel boven het stof, in de verzekering dat hij, ontdaan van het kleed der sterfelijkheid, eene woning zal ontvangen, eeuwig in de hemelen. — Zoo kan, zoo moet het zijne kracht openbaren, bij iederen mensch die onder het Evangelie leeft. Dit geeft aanleiding, Toeh. tot ernstig opmerken van ons zelve, of die kracht zich ook bij ons openbaart. Het kan ons toch niet onverschillig zijn, hoedanig het met ons gelegen zij. De zaak zelve is van te groot belang. Van hare werking in ons gemoed en op ons leven, hangt niet slechts veel, hangt alles af. Of zal mogelijk, bij gemis, de oorzaak niet aan u zelve, maar aan anderen zijn toe te kennen? Wilt gij dit aan het *Evangelie* zelve wijten? Gij miskent dan het woord, hetwelk eene kracht van God is tot zaligheid; waardoor de Christenen; aan

welke JAKOBUS schreef, waren gebaard, opdat zij zouden zijn eerstelingen van Gods schepselen: PRAUS verklaart, dat zij waren wedergeboren, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levend en eeuwig blijvend woord van God. Zoo veel vermag hetzelfde. Hoedanig is het nu bij u, en bij ons? Openbaren wij die kracht in bestaan en gedrag? Of wordt hare werking onderdrukt en tegenstand geboden? Zoo is het, als wij door het Evangelie en door den invloed van den Geest van CHRISTUS, die in het Godsrijk werkt, ons niet laten leiden; wanneer wij wel voor het wereldsche eene plaats ruimen in ons hart, maar het geestelijke ons niet aanlokt. Ach! zoo wij geen belang stellen in CHRISTUS en Zijnen dienst; zoo wij nog vreemd zijn aan zelfverloochening; het echte kenmerk van JESUS discipelen, zoo wij de geboden Gods niet betrachten uit dankbare gehoorzaamheid, dan is die krachtige werking nog niet in ons blijbaar. Zoo betaamt het toeh, zoo moet het geschieden, indien wij niet voor den Koning in het Godsrijk naakt zullen worden bevonden, dat is: ontdaan van alles hetgeen ons de Goddelijke genade doet genieten. — Sluit dan uw hart niet toe voor den raad, dien het Evangelie geeft. Verhardt u niet, maar laat u leiden. Opent uw gemoed voor den invloed van boven. Vangt den strijd aan tegen de begeerlijkheden des vleesches en der wereld. Doet het alles in de kracht des Heeren. Bidt om Zijnen Geest. Zoo zal het Godsrijk in u komen. Zoo openbaart uw bestaan en gedrag bij aanvang de krachtige werking van het

Rijk der Hemelen, Zoo hebt gij uwe schreden gerigt op het pad, dat tot meerdere gelijkvormigheid aan God en Christus leidt. Zoo zal die kracht ten laatsten u geheel doordringen.

Ten derden. Hebt gij, op dat pad door Gods genade uwe schreden gerigt? verblijdt en verheugt u. Zijt dankbaar aan Hem, uit Wien alle dingen zijn! Of meent gij stoffe te hebben tot droefheid, omdat u nog zoo veel *onthrekt*, omdat gij nog verre af zijt van hetgeen gij *wencht* te worden? Dit is wel betreutenswaardig; maar het ontmoedigge u niet, en sla u niet ter heden. Wat wij te uwer ure beschouwden, vervulke u in tegendeel met moed en vertrouwen. Het werk van het Godsrijk dringt eens door tot den geheelen mensch. In hem wordt die geest geheel opgenomen. Maar niet op eens. Langzamerhand ontwikkelt zich die zin. Gij moet van kind, jongeling, zóó man en vader in Christus worden. Vat dan moed en zijt sterk in dat vertrouwen. Die in U een goed werk begonnen heeft, zal dit voleindigen tot den dag van Christus. Maar wacht niet, lijdelijk. Gij moet werken en bidden blijven vereenigen. Gij moet vast staan in den strijd, u zelve oefenen in de godzaligheid en niet verslappen in het goede. Verbindt u telkens meerder en nauwer aan den Zaligmaker en Koning in het Godsrijk. Onderwerpt u aan Zijne Rijkswetten, vraagt naar uwen plicht, en jaagt naar de heiligmaking. Oprechte dienaren van Christus! heft uwe hoofden omhoog. De kracht van uwen Heer wordt in uwe zwakheid volbragt. Moedig voortgetreden! Ver-

trouwend u steeds overgegeven aan Hem, die de zijnen niet verlaat. Wat u nu nog ontbreekt, zal u later bezielen. Waartegen gij nog moet strijden, zal weldra overwonnen zijn. Eens zal de kracht in het Koninkrijk der hemelen werkzaam, u geheel doordringen. Hier niet volkomen, maar daar boven! Verlaat u op den Heer. Hij zal niet toelaten, dat de regtvaardige wankelt. Maar als deze is bereid naar Zijnen wil, dan neemt Hij dien op in Zijne eeuwige Heerlijkheid. Daar wordt het rijk Gods in ons voltooid. Dan heeft het zelfs kracht heerlijk geopenbaard.

O! dringe zij door bij ons allen! Werke zij bij ieder van ons, wat zij kan en moet, tot heil van zondaren! Zoo zij het Koninkrijk Gods niet slechts onder ons, maar in ons tot zaligheid van onze zielen! Amen.

27

VERMANING TOT GETROUW-
HEID AAN ONZE CHRIS-
TELIJKE BELLIJDENIS.

Tekst: HEBR. XIII vs. 9^a.

Wordt niet omgevoerd met verscheidene en vreemde leeringen.

De eigenlijke bestemming van dit nuut heeft mij, Gel.! tot de keuze geleid, om de woorden te overwegen, u daar voorgelezen. Zij is toch de ure der aanneming van nieuwe leden. Ik wilde daarom een woord spreken in betrekking tot de belijdenis, eenmaal door ons afgelegd, tot de waarheid, welke wij toen verklaarden te gelooven. Ik meende, dat het vooral noodig zij in de dagen, welke wij beleven, zoodanige gelegenheid niet te laten voorbijgaan. De woorden in den tekst kwamen mij voor de aandacht, en derzelve gepastheid deed mij besluiten, die vermaning tot den grondslag mijner tegenwoordige rede te leggen. — Ik bidde ulieden allen, hoort met zachtmoedigheid het woord, dat ik tot u zal spreken, mogt het door den zegen Gods uw geloof aan het Evangelie

versterken en u opwekken om volhardend en standvastig vast te houden aan de waarheid, die in Christus Jezus is.

Ik zal beginnen met de vermaning voor de Hebr. Christenen gepast, te ontwikkelen, en als niet minder noodig voor ons, aan te wijzen. Daarna zal ik drangredenen om aan die vermaning gehoor te geven, voorstellen en ontvouwen. Voorts zal een woord van raad en bestuur mijne rede besluiten.

I.

In de eerste plaats, worde de vermaning voor de Hebreeuwse Christenen gepast, ontwikkeld, en als niet minder noodig voor ons, aangewezen.

De schrijver van den brief had ten doel, om de Christenen uit de Joden, misschien bijzonder die zich in *Palaeestina* ophielden, te versterken in hun geloof. Zij hadden daaraan groote behoefte, van wege sommiger toeleg, om hetgeen tot de Mosaïsche eerdienst behoorde, te vereenigen met de Christelijke belijdenis, en van wege de twijfelingen, door anderen opgewekt, of Jezus wel de Messias zijn zoude. Hiermede overeenkomstig wordt de Goddelijke verhevenheid van Jezus, Zijne waardigheid boven Mozes en Aäron voorgesteld, en alzoo de verplichting aangedrongen, om zich aan Christus en Christendom standvastig te houden; te meer daar ontrouw in deze, niet minder strafbaar zijn zoude dan de overtreding van Gods geboden, on-

der het Oude Verbond. De beproevingen, welke hen werden opgelegd, het lijdén dat zij moesten dragen, voor de zaak des Evangelies, zoude in het einde, bij standvastigheid in het geloof, hun geluk vergrooten. Aan het slot des briefs gekomen, worden nog onderscheidene vermaningen gegeven tot beoefening van broederlijke liefde, herbergzaamheid, eerbaarheid en vergenoegdheid. Hierna brengt de schrijver de verpligting onder het oog, om te gedenken aan hunne vroegere reeds ontslapene Leeraren; want hun geloof en hunne trouw moest tot navolging opwekken. Hierin was op nieuw aanleiding, tot het eigenlijk doel des briefs terug te komen, en met weinige woorden te vermanen, dat zij het Evangelie, en niets anders dan daar geleerd werd, zouden volgen, het oor sluitende voor alle daarmede strijdige leeringen. Jezus CHRISTUS is gisteren en heden dezelfde, en in eeuwigheid. »Wordt niet omgevoerd met verscheidene en vreemde leeringen. Want het is goed dat het hart wordt gesterkt door genade en niet door spijzen.» Het is duidelijk, dat bij *leeringen* moet gedacht worden aan onderscheidene voorstellingen, welke als waarheid, en Christelijke waarheid, voorgedragen en ten geloove aanprezen werden. Zij waren *verscheiden*, dat is, van verschillenden aard en onderscheidene soort. Het grondwoord wordt gebruikt voor bont, veelkleurig; niet oneigenaardig toegepast op die veelsoortige waarheden, welke men wilde opdringen en als onwankelbaar zeker voorstellen. Zij waren niet slechts van onderscheiden aard, maar ook *vreemd* te noemen. Hierbij moe-

ten wij denken aan hetgeen *ongewoon* is, daarom als *nieuw* te achten; zij waren vreemd, omdat zij geen grond hadden in de Christelijke openbaring. Zij voegden niet bij hetgeen in het Evangelie uit den mond der waarheid en wijsheid stond opgeteekend. Die leeringen bij de gepredikte en aangenomene leer vergeleken, waren als een vreemde deling, die ongenoodigd in een hem niet voegend gezelschap kwam. Op hoedanige de Apostel het oog had, blijkt uit het volgende in ons tekstvers, waar gesproken wordt met zinspeling op de spijwetten der Israëlitzen. Deze wilde men invoeren. Er waren, die de Christenen zochten te verpligten, om deel te nemen aan de oude instellingen, inzonderheid aan de heilige offer-maaltijden, en alzoo een Joodsch Christendom voorstonden. Maar, welke leerlingen ook, die nieuw en verscheiden waren, door velen als waar aangeprezen werden, zij moesten door dezelve niet worden *omgevoerd*, niet geslingerd, en alzoo in het onzekere zijn wat te houden, wat te verwerpen. Naar eene andere lezing kan men vertalen: wordt niet *weggevoerd* door die leeringen, waarbij dan gedacht moet worden aan een geheel verlaten van zijne Christelijke belijdenis, aan een onbedacht verzaken van zijn geloof, hetwelk een gevolg zoude zijn, al wenschte men zulks niet, van de aanneming der nieuwe leeringen, door welke hun licht als bedekt en de heldere waarheid verduisterd werd.

Deze vermaning moesten allen hooren. Zij hadden er behoefte aan. Ach! de eenvoudigheid der eerste gemeente was reeds verdwenen. Niet slechts

vervolgingen van buiten waren ontstaan, zelfs in den kring der Evangeliebelijders werden er gevonden, die anderen ontrusteden en zich niet schaamden voor waarheid beginselen voor te staan, die als waarlijk verderfelijk, ja het Christendom ondermijnend, konden aangemerkt worden. Daarom vernamen zij, naar hunne behoeften, de vermaning uit de pen van eenen schrijver door Gods Geest verlicht: *wordt niet omgevoerd door verscheidene en vreemde leeringen.* — Zij was niet alleen noodig voor deze Hebreuwsche Christenen, wij vinden desgelijks door PAULUS geschreven aan de gemeente te Rome (16, 17), te Efeze (5, 6), te Thessalonica. Overal werden valsche leeraren gevonden, die met verschillende bedoelingen, predikten, waarvoor geen grond in het Evangelie bestond, ja met de Evangeliewaarheid dikwijls geheel in strijd was. TIMOTHEUS moest voor dezelve worden gewaarschuwd. JOANNES schreef zelfs uitdrukkelijk: »Geliefde! geloof niet een' iegelijken geest, maar beproeft de geesten of zij uit God zijn, want vele valsche profeten zijn uitgegaan in de wereld!

Helaas! de behoefte aan Apostolische vermaning is in de volgende eeuwen niet verminderd. En is sedert drie eeuwen door de verspreiding der Heilige Schrift en door de gepredikte vrijheid tot onderzoek dat tekstwoord algemeener gelezen en bekend; wie durft zeggen, dat het als geheel overtoellig kan en mag beschouwd worden? Wij voor ons ten minste zouden van dezulken grootendeels verschillen. Wij denken daarbij zelfs het minst aan de gevoelens van hen, die met ons verschillen

in belijdenis, en die sints langen of korten tijd zich tegen de leer der Hervormde kerk, of de beginselen van het Protestantismus hebben verzet. Behalve de gevoelens door dezulken voorgestaan, worden er anderen gepredikt in het openbaar of in het bijzonder, met meerderen of minderen aandrang, door mond of pen, door stellige leer of door het voorbeeld, welke den toets niet kunnen doorstaan, en desnietteenstaande bij velen ingang vinden; zij betreffen zelfs voorname leeringen, regtstreeks in strijd met onze belijdenis, welke de leer van het Evangelie ten eenigen grondslag legt, en op geenen anderen grondslag berust, dan het gelegde fundament JEZUS CHRISTUS en dien gekruisigd. Leeringen, welke iets anders opdringen dan wij verklaren bij de betuiging: »Ik geloof in JEZUS CHRISTUS, Gods eeniggeboren Zoon, onzen Heer. Ik geloof in den Heiligen Geest.» — Leeringen, die aan de eene zijde 's menschen afhankelijkheid en zondigheid te kort doen, of aan den anderen kant hem zijne zedelijke vrijheid geheel ontnemen, en hem niets meer dan een werktuig maken van Gods opperheerschappij, vergeleken bij de handelwijze van een aardsch despoot. Leeringen, welke Gods ongehoudene genade in CHRISTUS of overtollig maken, of haar weten te beperken, als zoude zij zich slechts tot weinigen uitstrekken. Leeringen, die op den voorgrond plaatsen, waarmede men eindigen moest, of die in de schaduw stellen wat eerst gekend moet worden, en door het Evangelie als helder licht wordt aangekondigd. Leeringen, die zedelijkheid, ware Christelijke deugd, ongeveinsde

Godsvrucht doen minachten, en eene wijde deur openen voor het toegeven aan allerlei zonden. — Zij allen zijn verscheiden en nieuw te noemen. De schijn van waarheid moge zij bezitten, het wesen ontbreekt hen. Tegen dezelve moet worden gewaarschuwd. De vermaning is daarom nog en niet weinig voor ons geldend: *»wordt niet omgevoerd door verscheidens en nieuwe leeringen.»*

II.

Het is mijn oogmerk niet, om de verschillende leeringen, welke wij nieuw noemen, omdat zij geenen grond in het Evangelie hebben, en allen bewijs daaruit missen, te wederleggen. Ik zoude dit in een uur aan openbare Godsdienst gewijd, onvoegzaam achten, en geloof dat uwe stichting daardoor niet bevorderd wordt. Gij zijt met mij overtuigd van het gepaste der vermaning in den tekst. Wacht u door geene leerstellingen van welken aard ook, maar die vreemd zijn aan het Evangelie, in uwe belijdenis geslingerd te worden, of van de Christelijke waarheid af te wijken. Ik wil eenige drangredenen, om dat vermaanwoord gehoor te geven, voorstellen en beknopt ontwikkelen. Dit maakt den inhoud uit van het tweede gedeelte mijner rede.

Die drangredenen kunnen van verschillenden aard zijn: wij vinden dezelve in het schandelijke voor redelijke menschen, om aan ongegronde begrippen ingang te yerleenen, in het berispelijke der wis-

pelturigheid, omtrent hetgeen men eens als waar en echt heeft erkend, in het verwerpelijke voor Christenen, om te steunen op menschelijk gezag en dergelijken. Ik noem u anderen. Wij behoeven ze niet verre te zoeken, want zij worden ontleend aan den omtrek van onzen tekst. Wordt niet omgevoerd door verscheidene en vreemde leerlingen, want 1°. de Christelijke leer is juist geschikt naar onze geestelijke behoeften; 2°. de Christelijke leer heeft hare waarde betoond in hen, die haar geloofden en beoefenden; 3°. de Christelijke leer zelve is onveranderlijk.

Ten eersten. De Christelijke leer is juist geschikt naar onze geestelijke behoeften. Op den tekst volgt onmiddellijk: »Het is goed dat het hart versterkt wordt door genade, niet door spijzen, door welke geene nuttigheid bekomen hebben, die daarin gewandeld hebben" (vs. 9b.) Als wij onze aandacht vestigen op den oorsprong der leer ons in het Nieuwe Verbond medegedeeld; wanneer wij acht geven op hare hooge en heilige bedoeling, dan is het onmogelijk anders te oordeelen over hare juiste geschiktheid. Doch deze wordt boven alle bedenkking verheven, zoodra wij haren inhoud vergelijken met de behoeften, die wij hebben. Aan deze toch voldoet zij niet gedeeltelijk, maar geheel, niet gebrekkig, maar volkomen, niet voor zoo verre de aarde, zelfs voor hetgeen de Hemel eischt.

Ik vraag het u, belijders van het Evangelie, die den naam draagt van CHRISTUS den Gekruisigden, en niet behoort tot hen, die met dezen blooten naam tevreden zijn: hebt gij ooit eene ware be-

hoeft in het binnenste opgemerkt, die geene be-
vrediging kon vinden in het woord Gods, dat Hij
door Zijnen Zoon heeft laten verkondigen? Zon-
daren! Hebt gij genade noodig? die leer predikt haar
ter verlichting van uw verstand, tot reiniging van
uw hart, tot besturing van uwen wandel. Is het
geweten ontrust, klaagt het u aan? Die genadeleer
spreekt van verzoening met God, door het bloed
van den Middelaar, nevens Wien er geen ander is,
maar Die voor allen genoeg is, en gezind om elk
die tot Hem komt, zonder eenige uitzondering,
rust der ziel te geven, en eenen last op te leg-
gen, die waarlijk ligt is. Zijt gij verlegen, om-
trent hetgeen er te doen is, om te beantwoorden
aan de grootste weldaad, welke zondaren immer
konden verkrijgen? Die zaligmakende genade Gods
onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid en wereld-
sche begierlijkheden verzakende, matig, regtvaar-
dig en godzalig zouden leven in deze tegenwoor-
dige wereld. Is uwe ziel ter nedergedrukt bij de
bekommeringen en teleurstellingen des levens? Haar
op te beuren en uwe zorgen op den Heer te wer-
pen, dat is het doel dierzelfde genade. Zijn
uwe oogen rood geschreid, en uw hart treurend
om de offers aan den dood gebragt? U te bemoe-
digen is mogelijk, alleen door de genade, welke
verzekert: Zalig zijn de dooden, die in den Heere
sterven van nu aan. Gevoelt gij behoefte aan hulp
en kracht bij de gevaren der verzoeking, bij den
bangen strijd tegen de zonde? Ziet! die genade
leert u dat de Vader der lichten Zijnen Geest geeft
allen die Hem bidden. Is het sterven u eene wa-

re bitterheid, het graf eene groote verschrikking? In de genade welke het hart vernieuwt en heiligt is de verzekering: die in den Zoon geloofd heeft het eeuwige leven. Zij doet den Christen verwachten de zalige hope en de verschijning der heerlijkheid des grooten Gods, en onzes Zaligmakers **JESUS CHRISTUS**, Die Zijn' Zoon voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zoude verlossen van alle ongerechtigheid, en zich zelve een eigen volk reïnigen, ijverig in goede werken. Ik noem niet meer. Genoeg, voor de geestelijke behoefte des menschen, is die leer juist geschikt. Geene met haar te vergelijken; zij verheft zich boven alle andere leerstellingen. Geene Mosaische inrigting vermag, wat zij doen kan, zelfs de stelselmatige voordragt der leer van het Evangelie verliest in waarde. Wat dan te oordeelen over leeringen die vreemd genoemd worden, dewijl zij geenen vasten grond hebben in het Evangelie! Hoe! zult gij dan uw goud en edele gesteenten voor zilver en koper willen verruilen? Wilt gij dan op gebrokene bakken steunen, welke geen water houden? Bemerkt toch uw eigen nadeel met zulk eene handelwijze. Hoort naar de vermaning: *»wordt niet omgevoerd door verscheidene en vreemde leeringen.»*

Ten tweeden. De Christelijke leer heeft hare waarde betoond in hen', die haar geloofden en beoefenden. Deze drangrede aan den omtrek van onzen tekst ontleend, vindt haren grond in de betuiging (vs. 7). Eene leer beveelt zich inzonderheid aan den zinnelijken mensch, wanneer de ervaring zelve van hare kracht en waarde getuigt, als ande-

ren haren heilrijken en zaligenden invloed hebben ondervonden. Van niets is dat zoo zeer waar als van de Christelijke waarheid, zoo als zij in het N. V. staat te lezen en welke ook wij eens beleden, toen wij in het boek der ledematen werden opgeschreven, voor het oog der gemeente ons geloof openbaarden en de keuze onzer harten openlegden. De schrijver wijst daarom de Hebreeuw-
sche Christenen op de voorgangers, door wien zij de leer der zaligheid aangenomen hadden of in dezelve bevestigd waren. Zij moesten denken aan hun geloof en de uitkomst van hunnen wandel door dat geloof aandachtig opmerken. Wat konden zij in dezelve opmerken? Dat de belijdenis der genadeleer aan hare welmeenende voorstanders en ijverige beoefenaars alles geeft. Zij mogt de oorzaak veler vervolging en mishandeling zijn geweest, anderen mogten, haar ten gevalle, het leven onder de steenen, of aan een kruis, door het zwaard of op den brandstapel geëindigd hebben, Toehoorders! de geschiedenis der Christelijke Kerk wijst ons daarbij op zoo velen hunner, wier ware heldenmoed, oprechte trouw, onwankelbare standvastigheid, zuivere deugd, reine menschenliefde tot in den dood zijn gebleken. Van waar? Niet door eerzucht gedrongen, niet door hartstogt gedreven, niet door lage bedoelingen bestuurd, betoonden zij dien edelen zin. Deze werd gewerkt door de kracht der leer, welke zij geloofden en beleden; de leer niet zoo als zij doormenschen was verbasterd, maar zoo als dezelve naar het Evangelie onvervalscht was gepredikt en aangenomen. Wij staan verbaasd over

de Christelijke helden, wij bewonderen hun gedrag, en wij prijzen de waarheid, welke dit werkte. Zij vermog veel, ja alles, zelfs in het bangst gevaar. Ziet het niet slechts in die edelen, welker namen in het boek der geschiedenis staan opgeteekend tot hunnen eeuwigen lof, ontdekt het niet minder in zoo vele verlegenen door haar geholpen, in de afgedwaalden, die zij teregt bragt, in de bedroefden, die zij getroost en de zwakken, die zij gesterkt, in de duizenden, die zij op den weg des levens geleid en voor de eeuwigheid gezaligd heeft. — Dit kan zij, maar dit kan zij ook alleen. Geene leering aan de beginselen van het Evangelie vreemd, al is zij eeuwen lang als waarachtig erkend en door duizenden als gegrond op het Evangelie beleden, is daartoe in staat! Onmogelijk! zij integendeel drukt neder en bezwaart, zij laat in de moeilijkste omstandigheden verleggen. Wat niet regtstreeks tot CHRISTUS voert en uit CHRISTUS alleen waarde ontleent, wat niet gegrond is op de regten der menschelijke natuur en overeenkomstig de behoeften van den zondigen mensch, wat niet geheel Evangelisch en zuiver Christelijk is, kan geene kracht uitoefenen, gelijk de leer door CHRISTUS verkondigd en van God afkomstig. Geene leeringen door menschen vastgesteld, geene stelsels door kerkvergaderingen verordend, geene zoogenoemde wijsheid door mannen in verlichten tijd, gelijk den onzen, voorgedragen, kunnen de proef doorstaan. De Christelijke leer alleen, zoo als wij haar lezen in het Evangelie, door geene menschelijke vonden verandend, is in

staat hare waarde te betoonen, gelijk zij die in duizenden betoond heeft; zij is eene kracht Gods tot zaligheid. Broeders en Zusters! wie zoude dan aan dezelve iets kunnen inruimen voor verscheidene en vreemde leeringen? Wij roepen u met aandrang toe: wordt niet door dezulken omgevoerd.

Ten derden. Nog eene drangrede: zij is deze: De Christelijke leer zelve is onveranderlijk. Vs. 8 staat geschreven: »Jezus Christus *is gisteren en heden Dezelfde en in eeuwigheid.*» Naar het verband moeten wij bij Jezus Christus te dezer plaats denken aan de leer door Hem gepredikt. Wilt gij anders? Wel nu, dan worde uit de onveranderlijkheid van den persoon tot die zijner leer besloten. Zij is dit zonder eenigen twijfel. Gelijk zij voor achttiën eeuwen aan de geestelijke behoeften des zondigen menschen voldeed, zoo doet zij het nog. Gelijk zij hare kracht heeft geopenbaard in de eerste predikers en belijders, niet minder be- toont zij dezelve in de dagen, die wij beleven; wat zij wrocht en werkt, dat kan en zal zij tot den afloop der eeuwen. Geen ander Evangelie zal haar verdringen. Geene nadere Goddelijke openbaring zal haar in de schaduw plaatsen, zij verou- dert niet. Alle vleesch zij als het gras dat verdort en alle heerlijkheid des menschen als de bloem des gras, die afvalt; het woord des Heeren blijft tot in eeuwigheid. Het is zoo waarachtig, wat in twee onzer Evang. Gezangen staat uitgedrukt om- trent die onveranderlijkheid der Christelijke waar- heid;

GRZ. 8. God blijft; Zijn Evangeliewoord
Zal eeuwig met Hem ongestoord
Zijn kracht en stand behouden.

GRZ. 36. Woord, waarop wij bouwen,
Daar wij op vertrouwen,
Evangeliewoord!
Bergen mogen wijken,
Gij zult nimmer wijken,
Want gij zijt Gods woord.

Gods onveranderlijkheid en de trouw van CHRISTUS zelve staan ons daarvoor borg. Welke voortreffelijkheid mag dan aan die leer worden toegekend! Ook hier verheft zij zich boven alles wat menschen gedaan hebben, zelfs om haar te verduidelijken en in geschriften haar aan te prijzen: wat zijn daarbij de verscheidene en nieuwe leeringen der menschen? Ach! hoe verdwijnen zij ook hier, bij de waarde der Christelijke waarheid, ziet! hoe vele leerstelsels in de verloopene eeuwen zijn verdwenen, hoewel men dezelve Christelijk noemde. Ziet dien hevigen en gedurigen strijd vroeger en later gevoerd over het aannemen en verwerpen van bepalingen door menschen gemaakt. Ziet dien twist in onze dagen, zelfs daar waar men meent hooge waarde aan dezelve te moeten toekennen, en ze toch wijzigt naar den geest des tijds. Leeringen van menschen, zelfs dan, wanneer men geloofde dat ze gegrond waren op het Evangelie; die wegwijzers om de waarheid den volke te prediken, zij worden eens door anderen vervangen, zij gaan, gelijk alle vreemde leeringen, voorbij; zij hebben ten eenigen tijd uitgediend. En geen ander lot

blijft hun overig dan vergeten te worden; zoo nietig en voorbijgaande zijn dezelve. Hoe veel minder zijn ze te achten dan de onveranderlijke Christelijke leer? Waarop zoudt ge dan willen bouwen? Wat meent gij, zal u een vast rustpunt schenken? Wat wilt gij kiezen voor eigen geluk en naar de behoeften van u zelve, sterfelijke mensch! maar tevensgeschapen voor de eeuwigheid? Geene leeringen van menschen. De waarheid des Evangelies zal, omdat zij naar uwe behoefte berekend en onveranderlijk was, de maatstaf zijn, waarnaar de Regter oordeelt ten genen dage. Ik vraag u: wat moet er gevolgd, waarop gebouwd worden? O! wij bidden u, Christenen! belijders van het Evangelie! *»wordt niet omgevoerd door verscheidene en vreemde leeringen.»*

III.

Ik reken nog eenige oogenblikken op uwe ernstige aandacht, wanneer ik mijne rede met raad en bestuur ga besluiten.

Vanwaar toch, dat men zoo vele menschen gereed vindt vreemde leeringen, dat zijn dwalingen, waarvan de Apostel spreekt, aan te nemen, en dezelve voor waarachtige waarheid te erkennen? Het antwoord is niet verre te zoeken. Meer dan ééne oorzaak bestaat daarvoor. Daarvoor mogen wij houden bovenal *onkunde* van, en *onverschilligheid* omtrent de waarheden, die het Evangelie predikt. Toehoorders! wij kunnen nu nauwelijks

voorstellen dien graad van onkunde, welke tot de verschillende standen der maatschappij is doorgedrongen, onkunde in *die* waarheden zelve, die de eerste, duidelijkste en meest noodige zijn. Is dit eenigermate te billijken? Kan dit goed te keuren zijn bij menschen, die zich gaarne naar de wereld boven anderen verheffen? bij hen die belijdenis eenmaal afgelegd hebben; bij ons allen, die eenen Bijbel bezitten, dien mogen lezen, en die onder de armen in onze dagen onbekrompen verspreid, op de eerste aanvraag uitgedeeld wordt? Onkunde is bij dit alles onverantwoordelijk. Of hoe zult gij het kunnen verschoonen, dat het Evangelie, die kostelijke schat, misschien nooit ter hand genomen, en in den huisselijken kring niet gelezen wordt? Ik weet het. Ik zie ze in uw midden, die zich gunstig onderscheiden, en dagelijks de Heilige Schriften onderzoeken, maar er zijn ook anderen, die zich vergenoegen met niets te lezen, wat tot de zaak der Godsdienst in verband staat, en den Bijbel laten verdringen door geschriften van den dag, of door andere boeken, die soms eenige zedelijke waarde hebben, maar hun geen onderrigt geven omtrent leerstellige waarheden. Vandaar dat zij vatbaar zijn om alles aan te nemen, naar iederen wind van leering te hooren, en de tegensprekers niet kunnen weerstaan. Vandaar die overbelling bij den eenen tot ongelooft, bij de anderen tot dweeperij, bij den eenen tot hetgeen gezegd wordt oud te zijn, bij den anderen tot hetgeen nieuw is. Vandaar dat gemakkelijk en spoedig omgevoerd worden door ver-

scheidene en vreemde leeringen. Waakt daartegen door onderzoek. Zij toch de Bijbel, mijne Hoorders! geen gesloten boek voor u. Leest Hem dagelijks met gewijde aandacht, met heiligen ernst, met oprechte bede tot God. Vaders en Moeders! maakt met denzelfen uwe kinderen bekend, opdat ook zij en de volgende geslachten geen gevaar loopen aan allerlei wind van leering gehoor te geven, en noch uwe, noch hunne verantwoording verzwaaard worde in den dag, die alles aan het licht zal brengen. Waakt door onderzoek. Leert zoo de waarheid verstaan. Gaat daarin voort, of begint het van heden af met het oog op God. Wast alzoo op in de kennis en genade onzes Heeren en Zaligmakers JEZUS CHRISTUS. Dan zal er hope zijn voor uw vasthouden aan de waarheid, voor getrouwheid aan uwe Christelijke en Hervormde belijdenis.

Ik heb nog eene andere oorzaak genoemd. Zij was *onverschilligheid* omtrent de waarheid. Ach! zij bestaat bij velen in groote mate. Zij vindt haren grond bij sommigen in onkunde, bij anderen in wereldzin. De smaak is daardoor bedorven voor hetgeen alleen in waarheid verlichten kan, en den mensch bij uitnemendheid versiert als redelijk en zedelijk wezen. Toehoorders! die onverschilligheid moet schadelijk werken voor u en de uwen. De laauwheid van velen is een kwaad dat diep inwortelt, en de schadelijkste gevolgen na zich sleept. Ontvliedt dezelve, want zij verderven voor meer dan éenen wereld. Zal de waarheid, welke uwen hoogmoed streelt, of met uwen bedorven zin overeenkomt, u kunnen reinigen en zaligen? Is het

mogelijk dat leeringen aan het Evangelie vreemd u behoeden voor den toekomenden toorn? Onmogelijk! Die kracht bezit alleen de waarheid, die in CHRISTUS JEZUS is. Zij maakt vrij van dwaling en zonden, zij en geen ander leidt uwe schreden op den weg der ware Godzaligheid, die de belofte heeft van het tegenwoordige en toekomstige leven. Erkent dit. Geloof het. Doet afstand van uwe onverschilligheid, omtrent hetgeen uwe zielen kan zaligmaken. Gods woord is waarheid. Daar staat zij te lezen zoo als nergens elders. Hebt haar lief, schat haar op hoogen prijs. Onderwerpt aan dezelve uwe opgevatte denkbeelden, uwe vooroordeelen, uwe verkeerde driften, uwe bedorvene neigingen. Dan zal God door Zijnen Geest de alleen genoegzame, de altijd voortreffelijke waarheid aan uwe harten heiligen, en gij zult door die kracht bewaard blijven voor gedurig slingeren, of het ont-rukt worden aan de waarheid door verscheidene en vreemde leeringen.

Ik heb nog éénen raad, dien mag ik u niet onthouden, om genezen te worden van onkunde aan, en onverschilligheid omtrent de zuivere alleen Christelijke waarheid; eenen raad; die opgevolgd, u kan behoeden voor het gedurig afwijken en geslingerd worden door onëvangelische leeringen. Hij bestaat hierin: Onderzoekt u zelve. Leert de behoefte kennen van uw zondig hart. Erkent de onmisbaarheid van Gods genade in CHRISTUS. Beseft de dierbaarheid van den Zaligmaker JEZUS CHRISTUS. Geloof het, dat er buiten Hem geene verlossing mogelijk is. Dit, dit zal de leer door Hem gepredikt

u op den regten prijs doen schatten. Dan zult gij niet vragen wat anderen zeggen, maar wat Hij spreekt. Dan zult gij op geen menschelijk gezag aannemen, maar alle leeringen toetsen aan Zijn Evangelie. Ja! dit zal u boven alles dierbaar worden. Zoo zult gij met PAULUS kunnen schade achten, om CHRISTUS wil, wat u naar de wereld voordeel zijn zoude. Dan zweert gij niet bij menschelijke wijsheid, niet bij kerkelijke leerstellingen, maar bouwt alleen op het woord van Hem, Die nimmer faalt. Dan zult gij met PAULUS getuigen: Ja! gewisselijk, ik ach alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van JEZUS CHRISTUS mijnen Heer, opdat ik Hem gewinnen mogt.

De Heer zelf storte dien zin in ons allen door Zijne genade. Er is dan geen gevaar voor ons getrouw blijven aan onze belijdenis. Die wijsheid zal in ons wonen, welke de waarheid van de dwaling onderscheidt. »Heilig ons in uwe waarheid!» Ga die bede elken dag uit het hart omhoog, opdat wij niet meer kinderen zijn, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden door allen wind van leer, door de bedriegerij der menschen, door arglistigheid om listiglijk tot dwaling te brengen, maar de waarheid betrachtende in liefde allesints zouden opwassen in Hem, die het Hoofd is, namelijk CHRISTUS. AMEN.

HET EINDELIJK LOT DER NAAM-CHRISTENEN.

Tekst: MATTH. XIII. vs. 47—50.

47. *Wederom is het Koningrijk der Hemelen, gelijk een net geworpen in zee, en dat allerlei soorten van visschen te zamen brengt.*
48. *Hetwelk, wanneer het vol geworden is, de visschers aan den oever optrekken, en nederzittende lezen het goede uit in hunne vaten, maar het kwade werpen zij weg.*
49. *Alzoo zal het in de voleindinge der eeuwen wezen; de Engelen zullen uitgaan, en de boozen uit het midden der regtvaardigen afscheiden.*
50. *En zullen dezelve in den vurigen oven werpen; daar zal zijn weeninge en knersinge der tanden.*

Er is veel verschil, maar ook overeenkomst tuschen de burgerlijke en Christelijke maatschappij. Deze overeenkomst ontdekt zich, wanneer wij letten op de onderdanen of burgers in beiden. In de eene zoowel als in de andere vinden wij goe-

den en kwaden, opregten en geveinsden, belangstellenden en onverschilligen, burgers in waarheid, doch tevens burgers in naam, die met den gemeenen vijand ééne zaak maken, en hun lidmaatschap voor iederen prijs willen opgeven. — Maar, en ziet hier een groot verschil, die de wetten van den Staat overtreden, worden vroeg of laat onderkend en gestraft. Zij ontgaan althans zelden de gevolgen hunner misdaden. Zóó niet in het Christendom. Daar blijven de naambelijders veelal verborgen. Voor het uitwendige weten zij zich te vermommen. Men houdt ze niet zelden, voor welmeenende onderdanen in het Godsrijk en zij ontgaan de vernedering en schande, die zij als overtreders van de Wet des Evangelies waardig zijn. Hoe! zal dan de onzichtbare Hemel-Koning onverschillig zijn, omtrent het gedrag zijner Dienaren! Kan Hij gedoogen, dat men schijnheilig Zijne eer, en die des Vaders aanrandt? De tekst antwoordt: »De Engelen zullen uitgaan, en de boozen uit het midden der regtvaardigen afscheiden; en zullen ze in den vurigen oven werpen; daar zal weening zijn en knersing der tanden!» Ziedaar het eindelijk lot der naam-Christenen. Dit is het onderwerp, waarbij ik uwe aandacht bepaal. Wat JEZUS zegt omtrent het lot der naam-Christenen, doe ik u in de eerste plaats kennen. Daarna wijs ik u op het ernstig onderwijs, hetwelk daaruit ons ten nutte is te ontleenen.

- Hoort met aandacht en zachtmoedigheid, wat ik tot u ga spreken, in den naam van CHRISTUS. Neemt het aan als een woord ook tot u. Doet er

winst mede ter behoudenis uwer zielen. De Heer geve zijnen zegen, opdat gij moogt ontgaan, wat zijne uitwendige vereerders te wachten hebben. Dat zij zoo!

I.

Wat JEZUS in den tekst leert, omtrent *het eindelijk lot der naam-Christenen*, doe ik u in het *eerste* deel mijner rede kennen. — Wij letten afzonderlijk, en op de gelijkenis volgens vs. 47, 48 en op de opheldering vs. 49, 50.

A. Het is u bekend, dat onze Heer meermalen sprak in gelijkenissen. Hij deed dit met wijze oogmerken, daarin zich ook schikkende naar het gebruik van zijnen tijd. MATTHEUS heeft er onderscheidene in dit Hoofdstuk opgeteekend: Wij behoeven daarom niet aan te nemen, dat de Heer ze ten zelfden tijde heeft gesproken. Liever denken wij, dat de Evangelist ze hier bij elkander voegt, omdat zij allen in betrekking staan tot het Koningrijk der Hemelen. Wij verstaan hierdoor het Christendom, zóó genoemd, dewijl hetzelfde van boven afkomstig is, van dáár de wetten ontvangt, dáár deszelfs bestuurder heeft en bestemd is, om in gindsche verblijven eens te worden opgenomen. Elders heet het: Koningrijk *van God*, of *van CHRISTUS*. Aangaande dit Rijk, of de Christelijke maatschappij, zegt JEZUS het volgende: »*Het is gelijk aan een net, geworpen in zee, en dat allerlei soorten van visschen te zamen brengt.*»

De gelijkenis zelve is eenvoudig en duidelijk. Allen, die Jezus hoorden, konden haar verstaan, en de discipelen, die van het vischnet geroepen waren, moesten haar toestemmen, al verstonden zij niet dadelijk de bedoeling.

Op zekeren tijd werpen de visschers hun net in zee. Het is van bijzondere grootte, en alzoo geschikt, om alles te bevatten, wat in hetzelfde komt. Het beantwoordt daarom aan het doel. In hetzelfde verzamelt zich allerlei soort van visschen. Na verloop van eenigen tijd, ontdekken de visschers, aan gepaste kenmerken, dat het net vol is. Zij spannen dus alle hunne krachten in, om het in het vaartuig te brengen, of op het strand te slepen. Zij zetten zich op den oever neder, om te zien, hoedanig hunne vangst is. Niet slechts ontdekken zij visschen van verschillende soort, die goed en bruikbaar zijn, doch er is in het net ook veel onbruikbaars, dat verdient weggeworpen te worden. Zoo doen zij dan ook met het slechte, terwijl het goede zorgvuldig wordt verzameld in de vaten, of manden, die ze nevens zich hebben.

Deze is de gelijkenis. Als wij haar lezen, zonder hare bedoeling te kennen, dan bleef het ons welligt een raadsel, wat onze Heer daardoor toch wilde aanwijzen. Wij zouden aan groot gevaar zijn blootgesteld, om meer toe te passen dan Jezus zelf wilde. Nu weten wij, uit de nadere verklaring, dat inzonderheid het *uitlezen* en *wegwerpen* kracht heeft en beteekenis. Immers wij lezen: »*Alzod zal het ook zijn in de voleinding der eeuwen, de Engelen zullen uitgaan, en de*

boozen uit het midden der regtvaardigen afscheiden.” Zóó, op gelijke wijze, zoude het geschieden met de boozen, of *naam-Christenen*, in het Rijk der Hemelen. Het is toch duidelijk, dat de Heer, tegenover de regtvaardigen, niet denkt aan hen, die *buiten* het Christendom leven, en weigeren de waarheid aan te nemen, die hun gepredikt en met aandrang voorgesteld wordt. Dit wordt kennelijk, als wij deze gelijkenis vergelijken met die van het onkruid onder de tarwe. Dáár was het oogmerk voornamelijk, om aan te wijzen, dat de *vereeniging* tusschen goeden en kwaden blijven moest, tot aan het einde der dagen, wanneer de Heer zelf schifting maken zoude; terwijl hier bepaaldelijk wordt aangewezen, hoedanig dan het *lot* dier boozen zijn zoude, die alleen in *schijn* onderdanen van het Godsrijk waren geweest. Dit lot was gelijk aan het scheiden en wegwerpen der onbruikbare dingen in het vischnet. Komt! dat wij naauwkeurig opmerken, wat Jezus daarvan zegt in de bijgevoegde verklaring vs. 49 en 50.

B. Is het waar, wat zelfs een spreekwoord geworden is: *Het is niet alles goud, dat blinkt!* helaas! niet minder waarachtig is het te noemen, dat niet allen, die den naam van CHRISTUS dragen, Christenen in waarheid zijn. Ook zonder het vonnis der veroordeeling uit te spreken, en ons te plaatsen als op den regterstoel van den onfeilbaren Regter, kan het den aandachtigen opmerker niet ontgaan, dat er groot verschil is in den eenen en anderen belijder des Evangelies en van Hem, die daarvan het middelpunt uitmaakt.

Ziet! er zijn, die met hunne daden weerspreken, wat hunne mond eenmaal openlijk betuigt heeft. Zij zijn ontrouw aan hun gegeven woord, om de zonde te verzaken, en een Christelijk leven te leiden. Ofschoon hunne namen sedert staan geschreven op de rolle der leden, zoo toonen zij daarop geenen prijs te stellen; want zij verschijnen, of zelden, of nooit aan de plaatsen des gebeds. Zij verwaarloozen het gedachtenismaal van JEZUS dood. Zij onteeren met hunne woorden den naam des Heeren. Zij wijden hart en leven aan de dienst der wereld. Zij verzaken alle middelen, om wijzer en beter te worden. Zij miskennen en verloochenen den Heer, die hen kocht met zijn bloed. Dit zijn *naam-Christenen*, in één woord. Zij worden onderkend aan hunne onverschilligheid en zorgeloosheid, aan de onmatigheid of wellust, of oneerlijkheid en vijandschap; aan de verwaarloozing van hunne eeuwige belangen; aan het gebrek, dat zij niet zoeken de eere van God en van JEZUS. — Dezulken zijn er, helaas, niet weinigen! Zij worden gevonden te midden der beter gezinden. Zij leven onder de Gemeente des Heeren als waren zij opregt en getrouw. Zullen zij onafgebroken dit lot smaken? Hoort wat JEZUS zegt: »*De Engelen zullen uitgaan, en de boozen uit het midden der rechtvaardigen afscheiden; en zij zullen dezelve werpen in den vurigen oven; daar zal weening zijn en knersing der tanden. Alzoo zal het zijn aan het einde der eeuwen!*»

Niet altijd blijft de tegenwoordige huishouding zóó bestaan: Aan haar komt een einde. Zij wordt

met eene andere verwisseld. Het tegenwoordige is dan geheel voorbijgegaan. Het toekomstige breekt aan, bij de voleinding van het tegenwoordige. Hieraan wordt gedacht, zoo dikwijls wij lezen van de voleinding der eeuwen. Het is dat tijdstip, waarop, naar **Petrus**, de hemelen, die nu zijn, met de aarde zullen verbrand worden en nieuwe hemelen, met eene nieuwe aarde, gezien worden. De dag is dan aangebroken, waarop het jongst gerigt wordt gehouden. De dooden zijn opgewekt. Zij staan allen voor de vier-schaar des Regtvaardigen en vernemen, uit zijnen mond het vonnis, dat vrijspreekt, of veroordeelt. Als dit gebeurt, is de voleinding der eeuwen, of der wereld.

Wanneer nu die hoogst plegtige dag is aangebroken, worden de boozen van de regtvaardigen gescheiden *door de Engelen*. — Het is de gedurige voorstelling des Evangelies, dat **CHRISTUS**, bij zijne wederkomst op de wolken, omringd zal wezen van die duizende Dienaren, die Zijn' troon omgeven, de gewillige geesten, die zijne wenk volgen en daarnaar doen. Zij worden door Hem *uitgezonden* (vs. 41) en betoonen zich alzoo minder dan Hij, tot wien de Vader gezegd heeft: *Zit aan mijne regterhand!* Die Engelen, door wie de Goddelijke Majesteit van den Levengever en Regter verhoogd wordt voor aller oog, die Engelen zijn geene ledige aanschouwers hij het oordeel. Op het bevel van Jezus scheiden zij, die hier waren vereenigd — *boozen en regtvaardigen*. De laatsten alleen zijn de getrouwe onderdanen in het Koninkrijk van **CHRISTUS**. De eersten moeten geacht worden allen die alleen den naam *Heere! Heere!* op de lippen hadden,

maar afkeerig waren, om den wil des Hemelschen Vaders te doen. Zij leefden hier onder elkander, als leden van één huisgezin. Zij waren, naar het uitwendige, vereenigd, maar dit neemt dan een einde. Wat geene menschelijke magt hier kan noch mag scheiden, dat geschiedt in den dag des oogstes. Dan worden zij gekend, die slechts belijders waren in naam, en zich niet schaamden hunne belijdenis te verzaken. Hier mogen zij onder de menigte verborgen blijven, dáár worden zij ontdekt. Hunne snoode beginselen, hunne booze bedoelingen, hunne zondige werken komen aan het licht, met alles dat verborgen is, — De gemeenschap met de goeden houdt op, zoodat de regtvaardigen blijven in het bezit van alles, wat zij genieten. Er blijft niet één booze in het midden van de gewijden des Heeren. — De dooden zijn opgewekt. De Engelen scheiden ze naar den wil des Heeren. *Hier* staan de regtvaardigen; — *ginds* de boozen! Maar zal nu alleen in die *scheiding* het lot der naam-Christenen bestaan? Ach, neen! In die voleinding der eeuwen geschift, dan *worden zij geworpen in den vurigen oven, daar weeninge en knersinge der tanden zullen zijn.*

Wij ontmoeten hier wederom beeldspraak, gelijk immer, waar onze Heer spreekt van het eindelijk lot der naam-Christenen. Het eerste is te verklaren uit de gelijkenis van het onkruid onder de tarwe. Dit onkruid werd verbrand, gelijk pleeg te geschieden. Dit gaf aanleiding, om te spreken van een' *brandenden oven*; eigenlijk staat er: *een oven vol vuur*. Wij denken daarbij aan de plaats

der rampzaligheid. Gelijk het onkruid tot niets deugde, dan om verbrand te worden, zoo konden de boozen dan niet meer dienen tot welzijn der regtvaardigen. Gelijk de onbruikbare visschen werden weggeworpen, zoo ook de boozen. Maar zij werden dan niet vernietigd. Immers; werwaarts zij verdreven worden, is *weening en knersing der tanden*. Uit de zamenvoeging dezer beide zaken, besluiten wij dat het weenen uit droefheid is. Het laatste geeft te kennen spijt, wrevel. Deze gewaarwordingen toch, openbaren zich naar buiten, meestal in tanden gekners. — Hier wordt dus voorgesteld, wat op de scheiding zal volgen, en hoedanig ten laatste de toestand zijn zal der onboetvaardigen en ongehoorzamen; van allen die slechts met hunne lippen den Heere CHRISTUS hebben heleden. — Wij kunnen u den toestand dier ongelukkigen niet schetsen. In het algemeen mogen wij uit de woorden van den aanstaanden Rechter besluiten, dat hun lot vreeslijk, waarlijk ellendig zijn zal. Zij zien zich verstoken van den omgang met de regtvaardigen, die nu in het bezit geraakten van de hoogste vreugde. Zij gevoelen hun bitter lot. De gedachte, wat ook zij konden wezen en genieten, verwekt in hen de diepste droefheid en smart. De overtuiging, dat zij zelve de oorzaken zijn der ellende, die hen treft, brengt spijt en wrevel te weeg. De gelegenheid, tot bekeering hun gegeven, is door eigen schuld ongebruikt voorbijgegaan. Die overtuiging maakt hen reeds rampzalig. Zij hadden het hart verhard. En ach, wie zal hen nog redden? Zij zien aan

hunne smartelijke ondervinding geen einde. — Dan — hier zwijgen wij. Een gordijn scheidt de tegenwoordige van de toekomstige wereld. Er ligt eene groote kloof tusschen het leven der zaligen en rampzaligen. Genoeg, om het eindelijk lot der naam-Christenen hoogst rampzalig te noemen. Genoeg, om ieders hart te vervullen met de heilige vrees voor zoodanigen toestand; om ons te doen sidderen bij de gedachte, dat die rampzaligheid ook ons deel worden kan!

II.

Zoo zal het zijn, in de voleindiging der eeuwen, met hen, wier eindelijk lot de Heer in den tekst voorstelt. Het zal een onaangename, aandoenlijke, vreeselijke toestand zijn! Ach! ongelukkige, wien dezelve treft! God beware ons daarvoor! Dit wil en kan Hij. Maar zal het geschieden, dan moeten *wij* van onze zijde waken en werken, opdat wij ontvlieden ten genen dage. Ter opwekking daartoe, wijs ik u, in het *tweede deel*, op het *gewichtig onderwijs*, aan het overwogene te ontleenen. Het woord des Heeren dringt tot *ernstige zelfsbeproeving*; wekt tot *oprecht werkzaam geloof*; leidt tot *bemoedigend vertrouwen*.

Vooreerst. Wat Jezus in de voorgedragene gelijkenis leert, betreft niet het lot van allen, uitsluitend dat *der boozen* in zijn rijk. In dien elendigen toestand zullen *zij* verkeeren, die ontrouw

werden aan den Heer en zijn woord. Diep zijn zij te beklagen, over wie zulk een vonnis zal worden uitgesproken. Welke toekomst die hen wacht! Als er nog eenig gevoel voor rein en waar geluk in ons is overgebleven, dan beven wij voor zulk eene uitkomst. Er is niemand in deze vergadering, die niet wenscht, dat hij in het lot der regtvaardigen moge deelen, en ontgaan, wat hier den boozen bedreigd wordt. Maar moogt gij dit ook, met eenigen grond, hopen? Dit is u noodig te weten. Daartoe moet gij u zelve *ernstig beproeven*. Of is het mogelijk, dat gij de waarheid in twijfel trekt? Kunt gij meenen, dat de *barmhartigheid* Gods niet zal kunnen toelaten, dat zelfs één booze kome in de plaats, waar weening is en knersing der tanden? Zoo spreekt gij en miskent daarin den Heere CHRISTUS. Hij, de Gezant des Vaders, de mond der waarheid, sprak zoo omtrent het lot der boozen in zijne gemeente. Hij bediende zich van geene kunstgrepen, om den zondaar te dringen tot het geloof. Als hij den staat der rampzaligheid teekende, was dit niet, om daarmede te verschrikken als met een spook, dat slechts in de verbeelding bestaat, maar niet verwezentlijkt wordt. Ongelukkige mensch, die zich daarmede vleijen kan! Hij bedriegt zich! Te laat zal hij dit zelfbedrog ontdekken. Wat Jezus sprak, is waarachtig. Het zal geschieden. De boozen *zullen* gescheiden worden van de regtvaardigen en geworpen in den oven des vuurs, waar berouw, wroeging, spijt, en de rampzaligste ellende hun deel zal zijn. Heb

ik dit te vreezen? Behoor ik tot die boozen? Ben ik ook een naam-Christen! Zoo voegt het, dat wij ons zelve afvragen en ons zelve ernstig onderzoeken. Toeh.! er is aan de zaak veel, ja alles gelegen. Ons eeuwig geluk hangt daarvan af. Moeten wij toch op de voorgestelde vragen bevestigend antwoorden, dan weten wij, wat ons, naar Jezus woord, wacht. Gaat in dat onderzoek nauwkeurig te werk. Vergelijkt uw beginzelen, bedoelingen, daden met de uitspraken en eischen van het Evangelie. Denkt na, of gij getrouw waart aan uwe belijdenis, waarbij gij, voor God en zijne gemeente, hebt verklaard, afstand te willen doen van alle zonden. Toen hebt gij u verbonden aan den Heere Christus. Sedert moest gij u losrukken van de wereld en het zingenot. — Indien gij, desniettenstaande, de verkeerde neigingen van het hart inwilligt, zoo gij onverschillig en zorgeloos daaraan leeft, wanneer gij weigert u van de wereldsche ijdelheden te sponen en Christus alleen te dienen, zoo gij hinkt op twee gedachten en niet jaagt naar matigheid, regtvaardigheid en godzaligheid, dan moet gij de veroordeeling van uw geweten vreezen en, bij voortgang op dien weg, een afkeurend vonnis wachten, in de toekomst des Heeren. Leert u zelve kennen, in uwen zedelijken toestand. Tast in het binnenste van uw bedorven hart. Toetst u onpartijdig aan den inhoud der Evangelieleer. Voor menschen moogt gij u bedekt houden, gij kunt dit niet voor den Alwetenden, wiens blik nederdaalt in de schuilhoeken van uwe

ziel, op de grondelooze diepte van uw hart. Zoekt het te weten, of gij ook zijt een booze in de gemeente des Heeren, een Christen in naam.

Ten tweeden. Geeft het geweten u de getuigenis, dat gij tot die boozen behoort? Wij moeten u wijzen op de toekomst des Heeren. Gij zult dan uit het midden der regtvaardigen worden gescheiden en al wat rampzalig is, wordt uw deel. — Doch Broeders en Zusters! ik ben niet voor u opgetreden, om u door den schrik des Heeren tot verwijfeling en wanhoop te brengen. De bediening des *Evangelies* is mij toevertrouwd. Ik spreek tot u in den naam van Hem, die zondaren, ook den meest boozen, toeroept: »*Komt allen tot mij! Die tot mij komt, zal ik geenszins uitwerpen!*» Ik verkondig u, dat God geen' lust heeft in den dood des zondaars, maar in zijne bekeering en leven. Alsof God door ons bade, bidden wij u, van **CHRISTUS** wege: »*Laat u met God verzoenen!*» Het eindelijk lot der naam-Christenen wekt tot *opregt werkzaam geloof*. Vraagt gij, hoe het mogelijk is te ontvlieden? Er is voor iederen zondaar slechts één weg. De regtvaardigen, die in het Koningrijk huns Vaders zullen blinken, gelijk de zon, zijn kinderen Gods *door het geloof* in **CHRISTUS**; zij hebben den Heere **CHRISTUS** als hunnen Zaligmaker en Heer aangenomen. Door het *geloof* in hem hebben zij gewandeld. Dat *geloof* bezielde hen met ijver voor al wat goed was. Dat *geloof* werkte in hen liefde, zichtbaar in zelfverloochening, in waken, in strijden tegen alle zonde. *Geloof* en *liefde* deden hen de wereld overwinnen en jagen naar de

heiligmaking. Daarom worden zij zalig. Gods genade geeft hen het eeuwige leven. — Ziedaar wat u te doen is. In die Christelijke loopbaan moet gij treden. Het *geloof* in CHRISTUS leidt op het pad der zaligheid. Meent niet, dat gij van wege uwe *belijdenis* hetzelfde reeds bezit. Roemt niet op uw bijwonen der openbare Godsdienst-oefening, op uw avondmaalvieren, op uwe uitwendige Godsvereering, die u niet vreemd is. Deze zijn slechts *middelen* om u op te bouwen en te versterken in het geloof. Zoo lang de *vruchten* u ontbreken, — wanneer gij niet naar den *inwendigen* mensch vernieuwd en bekeerd zijt, wanneer uwe lichamen geene tempelen des Geestes zijn en gij u door het bloed van CHRISTUS niet laat wasschen van uwe zonden, zoo lang uwe woorden en daden geene blijken dragen des ootmoedigen, hartelijken en werkzamen *geloofs*; — dan ontbreekt u, wat reeds, aan deze zijde des grafs, een beginsel der eeuwige vreugde zijn moet. Ei! kweekt dat ootmoedig *geloof* aan. Zijt niet langer ontbloot van die *liefde*, die vergetende wat achter is, jaagt naar hetgeen vóór is. Dringe, bewege u daartoe de schrik des Heeren. Maar bovenal dringe en bewege u de liefde Gods, Die Zijnen eeniggeboren Zoon aan de wereld gegeven heeft, en de genade van CHRISTUS, Die, om u te behouden, gehoorzaam werd tot den dood des kruises. Vreest niet voor afwijzing. Hoort wat PAULUS betuigde: »*Mij is barmhartigheid geschied, opdat JESUS CHRISTUS in mij, die de voornaamste ben, alle zijne langmoedigheid zoude betoonen tot een voorbeeld dergenen, die in*

Hem gelooven zullen ten eeuwigen leven.” Gaat dan tot Hem. Gij zult niet te vergeefs vragen om hulp en kracht. Bidt om Zijnen Geest. Leeft van nu aan *door het geloof*. Hebt gij tot hiertoe moeten vreezen, bij de ernstige voorstelling van de vol-eindiging der eeuwen, *dan* moogt gij hopen dat de Engelen u geleiden in de woningen der zaligen. Uwe vrees zal in bemoedigend vertrouwen verwisselen.

Ten derden. Het eindelijk lot der naam-Christenen leidt tot zulk *bemoedigend vertrouwen*. Dit moet *u* bezielen, die de Heer in onverderfelijkheid lief hebt, *u* aan zijne leiding gewillig overgeeft en *u* gaarne onderwerpt aan zijn Evangelie. Gij ziet op aarde de vereeniging tusschen boozen en regtvaardigen, en bij het goede, daardoor gewerkt, ontdekt gij, wat groot kwaad daaruit ook voortvloeit. Nogtans het *moet* zóó zijn. Wie *hier* die scheiding wil bewerken, plaatst zich op den zetel van den Koning in het Godsrijk. Nog moet het zóó blijven. Eens zal die vereeniging een einde nemen. Ten dage als de Heer komt, worden de boozen uit het midden der regtvaardigen weggenomen. Dan zal de Gemeente door niet éénen zondaar worden bezoedeld. Zij is dan rein, zonder vlek of rimpel. Wacht dan op de toekomst des Heeren. Dat de kwaadwilligen woelen en werken; de Heer laat dit toe tot Zijnen tijd. Vertrouwt op Hem. Zijt gij maar ijverig. Wordt vurig van geest. *Blijft* in het geloof. Houdt wat gij hebt, opdat niemand uwe kroon roove. Dan zal, bij medelijden met hen, die ten verdere gaan, he

vertrouwen u schragen op de toekomst van Hem, die de *zijnen* kennen zal.

Eens worden de boozen weggedaan uit de Gemeente van CHRISTUS. Met hen verdwijnt ook de zorg, het leed en het verdriet, zoo dikwijls den opregten belijder veroorzaakt, door de samenwoning van boozen en goeden. Rijke bemoediging, dienaar des Heeren! Heerlijke verwachting voor het Koningrijk van CHRISTUS! Zalig vooruitzicht voor den Christen! Gij zijt dan deelgenoot van onwankelbaar geluk. Gij leeft dan, waar geen zondaar binnen komt, noch iets dat verontreinigt. Gij deelt dan in het gezelschap van heilige Engelen. Met alle de gezaligden door het bloed des Lams, leeft gij, waar geene verzoeking en der boozen meer zijn, en geene vijanden meer te bestrijden. Houdt moed. Versterkt uwe hoop, streeft naar meerdere volkomenheid. Want als de boozen hun rampzalig lot ondervinden, dan deelt gij in de heerlijke vrijheid van Gods kinderen. O Bron van bemoediging en vertrouwen!

Nog is de voleindiging der eeuwen niet aangebroken. Nog blijft de aarde staan. De Gemeente des Heeren is eene vereeniging van goeden en kwaden. Zoo zal het niet eeuwig blijven. De dag der *scheiding* komt. Hij komt zeker, al moeten nog duizende eeuwen voorbijsnellen. Hoe meer het Koningrijk der Hemelen op aarde wordt uitgebreid, des te meer gloort de dageraad van de nieuwe wereld aan de kimmen. Aan den morgen van den dag der eeuwigheid verschijnt de Regeter. De dooden herleven. De Engelen scheiden de boozen

zen uit de regtvaardigen. Het vonnis wordt uitgesproken. De dienaren der zonde, hoewel zij den Christelijken naam gedragen hebben, gaan derwaarts waar weening is en knersing der tanden. De regtvaardigen treden de poort des Hemels binnen en zijn eeuwig zalig. — Zoo leerde de waarachtige. En wat Hij sprak tot Zijne Hoorders (vs. 43), dat roep ik u allen toe: Die ooren heeft om te hooren, die hoore! AMEN.

HET ONMERKBARE DER VERSCHIJNING VAN HET KONINGRIJK GODS ONDER DE MENSCHEN.

Tekst: LUCAS XVII vs. 20, 21.

20. *En gevraagd zijnde van de Pharizeën, wanneer het Koninkrijk Gods komen zoude, heeft hij hun geantwoord en gezegd: Het Koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat.*
21. *Noch men zal niet zeggen: Ziet hier! of ziet dáár! want ziet, het Koninkrijk Gods is binnen ulieden.*

Tot de zaken, omtrent welke onze Heer JEZUS CHRISTUS, door Zijne leer, niet weinig licht verspreidt, behoort ook het Koninkrijk der Hemelen.

Meermalen sprak Hij van deszelfs oorsprong, uitbreiding, werking en eindelijke zegepraal. Hij deed dit, gevraagd, of zonder bepaalde aanleiding; in gelijkenissen, of met eigenlijke bewoordingen. Daardoor moeten wij tot het besluit komen, *eensdeels*, hoezeer hetzelfde Hem ter harte

ging; *anderdeels*, van hoe veel belang Hij het achtte, dat zijne hoorders en volgelingen daaromtrent zuivere voorstellingen zich vormden. Ook in de voorgelezene woorden, vinden wij zijn onderwijs desaangaande voorgedragen, op de vraag van eenigen Zijner voornaamste vijanden. Wij willen u, naar aanleiding van dezelve, in deze ure, wijzen, op het *onmerkbare der verschijning van het Koningrijk Gods onder de menschen*.

Mijne rede splitst zich in twee deelen. *Het eerste* wijst u aan het *onmerkbare der verschijning van het Koningrijk Gods onder de menschen*. *Het andere* maakt u opmerkzaam op het *hoog belang* dezer voorstelling voor *ons*.

I.

Het *onmerkbare der verschijning van het Koningrijk Gods onder de menschen*, zal ik u in het *eerste deel onzer rede* doen kennen, als: door *Jezus in den tekst geleerd*; — *gegrond in de zinnelijke vooroordeelen der Joden*; — *overeenkomstig met den aard van dit Rijk*; — *door de geschiedenis zelve bevestigd*.

Voooreerst. Niet zelden, ja bij herhaling, had de Meester uit *Nazareth* gesproken over het *Koningrijk Gods*. Die uitdrukking was, ook zonder verklaring, door de menigte verstaan. Zij stelde zich daarbij voor, den tijd waarin de Messias, door God gezonden, het bestuur in handen zou hebben. Daarom dat de Fariseën niet aan JOANNES

vroegen, wat hij bedoelde, toen hij de naderende Komst van het Koninkrijk der Hemelen aankondigde. Wij weten het, dat die hoofden onder het volk, die geveinsden, meermalen aan Jezus vragen konden doen, om Hem te beproeven, en ware het mogelijk in hunne strikken Hem te verwarren, of wel den spot met Hem te drijven. — Met deze laatste bedoeling schijnen zij ook nu tot Hem te komen. Zij doen onderzoek naar den tijd, wanneer dat Messias-Rijk komen en openbaar worden zoude. Het is, alsof zij vragen: »*Gij spreekt gedurig van het Koninkrijk Gods; maar zeg ons dan, wanneer die Koning verschijnen en van Davids troon bezit zal nemen.*» De Heer had ze daarop kunnen toevoegen, gelijk Hij eens de Sadduceën deed: »*Gij dwaalt, niet wetende de Schriften.*» Maar eenvoudig is zijn antwoord: »*Het Koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat!*» Geene uitwendige vertooning zal dat Rijk hebben. Niet met aardsohe pracht, niet naar de wijze, waarop zich gewoonlijk de luister van Koningen en Rijken openbaart, zal dat Godrijk verschijnen. Geen staatsie-kleed zal dien Koning dekken; geen zegewagen zal Hij met zich voeren; op geenen prachtigen troon zal Hij gezeten zijn; geene gewapende magt zal Hem volgen. Het schitterend uitwendige zal Hem geheel ontbreken. Daarom zal men niet kunnen zeggen: »*Ziet hier, of ziet dáár is Hij.*» Men kan niet met den vinger wijzen op den luister, dien Hij nu hier, dan dáár ten toon spreidt. Verwondert u daar niet over. Het is toch reeds aanwezig, het Koninkrijk der

Hemelen, al bemerkte gij het niet. Gij vraagt nog: *wanneer* wordt het *opgerigt*, en ziet: »*Het Koningrijk Gods is reeds, en het is binnen, of liever onder ulieden.*» Gij behoeft dus niet naar den tijd der komst te vragen. Die is reeds aangebroken. De Koning leeft, Hij werkt, Hij heerscht, Hij telt reeds onderdanen. Al ziet gij het niet, het Koningrijk Gods is u naderbij dan gij vermoedt; het is in uw midden aanwezig.

Vraagt gij, hoe het mogelijk was dat de Joden dit niet bemerkten? Dit was gegrond in hunne *zinnelijke vooroordeelen*. Wij noemen dit *ten tweede*. Met blijde verwachting zag Israël de komst te gemoet van den beloofden Messias. Zij kenden toch de beloften, van Godswege aan de Vaderen gedaan. Zij steunden op de tronw van Jehova. De Profeten hadden het aangekondigd. Zij roemden in die verwachting, tegenover de vijanden, die hen verdrukten en vervolgden. Het is zeker, dat zij de komst van den Messias, de oprigting van het Godsrijk als *nabij* verwachteden. Die verwachting was reeds verspreid onder de volken daar buiten. Maar waarom erkenden zij dan niet in Jezus den Koning? Waarom zagen zij niet in alles, wat Hij deed, de oprigting van hetgeen hen zoo dierbaar was? Omdat zij, met de leer des Ouden Verbonds, die der Ouden vereenigden. Omdat zij de Profeten eenzijdig lazen en verkeerd verstonden, en alzoo, voor hunne vooroordeelen, in dezelve voedsel vonden. En welke waren dan deze vooroordeelen? Zij hoopten op geenen Messias, zoo als de ware alleen zijn kon en zijn moest.

Wel dachten zij in Hem den grooten afstammeling van DAVID, die in nadruk de CHRISTUS, de Gezalvde Gods zou wezen; maar zij beschouwden de wijze Zijner openbaring van geheel anderen aard, dan werkelijk geschieden moest, en in JEZUS tijd reeds geschied was. Geheel aan zinnelijke voorstellingen gewoon en zelve aan de zinnelijkheid overgegeven, bragten zij hunne beschouwingen over op de komst en de verschijning, op het bewind en den troon van den eenigen Messias. Zij droomden van eene zichtbare, met aardsche heerlijkheid bekleedde, opperheerschappij. Grooter dan bij andere Vorsten, zou de luister wezen van den Koning van dat Rijk, bepaaldelijk voor Israël gegeven. Hij zou komen om DAVID's troon te bemagtigen, te herstellen, en tot meer dan vroegere majesteit te verheffen. De volken der wereld zouden allen aan zijn' scepter onderworpen, en alle vijanden der Joodsche Natie overwonnen worden. Deze waren de gedachten waarmede JEZUS tijdgenooten, over het algemeen, waren bezielde; deze de verwachtingen, die diepe wortels geschoten hadden in veler gemoederen en bijna aller hart beheerschten.

Ten bewijze daarvoor strekke, dat zelfs de leerlingen van JEZUS, naar den tijd der openbare oprigting van Zijn Rijk konden vragen; dat velen Hem als Koning wilden uitroepen; dat eens de kleederen voor Hem op den weg uitgespreid, en onder luid gejuich te Zijner eere de Hosanna's werden aangeheven. Is het wonder M. H. dat velen, dat de meesten zelfs niet zagen, dat het Koninkrijk Gods reeds *onder* hen was? Zij werden te

rug gehouden door hunne zinnelijke vooroordeelen, om Jezus te erkennen. Onmerkbaar was daarom voor hen de verschijning van het Koningrijk Gods onder de menschen.

Ten derden. Dit is overeenkomstig met den aard van dit Rijk. — Toen de Heer, in het laatste van zijn leven, aan de magt zijner vijanden was overgeleverd, werd hij ook voor den regterstoel van PILATUS gebragt. Op de beschuldiging tegen Hem ingebragt, vraagt hem de Landvoogd: »*Zijt Gij de Koning der Joden?*» Hij antwoordde, na eene wedervraag: »*Mijn Koningrijk is niet van deze wereld. Indien Mijn Koningrijk van deze wereld ware, zoo zouden Mijne dienaren gestreden hebben, opdat Ik den Joden niet ware overgeleverd. Maar nu is Mijn Koningrijk niet van hier.*» Als de Landvoogd herneemt: »*Zijt gij dan een Koning?*» Dan hervat Jezus: »*Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik der waarheid getuigenis geven zoude. Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort Mijne stem!*» Zoo doet ons Jezus hier den aard van Zijn Rijk kennen. Het is niet te vergelijken met de Koningrijken der wereld, maar van eene geheel andere afkomst en strekking. Het is van Hemelschen, Goddelijken oorsprong. Het is zedelijk, geestelijk van aard.

Of, wat *eischt* de Koning van dit Rijk van zijne onderdanen? Hij vraagt geene opofferingen van tijdelijke goederen, waardoor hetzelfde zou moeten onderhouden worden. De kenmerken van den waren onderdaan zijn geloof en liefde, reinheid van

het hart, waarachtige verbetering van den wandel. Bekeering en wedergeboorte zijn de voorwaarden, om een deelgenoot te wezen van al de heilgoederen in het Koninkrijk Gods. Zonder de voldoening aan die voorwaarden, wordt de Koning verworpen; is de mensch als een oproerige in Zijn rijk aan te merken; en zal hij eens, wanneer de Koning ook als *Regter* optreedt, verworpen worden, en buiten gesloten uit den kring van hen, die in opregtheid zich als Zijne ware onderdanen hadden gedragen. Zoo wordt de mensch zelf, de *geheele* mensch gevorderd, zal hij, als onderdaan van het Godsrijk, ook deelen in de hemelsche goederen, die alleen daar zijn te verkrijgen.

Immers van dien aard zijn ook de *beloften*, die den getrouwen worden verzekerd. Israël verwachtete *uitwendige* voorregten, verlossing van *tijdelijke* onbeilen, ontheffing van eigenlijke, dusgenoemde *slavernij*. Maar het Godsrijk zegt hoogere dingen toe, uitnemender, dan die hier beneden zijn te smaken, en met aardsche schatten niet te vergelijken. Verlossing van de slavernij *der zonde*, bevrijding van de *schuld*, die hem bezoedelt voor den Heiligen en Regtvaardigen; overwinning van den laatsten vijand, met al de verschrikkingen, die hij in zijn gebied met zich voert; het genot des eeuwigen, zaligen levens, — ziet, deze zijn de uitzigten van den onderdaan in het Koninkrijk der Hemelen. Daartoe heeft de Koning zelf zich opgeofferd aan een kruis. Hij gaf zich over in de magt der vijanden, Hij stierf eenen geweldigen dood, om de zijnen waarachtig en eeuwig heil te

verzekeren, om ze door zijn bloed van het verderf te verlossen. Dit was het doel bij zijne verschijning. Dit alles kenmerkt den waren geestelijken aard van dat Rijk, waarvan Jezus sprak. »*Het komt niet met uiterlijk gelaat.*» Hoe strijdig derhalve met alles, wat de Jood zich voorstelde. Hoe uiteenlopend met alles, wat den zinnelijken mensch wenschelijk en hoogst begeerlijk voorkomt. *Zod kon* het wel niet anders of de verschijning van het Godsrijk, waarbij geen uitwendig vertoon gepaard ging, was *onmerkbaar* onder den mensch.

Ten vierden. Daarvan getuigt de *geschiedenis*. — De Koning van het Godsrijk wordt verwacht; de tijd, die is aangekondigd, is nabij; de voorlooper zal het levenslicht ontvangen. Hij, door eenen Engel aangekondigd aan den grijzen vader, wordt nogtans geboren in eene afgelegene stad. Ook de Koning komt! — maar niet in de hoofdstad, noch aan het hof, noch in de woning van eenen der aanzienlijken staat zijne wieg; — *MARIA*, eene onbekende Maagd, is zijne moeder. Zij brengt Hem ter wereld, wel in *DAVIDS* stad, maar aldaar in een' *stal*. Het kind wordt nedergelegd in eene *kribbe*. Die Hem begroeten zijn *Herders*. Ja! zij hoorden de blijmare door eenen Hemelbode. Doch deze hemelsche, luisterrijke aankondiging, hoe ook verspreid, wordt weldra, in den stroom der vergeetelheid weggevoerd of vindt luide tegenspraak. Het verachte *Nazareth* is de plaats der opvoeding van den Eenigen Grooten, daar Hij in stilte leeft en voor zijne bestemming zich voorbereidt.

De voorlooper treedt op, om den weg te banen

voor Dien, die na hem kwam. Geen aanzienlijk kleed bedekt zijne leden. Hij draagt een gewaad van kemelshaar. Hij vertoont zich niet te *Jeruzalem*, in den kring der Grooten; zijn verblijf is in de woestijn. Daar predikt Hij bekeering. Daar wijdt Hij in tot het Godsrijk door den doop. — Zoo doet hij ook den Koning. Deze verschijnt in het openbaar. Hij predikt: *bekeert u en geloof het Evangelie!* Geen scepter is in Zijne hand. Geene kroon dekt Zijnen schedel. Geen krijgsheren volgen Hem. De waarheid en de gerechtigheid zijn de gordel Zijner lendenen. Hij vormt zich onderdanen, die Zijn woord aannemen en naar de goddelijke wet hun leven willen inrigten. Hij kiest zijne volgelingen uit de eenvoudigen. Ze zijn bij het algemeen als Galileërs veracht. Zij worden niet gewapend met zwaarden, noch geoefend tot den strijd. Zij moeten uit de waarheid zijn. Hij gaat met hen het land door, goedgeoede. Hij maakt opgang. De teekenen die Hij doet, verspreiden Zijnen naam, maar zij bezitten in het oog van den zinnelijken, met luisterrijke verwachting vervulden Israëliet, geen kenmerk van den Messias. Hij is de Koning *niet!* zeggen zij, zoo nederig, zoo behoeftig en zonder aanzien! En nochtans, Hij was het in waarheid. Reeds werd door Hem het Godsrijk in de beginselen opgerigt. Terwijl zij vroegen naar den *tijd* van deszelfs komst, *was* het al *onder* hen.

Ik zoude de geschiedkundige berigten kunnen vervolgen. Ik kon u wijzen op het smartelijk lijden en den schandelijken dood van Hem, Wiens

kruis ten opschrift droeg: *de Koning der Joden!* Ik kon uwen blik vestigen op de latere geschiedenis; doch reeds genoeg ter bevestiging der waarheid: *Het Koningrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat.* Zijne verschijning onder de menschen was *onmerkbaar.*

II.

De beschouwing van het onmerkbare der verschijning van Gods Koningrijk, onder de menschen, behoeft geene voor ons overtollige of onvruchtbare beschouwing genoemd te worden. Indien zij dit ware, Mijne Hoorders! wij zouden haar niet tot een onderwerp van onze bepeinzing hebben gekozen. Zij moet erkend worden van *hoog belang* te zijn. Immers: *zij waarborgt de Goddelijkheid van het Rijk door JEZUS gesticht; — zij beteugelt de zinnelijkheid als hinderpaal, om een waar onderdaan van hetzelfde te worden; — zij verheft de ziel tot het geestelijke en eeuwige, als de onmiskenbare bedoeling van het Godsrijk.* — In het andere gedeelte van mijne rede, ga ik dit ontwikkelen en zoek daarbij een woord te spreken, voor verstand en hart beide.

Vooreerst. Het onmerkbare der verschijning van het Godsrijk onder de menschen *waarborgt ons deszelfs Goddelijkheid.* — Wanneer de zoon des stofs eene groote daad wil verrigten; als de mensch iets wil daarstellen, ten algemeenen nutte; wan-

neer hij iets, naar zijne meening loffelijks wil invoeren, dan neemt hij al zijne wijsheid en scherpzinnigheid te baat en roept zelfs die van anderen in, ten einde zijne zaak eenen voorspoedigen loop hebbe. Hij maakt zich met den toestand der menigte bekend. Hij schikt zich naar de bestaande vooroordeelen. Hij is bereid toe te geven, zelfs waar dit eerst nadeelig werken kan. — Wanneer wij, mijne Hoorders! het plan hadden ontworpen en bij aanvang ten uitvoer gelegd, wij zouden voor de oprigting van het Godsrijk eenen anderen weg hebben ingeslagen, dan nu bewandeld is. Openbaar, luisterrijk ware deszelfs Intrede geweest in de wereld, en van al dat schijnbaar tegenstrijdige ware niets gevonden. Zullen wij het daarom afkeuren? Moet daarom het Godsrijk minder waarde hebben in onze schatting? Zal de hooge herkomst, de *goddelijkheid* van hetzelfde daarom worden in twijfel getrokken? Voorzeker, dan werden wij niet door den geest der wijsheid bestuurd. Dan namen wij ergernis, uit hetgeen in waarheid een voorwerp van hooge bewondering, van sprakelooze aanbidding zijn moet. Dan verwierpen wij één der grootste kenmerken, waaraan wij weten, dat het Christendom niet uit *menschen*, maar uit *God* is. Immers, nu zien wij, hoe de verschijning en de aard van het Godsrijk met elkander niet in strijd zijn. Nu is de *invoering* en *inhoud* der leer van Jezus één geheel, dat in de schoonste overeenstemming is. En wanneer wij op de uitkomst acht geven; als het mosterdzaad een boom geworden is, die door breede takken groote schaduw

geeft; als de onmerkbare optrede van het Christendom, is achtervolgd door eenen ongedachten invloed op duizenden bij duizenden, en door eene openbare verschijning onder de volken, even gelijk de dageraad plaats maakt voor het licht, — dan staan wij verstomd over zulk eene uitkomst, en hebben den waarborg voor oogen, dat het Rijk, door CHRISTUS JESUS gesticht, waarlijk uit God is.

O! had men dit steeds gewaardeerd. Had de dwaze twijfelaar, de onverschillige, zich met diepen eerbied nedergezet om de verschijning van het Godsrijk, in verband met den aard van hetzelfde, te vergelijken. — Zij zouden zich niet hebben gestooten, maar in de dwaasheid, die zij waanden te zien, de hoogste wijsheid hebben erkend en geeerbiedigd. O! dat nog zoo velen, die, daar zij leden van Christus heeten, echter met minachting op het Christendom nederzien, als ware het eene gewone *maatschappelijke* inrigting, dat zij over zich zelve bloosden, van wege hunne vermete roekeloosheid. Och! dat die dwazen onzer eeuw wijs werden. — Wij beklagen hen, mijne Gel.! Wij willen ons aan dezulken spiegelen. Wij bewonderen de oneindige wijsheid van God in de eerste verschijning van het Godsrijk op aarde. Wij gelooven, het is niet uit de menschen, maar uit God, uit Hem alleen. Houden wij vast aan dit geloof. Dat wij het ons in geen deele laten ontrokken. Zoeken wij dien zin aan den dag te leggen, door ons te houden aan de waarheid, zoo als CHRISTUS die verkondigde, en haar te stellen tot den eenigen regel van geheel ons bestaan en gedrag.

Ten tweeden. Het onmerkbare der verschijning van het Godsrijk op aarde, als gegrond in deszelfs geestelijken aard, *beteugelt de zinnelijkheid, als hinderpaal om het te onderkennen en een waar onderdaan van hetzelfde te worden.* Zoo was het bij velen van Jezus tijdgenooten, en hun geslacht is in latere eeuwen niet uitgestorven. — Het Koningrijk Gods was nog niet gekomen, gelijk de Farizeën meenden. Jezus had wel vroeger, gelijk ook Joannes, gezegd: *het is nabij!* maar nu wilden zij den juisten tijd aangewezen zien, in welken de langbeloofde komen en zich als Koning openbaren zoude. En de Heer moest ze antwoorden: »*Het Koningrijk Gods is al onder ulieden.*» Waarom merkten zij dit niet op? Waarom hebben zij, van dien oogenblik af, geen acht gegeven op de teekenen des tijds, op de kenmerken van het reeds aanwezige Godsrijk? Het was hunne overdrevene *zinnelijkheid*, die dit belemmerde; hunne aardschgezindheid, hunne hoogmoed, hun bejag naar tijdelijke eer en voordeelen. Daarom bleven zij Jezus als den Messias miskennen en verwerpen. Daarom hebben zij Hem later aan een' schandpaal doen klinken. Daarom konden zij ook het luisterrijkste kenteeken van zijne waardigheid verloochenen. — Wat *toen* een hinderpaal was om het Godsrijk te onderkennen en een waar onderdaan van hetzelfde te worden, dat *was* het in lateren tijd en *is* het nog in onze dagen. Vraagt het aan zoo velen, die openbare bestrijders van het Godsrijk zijn; aan zulken, die het Evangelie van Christus niet in opregtheid des harten belijden;

aan allen, die op twee gedachten hinken, en zich niet geheel verbinden aan de dienst van **CHRISTUS**; zij zullen u tot antwoord moeten geven: *omdat wij daarin niet vinden, hetgeen onze zinnelijkheid begeert*. Vragen wij het met onpartijdige waarheidsliefde aan ons zelve, M. H.! Onderzoeken wij ernstig, met het oog in ons binnenste, wat het zijn moge, dat ons belemmert in de geheele aanneming van het Christendom! Vanwaar die wispelturigheid, als wisten wij niet te kiezen tusschen de gerechtigheid en de ongerechtigheid, tusschen het licht en de duisternis, tusschen **CHRISTUS** en **BELIAL**? Helaas! wij zullen zwijgend moeten wijzen op den aardschen en bedorven zin van ons hart, op onze gehechtheid aan dingen, die in het Koningrijk van God niet kunnen bestaan.

Toehoorders! Het Koningrijk van God komt niet met uiterlijk gelaat. Zoo was het bij deszelfs eerste verschijning in de wereld, en zoo is het nog: Het is in ons midden. Maar zoo lang ons hart nog verkleefd is aan de dingen der wereld, zoo lang de hoogmoed ons nog beheerscht en bezielt, zoo lang wij uitsluitend zoeken, naar hetgeen vergaat, kunnen wij onmogelijk echte onderdanen zijn in het Rijk door **CHRISTUS** gesticht. Het *was* niet, het *is* niet, het *zal* nimmer zijn *mit deze* wereld. Daarom kan geen wereldzin, geene wereldsche begeerlijkheid met hetzelfde worden vereenigd. Deze moeten uitgeroeid, daaraan moet tegenstand geboden, dat moet bestreden worden. Daartoe is alleen in het Godsrijk kracht en sterkte te verkrijgen, waar eigene wijsheid en kracht te

kort komen. Wordt dan vurig van geest. Ziet op het einde der dingen. Vraagt naar urwe verplichting. Merkt op uw eigen welbegrepen belang. — Het toegeven aan aardschen zin werkt eeuwige schade. Een opregt onderdaan te zijn in het Rijk der Hemelen belooft eeuwige winst. Wat zult gij kiezen? Gij doet de beste keuze, vertrouwen wij! Schaart u dan onder de ware aanhangers van Jezus. Wordt opregte onderdanen van het Koninkrijk Gods. Breidelt elken lust ten kwade! Onderdrukt iedere booze neiging en drift! Het Koninkrijk Gods is onder ulieden. Zoekt het te kennen. Gaat in door de enge poort! Bekeert u, en geloof het Evangelie. Dan behoeft gij niet langer te vragen, waar is het Koninkrijk Gods en wanneer zal het komen? Want dan hebt gij het in uw hart!

Ten derden. Het onmerkbaar der verschijning van het Godsrijk *verheft de ziel tot het geestelijke en eeuwige*, als de onmiskkenbare bedoeling van het Godsrijk. — Aardsche heerschappijen worden met luister gesticht. Koningen beklimmen den troon, omgeven van aanzien en pracht. Dit is in overeenstemming met den aard van zulk een Rijk, dat zich alleen tot het uitwendige bepaalt. Het Godsrijk daarentegen komt en verschijnt onmerkbaar. De Koning van dat Rijk heerscht over het hart. Het is een Rijk van waarheid en Godsvrucht. Daarom dat stille en nederige. Daarom die verloochening van uitwendige eer. De onderdanen van dat Rijk moeten van het aardsche tot het Hemelsche, van de zonde tot heiligmaking,

van het ligchamelijke tot het geestelijke worden gebracht. Daarom dat al de geboden, die in hetzelfde gelden, de strekking hebben, om daartoe den mensch op te leiden. Daarom dat Hij, die als Koning aan het hoofd staat, in zijnen wandel, ons het voorbeeld heeft gegeven van onberispelijke deugd en volmaakte heiligheid. Zóó alleen kan het Christendom zijn, wat het, naar deszelfs hooge en zalige bedoeling moet wezen: *eens bracht Gods tot zaligheid!* Danken wij daarom God, M. H.! die alzoo op de beste wijze in onze behoefte heeft voorzien. Erkennen wij daarin Zijne nederbuigende goedheid, die zich ons en ons geslacht wilde aantrekken, opdat wij ieder zouden zijn in het Rijk, dat door Zijnen Zoon is gesticht, en eens van de aarde op Hemelschen bodem zal worden overgebracht, om dan te deelen in de zaligste genietingen tot in eeuwigheid. — Ja, dat verzekert ons de wijze der verschijning van het Godsrijk onder de menschen! Dat ook ons hetzelfde wordt gepredikt en wij gedurig worden uitgenoodigd, om er deel aan te nemen, het is een nieuw onderpand van Gods liefde jegens ons. Merkt dit op M. H.! Vraagt gij: wat zal ik den Heere vergelden? Wij antwoorden: *Zoekt* het Koningrijk Gods! *Zoekt* het *eerst* en *boven alles*, en jaagt naar de dingen die boven zijn. Niet, dat wij het aardsche zouden mogen verachten, of tijdelijken zegen miskennen. Dit ware niet slechts onredelijk, maar ook onchristelijk. Maar wij moeten den zin en den geest van het Christendom in ons opnemen. Wij behooren ons hoogste goed te stellen in de

kennis van God en CHRISTUS, zoodat wij daarin zoeken op te wassen. Wij moeten de zonde afsterven, en als een nieuw leven ontvangen. Wij moeten, door den Geest des Heeren ons laten vernieuwen en alzoo ons *hart* Hem ten dienst wijden. Wij moeten de vrucht onzer bekeering openbaren in werken der Godzaligheid, in liefde, gehoorzaamheid, zachtmoedigheid, matigheid en alle andere Christelijke deugden. Zoo zullen wij de dingen bedenken, die boven en niet, die op aarde zijn. Zoo zal het Koningrijk Gods niet slechts *onder* ons zijn, maar *binnen in* ons. Zoo zal de Heer, door Zijne genade, ons eene woonstede geven onder de zaligen daarboven. Zoo zijn de eeuwige tabernakelen ons deel. — Verwerpt dan niet, hetgeen wij u prediken. Wij bragten dat ernstige woord tot u in den naam van CHRISTUS. Bepeinst het in uwe woningen. Legt het weg in uwe harten. Doet er winst mede voor uwe zielen. Als dan de Koning, die eens onmerkbaar onder de menschen verscheen, ten tweeden male wederkomt, maar luistervol in den dag des oordeels, dan zal die openbaring Zijner heerlijkheid u niet tot schrik, maar tot blijdschap zijn, omdat gij in Hem uwen zaligmakenden Koning hebt gehuldigd op aarde, en daarom ook in Hem uwen zaligmakenden Regter aanschouwt. Dat geve God door Zijnen Geest! AMEN.

HET LEVEN IN DEN VLEESCHE GODE ONGEVALLIG.

Tekst: ROM. VIII vs. 8.

»Die in den vleesche zijn, kunnen Gode niet behagen.»

De Heilige Schrift is rijk aan hoogst belangrijke geschiedenissen, welke ons de daden van vromen en ondeugenden, van goeden en kwaden beide, als naar het leven teekenen en juist geschikt zijn, om eenen zedelijken indruk te bevorderen. Niet minder rijk evenwel is zij, in het mededeelen van vele voorschriften, van uitdrukkelijke lessen, welke pligten voorschrijven, die den mensch leeren, wat hij te doen heeft, en hoe hij handelen moet, om aan zijne hooge roeping te beantwoorden, en eenmaal in waarheid gelukkig te worden. Wat de voortreffelijkheid dier voorschriften vermeerderd, is, aan de ééne zijde, de bondigheid, hij alle beknoptheid; aan den anderen kant, dat zij schier allen tevens den *grond* van verpligting in zich sluiten, om op te wekken tot gehoorzame beoefening en dikwijls daartoe aanstonds op het gevoel wer-

ken. — Ik beroep mij niet uitdrukkelijk op zoo vele spreuken, als wij in het Oude Verbond, — op zoo vele zedelessen, welke wij in de Schriften des Nieuwen Verbonds, vooral bij PAULUS, aantreffen. De woorden van dezen Apostel in onzen tekst, zullen den nadenkenden aanstonds blijken, ook die hoedanigheden te bezitten, welke wij zoo even noemden. Reeds eene eenigzins oplettende nalezing moet daarvan overtuigen: »*Die in het vleesch zijn, kunnen Gode niet behagen.*»

In de *eerste plaats* zullen wij *den tekst verklaren*. *Vervolgens* beschouwen, hoe de *waarheid*, in den tekst geleerd, aannemenswaardig is voor het *verstand*, treffend voor het *gevoel*, en geschikt om den *wil* te buigen. Mogt de ontwikkeling daarvan, er ons meer prijs op doen stellen, om Gode welbehagelijk te zijn, en ons aanvuren, om *naar en door den geest* te leven! — Vergezelschap ons daartoe, Heilige Vader! met uwen zegen en schenk ons uwe genade door CHRISTUS, uwen Zoon! Dat zij zoo.

I.

Aan de *verklaring* van onzen tekst zij het *eerste deel* onzer rede toegewijd. — Deze geheele brief, door PAULUS aan de Christenen te Rome geschreven, getuigt van de voortreffelijke geschiktheid des Apostels, om zich aan anderen mede te deelen en de waarheid, die hij mondeling predikte, ook schriftelijk voor te dragen. Hij weet aan de behoeften van hen te voldoen, die zijn aangezigt nog

niet hadden gezien, maar van welke hij veel gehoord had. Dit neemt echter niet weg, dat onder alle brieven, die wij aan zijne hand te danken hebben, een en ander voorkomt, dat niet zoo terstond door elk wordt verstaan. Het hoofdstuk, waartoe onze tekst behoort, met het voorgaande, is inzonderheid door niet weinige zwarigheden gedrukt. In het zesde hoofdstuk was, na de voorstelling der zegeningen, door CHRISTUS aan zondaren te schenken, de bedenking wederlegd, of de leer der genade *vrijheid* gaf om te zondigen. Hij toont vervolgens aan, hoe zij, die het Christendom omhelzen, niet meer aan de wet als *wet* zijn onderworpen en welke de ervaring en gevolgen zijn moeten voor allen, die nog *onder de wet* leven, welke op overtreding dood en straf bedreigt, en door de *wet* hunne behoudenis zoeken. Nu keert hij, aan het begin van ons tekst-hoofdstuk, eenigermate terug, tot het vroeger behandelde en wijst vooral in het eerste gedeelte aan, dat zij, die *in* CHRISTUS zijn, geene veroordeeling meer te vreezen hebben. Hunne hooge en dure verplichting was, om niet meer naar het vleesch te leven, maar naar den geest. Het eerste was strijdig met hunne kennis aan en belijdenis van JEZUS CHRISTUS; het had schadelijke gevolgen en kon niet bestaan met hunne verplichting jegens God. Hoort hem (vs. 5 tot 7): »*Die naar het vleesch zijn, bedenken dat des vleesch is; maar die naar den Geest zijn, bedenken dat des Geestes is. Want het bedenken des vleesch is de dood, maar het bedenken des Geestes is het leven en de vrede. Daarom dat het*

bedenken der vleesches vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet." Waarop hij dan dit besluit laat volgen: »*Dis in het vleesch zijn, kunnen Gode niet behagen.*» — Tot regt verstand van des Apostels verklaring in den tekst, behoort onderzocht te worden, wat hij verstaat door het woord: *vleesch*; — wat het beteekent *in het vleesch te zijn*; — en welken zin hij hecht aan het *Gode behagen*.

Wat verstaat hij door het woord: *vleesch*? Dit woord komt op verschillende plaatsen in het Nieuwe Verbond voor. Ook PAULUS gebruikt hetzelfde niet zeldzaam; inzonderheid en bepaaldelijk in den omtrek van onzen tekst. Het is er verre af, dat de beteekenis overal dezelfde wezen zoude en dat verschillende uitleggers in de bepaling daarvan zouden overeenkomen. Het doorgaand gebruik en het verband moeten aanwijzen, wat de schrijver door hetzelfde wilde te kennen geven. Naauwelijks behoeft het den opmerkzamen bijbellezer gezegd te worden, dat er nu eens mede wordt aangeduid *den mensch in het geheel*, dan weder uitsluitend zijn *ligchaam*. Hier is het denkbeeld van *zwakheid*, dáár dat van *sterfelijkheid*, dat er door wordt uitgedrukt. Terwijl elders weder door hetzelfde zoo wel op de *zinnelijkheid* als op de daaruit voortvloeiende *zondenlust* wordt gedoeld. — Wij zullen uit de genoemde beteekenissen moeten kiezen; en die keus mag niet afhankelijk worden gemaakt van hetgeen wij gaarne zouden wenschen, dat het beteekende, maar wij behooren hier acht te geven, op des Apostels bedoeling en de wijze

van zijne redenering in het verband. Zijn oogmerk was, om voor te stellen de verplichting tot een leven in geheele overeenstemming met de leer der genade, die zij hadden aangenomen. Hij vergelijkt de zalige gevolgen hunner toetreding tot het geloof, met hetgeen zij vroeger waren, toen zij nog als Joden aan de Mozaïsche wet waren onderworpen en wat die wet hen deed vreezen. Dat nu, gelijk sommige willen, het woord: *vleesch*, hier door PAULUS zoude gebruikt zijn om de *wet* aan te duiden, is ten eenenmale strijdig met de duidelijke bedoeling van den Apostel, te dezer plaatse. Wat zoude dan beteekenen, als hij bij voorbeeld (vs. 3^a) zegt: »*Hetgeen der wet onmogelijk was, de pijn zij door het vleesch, dat is dan door de wet krachteloos was?*» Wij moeten dit onzin noemen. De Apostel stelt hier en elders *vleesch* tegenover *geest*, zoo als duidelijk uit vs. 4 tot 7 blijkt. Door het tweede bedoelt hij: het *zedelijk* beginsel in den mensch, zoo als hetzelfde door de leer des Evangelies verlicht en verbeterd was. Dit laatste op den voorgrond stellende, zal het onderzoek naar de beteekenis van het woord *vleesch* in den tekst niet moeilijk meer zijn. Tegenover het *zedelijke* in den mensch staat het *zinnelijke*; en wanneer wij bemerken, hoe de schrijver (vs. 13) *vleesch* verwisselt met de *werkingen des ligchaams*, dat is: de begeerlijkheden, de neigingen des ligchaam, welk gedeelte van den mensch toch zijne zinnelijkheid te weeg brengt, dan zullen wij het wel daarvoor moeten houden, dat PAULUS bij het woord *vleesch* wil gedacht hebben aan

het *zinnelijks* in den mensch. En gelijk door *Geest* wordt uitgedrukt het *zedelijk* beginsel, zoo als dit door de kennis en het geloof aan CHRISTUS JEZUS en Zijne leer *verlicht* en *verbeterd* is, zoo mogen wij veilig aannemen, dat hij, in tegenoverstelling, denkt aan het *zinnelijke*, zoo als dit bij den mensch *het juiste evenwigt te boven gaat* en daarom *zondig* is.

De Apostel spreekt van zulken, die in *het vleesch* zijn; naar de beteekenis hiervan moet nu eenige oogenblikken onderzoek gedaan worden. — Niet geheel duidelijk kan het voor elk wezen, welke kracht deze uitdrukking heeft. Dat het eenvoudig zoude opgevat kunnen worden, door *vleeschelijk*, dat is dan *zinnelijk*, komt niet overeen met den aard der zaak. Immers wanpeer PAULUS bedoeld had, *die zinnelijk zijn*, kunnen God niet behagen, dan zouden wij met grond kunnen vragen, of de Apostel vergeten was, dat de zinnelijkheid tot onze natuur behoort en het van ons dus niet gevorderd wordt, ja niet *kan* worden, om haar *uit te roeijen*, dewijl wij alsdan ophielden menschen te zijn. Maar ook strijdt die opvatting met de omschrijving: *in het vleesch zijn*. Dat voorzetsel *in*, heeft in het oorspronkelijke groote kracht. Het geeft soms eene vereeniging, eene naauwere betrekking te kennen; — zoo, bij voorbeeld, als wij lezen, *in CHRISTUS zijn*, hetwelk niet slechts betcekt: een *Christen* te wezen, maar aanduidt eene *naauwere verbindtenis* met den Heer door geloof en liefde, zoodat men alleen voor Hem leeft en niet anders begeert, dan naar Zijnen

wil te wandelen. Niet anders is het, M. H.! niet *in het vleesch te zijn*. Het kan gezegd worden van hem; die der zinnelijkheid den *voorrang* geeft boven het redelijke en zedelijke in hem; die de neigingen en beginselen van dezelve in *alles opvolgt en gehoor* geeft, die dus in nadruk, zoo als PAULUS zelf vs. 5 en 13 schreef, *naar het vleesch leeft*, aan de zinnelijkheid *toegeeft*, die handelt, als ware dit het *hoogste* beginsel in den mensch, en zijne eenige bestemming. Van de zoodanigen nu zegt hij: *Zij kunnen Gode niet behagen*. Welk denkbeeld hij hier aan hecht, heeft geen wijdloopig en ingewikkeld onderzoek noodig. Hij spreekt elders (*Galaten I. vs. 10.*), van *MENSCHEN te behagen* en gebruikt dáár hetzelfde woord. Die *mensen* behaagt, moet zich schikken naar hunne meening, wensch en wil. Hij, die dat zoekt, moet daartoe soms zich zelve verloochenen en afstand doen van eigene meening, zin en wil; althans dezelve veeltijds niet openbaren maar onderdrukken. Dit toegepast op den tekst, kan het niet duister wezen, wat het zegt: *Gode te behagen*; het is een denken, leven en handelen naar *Zijnen* uitgedrukten wil; een gedrag waarop *Zijne goedkeuring* kan verwacht worden. — Dit nu heeft geen plaats bij hen, die *in het vleesch zijn*. Zij kunnen geenen lof bij God verwerven, zij zijn den hoogen en heiligen Wetgever niet welgevallig, omdat hun leven in strijd is met den Goddelijken wil, dien Hij ons zoo duidelijk heeft geopenbaard.

Gij verstaat nu de verschillende uitdrukkingen in onzen tekst. Ik wil nog bij omschrijving den

zln mededeelen. Vooraf zij het opgemerkt, dat het ons toeschijnt, beter aan de bedoeling van PAULUS te beantwoorden, wanneer wij vertalen: »*Derhalve, daarom die in het vleesch zijn, kunnen Gode niet behagen;*» zoodat dit het besluit uitmaakt, uit de voorgaande redenering afgeleid. »*Derhalve, wil hij zeggen, degenen die nog in het vleesch zijn, die zinnelijke dingen bedenken en zinnelijke neigingen opvolgen, geven even daardoor hunne afkeerigheid van God te kennen, en stellen zich bloot aan de ongelukkigste gevolgen. Zij berooven zich zelve van dat welbehagen, en die gunst van God, die Hij aan allen, die door den geest de werkingen des vleesches dooden, in JEZUS CHRISTUS wil verheerlijken. In één woord. Zij maken zich zelve, voor tijd en eeuwigheid, diep ongelukkig!*»

Ik heb u den tekst verklaard. Dezelve heeft ons langer moeten bezig houden, naardien de woorden allen niet duidelijk zijn. De *waarheid*, welke wij in denzelfden ontdekken, is deze: *Die leven, als waren zij enkel zinnelijke wezens, zijn onmogelijk Gode welgevallig.* — Merken wij op, hoe PAULUS zich juist wist uit te drukken, en overeenkomstig de behoeften der menschen wist te schrijven. — Wat hij hier beweert, is eene waarheid niet alleen voor dien tijd geschikt en nuttig, maar ook voor alle volgende geslachten, ook voor ons belangrijk. Wij bepalen ons *vervolgens* bij derzelver nadere overdenking.

II.

Die leven, als waren zij enkel zinnelijke wezens, zijn onmogelijk Gode welgevallig. — Deze waarheid, die door den tekst wordt voorgesteld, is aannemenswaardig voor het *verstand*; — treffend voor het *gevoel*; — geschikt om den *wil* te buigen. — Zulks aan te wijzen, en tevens toepasselijk aan te wenden, zal den inhoud van het *andere* deel mijner rede uitmaken. Ik vraag daartoe uwe opmerkzame, leergierige en godsdienstige aandacht.

A. Dat menschen, die leven, als waren zij enkel zinnelijke wezens, onmogelijk Gode welgevallig zijn, is eene waarheid, *aannemenswaardig voor het verstand*. — Immers, de rede zelve leert ons haar, bij eenig nadenken, en stemt haar aanstonds toe. Niet zonder bedoeling ontving de mensch het aanwezen van God; niet vruchteloos is hem, door zijnen Schepper, dat alles verleend, over welks bezit hij zich mag verheugen. De Almagtige gaf hem vatbaarheid en aanleg om te beantwoorden aan de groote oogmerken, waartoe Hij hem schiep. Hoedanig die aanleg, de aard van zijne natuur is, ontdekken wij reeds terstond bij eene vergelijking tusschen hem en het gedierte, waarhoven hij, in velerlei opzigt, als een schepsel van hooger rang, zich verheft. Zijn ligchaam moge hem tot een *zinnelijk* schepsel maken; zijn denkvermogen, de vatbaarheid om zijnen geest te ontwikkelen

door nadenken en onderzoek, getuigen van zijne meerderheid boven het redelooze vee. Geschapen naar de gelijkenisse en het beeld Gods, behoort hij ook tot den rang der *redelijke* en *zedelijke* wezens, voor hooger genot bestemd, dan wat de zinnelijkheid alleen hem biedt. Zal nu God, te vergeefs, zulke heerlijke krachten en vermogens aan den mensch hebben verleend? Is het mogelijk, dat Hij kon willen, dat de mensch, zoodanig zijnde, echter als zoodanig niet behoeft te leven, en zich te gedragen? Onmogelijk: want dan had God zijne wijsheid en grootheid vruchteloos ten toon gespreid. Als zinnelijk en zedelijk schepsel, kan het niet anders, dan des Hoogsten wil zijn, dat *beide* in den mensch moeten werken, en het evenwigt tusschen een en ander behoort bewaard te worden. — Die nu het ééne beginsel, met verachting en verwerping van het andere, op den voorgrond plaatst, hij handelt strijdig met zijnen aanleg, en is dus verre af van Gods goedkeuring te verwekken: — *die in het vleesch zijn*, kunnen Gode niet behagen.

Daarvan verzekert ons, ook de *heiligheid* en *regtvaardigheid*, welke onze rede in den volmaakten Schepper veronderstelt. — Zoo min het Gods goedkeuring kan wegdragen, dat sommigen hunne zinnelijke natuur geheel en al met geweld zoeken te verloochenen, even zoo weinig en nog veel minder kan het overeenkomstig Zijnen wil zijn, dat anderen zich *uitsluitend overgeven* aan de zinnelijkheid, en alleen naar *hare* voldoening jagen. Waar dat plaats heeft, wordt de *zonde* geboren,

en alles wat goed, edel en braaf is, als met voeten vertreden. Daar is aanranding, overtreding van het gebod ons gegeven, tot bevordering en ontwikkeling van het *zedelijke* in den mensch; daar is opstand tegen Hem, Die de Heilige en Regtvaardige is, en reeds, door de stem des gewetens, in ons binnenste getuigenis geeft, van het lage en strafbare van het *toegeven* aan de zinnelijkheid. Hij, die te rein is van oogen, om het kwade te zien, Hij is tevens de billijke en regtvaardige, die het kwaad niet kan gedoogen, zonder den moedwilligen overtreders van Zijne wetten het gevolg van die overtreding te doen ondervinden. Indien dit wordt ontkend, dan zoude de Schepper ophouden volmaakt te zijn; dan moest Hij als de oorzaak van het kwaad worden erkend en gehouden. Dan is Hij een onverschillig aanschouwer van de onzedelijke bedrijven Zijner redelijke schepselen. Zulks strijdt met hetgeen de rede ons leert. Zij bevestigt alzoo luide wat ons stellig geleerd wordt: die aan de zinnelijkheid toegeven, en alzoo de zonde bedrijven, zij kunnen den Allerhoogsten niet behagen, zij mogen geene aanspraak maken op Zijne goedkeuring.

Maar de Goddelijke Openbaring, in de schriften des Ouden en Nieuwen Verbonds, verheft die waarheid boven elken twijfel. Van het begin tot aan het einde, wordt ons gedurig, bij herhaling, medegedeeld, wat die waarheid bevestigt. Stellige uitspraken zijn er in menigte, welke ons daarbij bepalen. Ook de wijze, waarop de Allerhoogste zich openbaarde in de geschiedenis van vroegeren

en lateren tijd, zoo als die voorkomt in den Bijbel, stelt ons dit aanschouwelijk en duidelijk voor oogen. Wij zien het reeds in ADAM en EVA, waar zij, door den prikkel der zinnelijkheid gedreven, eten van de verbodene vrucht, maar nu ook van het welbehagen Gods zich zelve beroofden. Wij zien het in KAÏN, den eersten broedermoorder. De zondvloed, *Sodom* en *Gomorra*, en Israël, in de woestijn 40 jaar omzwervende, hoe wordt er ons de waarheid in gepredikt, waarvan de Apostel hier spreekt. Om die zinnelijkheid te beteugelen gaf God op *Sinaï* zijne wetten. Waar DAVID zich zelve kan vergeten en gehoor geeft aan de lokstem der verleiding, daar ondervindt hij ook weldra dat het toegeven aan het lager beginsel in den mensch, aan den zin des vleesches, Gode niet kan behagen. En geen andere uitkomst had voor hem de voldoening aan zijnen hoogmoed, die hem aanspoorde om zijn volk te tellen. — De bedreigingen bij JEHOVA's bevelen, de inhoud van zoo vele Profetiën, de aankondigingen aan verschillende volken, (denkt maar eens aan die, welke JONA de Niniviten brengen moest) verstreken ten genoegzame zekerheid, dat de overheersching der zinnelijkheid Gods gunst niet wegdraagt. Als wij zien hoe Israël door de Assyriërs veroverd en vernietigd, hoe Juda naar *Babel* in ballingschap gezonden werd en dit de vraag bij ons uitlokt, welke daarvan de *oorzaken* waren, dan ontvangen wij ten antwoord: Zij onderdrukken het zedelijke en wilden alleen het zinnelijke; zij waren *in het vleesch* en konden alzoo Gode niet behagen. — En werden er ook velen

gespaard, het was alleen aan de barmhartigheid en lankmoedigheid Gods te danken, die altijd de mid-delen aanwendt tot teregtbrenging en behoudenis.

Wat ons oog ontdekt onder de bediening der letter, is wel minder te aanschouwen onder de bediening des Geestes; maar niet minder is er de leer gestreng, die dáár ook verzekert van diezelfde waarheid. — Vele zijn de uitspraken, welke tot erkentenis daarvan leiden. — Als de Heer de oorzaken doet kennen, waarom velen niet zouden ingaan in het Koningrijk der Hemelen, dan schrijft hij die onwilligheid toe aan den mensch, die door *aardschgezindheid*, door den *lust* tot het zinnelijke werd terugggehouden. Waar, in het Evangelie, wordt afgemaand van het kwade, daar wordt ook de zonde kenbaar gemaakt als een gevolg van de groote neiging der zinnelijkheid. En wie er aan gehoor geeft en die neiging opvolgt, zal naar deszelfs uitspraak het eeuwige leven niet beërven.

En slaan wij een' blik op JEZUS CHRISTUS zelven, zoo als Hij door den Vader was gezonden in de wereld, tot redding en behoudenis van een zondig en verzinnelijkt menschengeslacht, hoe wordt daarin de waarheid gepredikt, door PAULUS in den tekst geleerd. Waardig was dat menschdom, door het involgen der zinnelijkheid, hier en hier namaals de bewijzen te ontvangen van Gods heilig misnoegen. Daarvan wilde God hetzelfde bevrijden. Ziet, daar kwam Zijn eigen Zoon op aarde, niet alleen om den mensch te verlossen van de *straffen*, die hij verdiende, door zijn toegeven aan hetgeen met de zedelijkheid in strijd was; Hij zoude ook tot stand

brengen de herstelling van het evenwigt tusschen het lagere en hoogere beginsel in den mensch; want zonder dit was het toch niet mogelijk om Gods goedkeuring deelachtig te worden en Hem te behagen. CHRISTUS zoude zich daarom ook een eigen volk reinigen, ijverig in goede werken. Daarom zond God Zijnen Zoon, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, en dus ook door Hem zich liet reinigen van *de besmettingen des vleesches*, niet verderven, maar het eeuwige leven hebben zoude.

Zoo is dan geen twijfel te voeden omtrent hetgeen PAULUS in den tekst leert. Het wordt van alle zijden bevestigd. Overtuigd u dan ook van die waarheid, Broeders en Zusters! Neemt haar als onwankelbaar zeker en waarachtig aan. Haar nu nog te ontkennen, ware een aandruischen tegen het onloochenbare en waarachtige; ware miskenning van de wijsheid en heiligheid des Almagtigen; ware tevens geringschatting van de zegeningen aan Hem verschuldigd, die de zinnelijkheid hare kracht en prikkel kan en wil ontnemen. Die waarheid moet, in alle opzigten, ons dierbaar en heilig wesen. Wat waarheid, stellige, duidelijke, door vele geschiedenissen gestaafde waarheid is, moet ook als zoodanig aangenomen worden. Al is dezelve in strijd met onzen wensch en ingebeeld eigenbelang, al vinden wij daarin ook onze eigene veroordeeling, wij mogen haar evenwel niet loochenen, maar moeten dezelve gebruiken tot ons nut en door dezelve ons hart zoeken te heiligen. — Zoo ook met hetgeen des Heeren Apostel verzekert: *die leven, als enkel zinnelijke wezens, zijn Gode niet wel-*

gevallig! Al kant zich daartegen aan onze lust tot zonde en onze begeerte naar alles wat de zinnen aandoet, het voegt toch, deze waarheid te gelooven, omdat zij in staat is, om ons af te brengen van den weg, die op schande en schade uitloopt; om ons te voeren tot die dingen, welke tot ons wezenlijk geluk in het naauwste verband staan.

Zoo is het althans met die waarheid, welke ons thans bezig houdt; want zij is:

B. *Treffend voor het gevoel.* — Tot den aanleg van ons wezen behoort het *gevoel*. Het kan noch mag als *op zich zelve* staande beschouwd worden, maar behoort altijd in verband te worden gebracht met alle andere vermogens der ziel. Zij allen *te zamen* maken den mensch uit, en moeten dus ook allen gelijkelijk worden geëfend, beschaafd, veredeld en in werking gebracht. Zoo is het gevoel, ook het zedelijke en godsdienstige, onderworpen aan de rede; zoodat, wat door ons verstand als waar *erkend* wordt, ook op het *gevoel* gunstig moet werken; hetzij dan, dat hetzelfde wordt aangedaan door droefheid of vreugde, hetzij dan, dat het strekke tot opwekking om voort te gaan, of tot waarschuwing om iets na te laten. De aandoeningen des gevoels moeten alle afhankelijk worden gemaakt van hetgeen de rede leert, aanneemt, of verwerpt. Neemt zij als onwankelbaar waarachtig aan, dat menschen, die zich alleen door hunne zinnelijkheid laren besturen, Gode niet behagelijk zijn, dan moet die overtuiging op ons werken, en ook het gevoel aandoen. God te behagen; of niet op Zijne goedkeuring te kunnen

hopen, daaromtrent kan en mag de mensch niet onverschillig zijn. En wie zal het zijn, bij wien het gevoel althans niet geheel verstompt is. Ziet! hoe de mensch gaarne lof en eer inoogst van aanzienlijken; hoe hij de goedkeuring zoekt te verwerven van de grooten en edelen der aarde, en grooten prijs stelt op Konings-gunst. Ziet, hoe de vrees om *deze* te derven, of te verliezen hem stoffe geeft tot droefheid en aanleiding om door gepaste middelen zich op nieuw daarvan te verzekeren. *Gij* kunt *Gode* niet behagen! Hoe veel te meer moet *die* aankondiging dan niet spreken tot het gevoel! Hoe veel krachtiger en nadrukkelijker moet *dit* woord den mensch niet treffen, die nog eenigen prijs stelt op ware goedkeuring en gunst, althans bij wien niet onbezonnenheid, goddeloosheid, onverschilligheid het toppunt bereikt hebben; want hoe veel grooter is God boven aanzienlijken en grooten der aarde? Hoe veel minder is er van dezen te vreezen en te verwachten, dan van den Heer des heelals, die behoeden of verderven kan, die Hij wil?

God, de Schepper, de Verzorger, de Weldoener, de Vader der menschen, Hij geeft Zijnen kinderen, die van Hem zijn afgeweken en hunne betrekking verwaarloosd hebben, alles, wat zij noodig hebben, ter verzorging en verkwikking. Hij laat hen deelen in al die voorregten en zegeningen, waarvoor zij vatbaar zijn. Hij doet hen den weg wijzen, langs welken zij kunnen geraken tot vergeving en verlossing hunner zonden, en belooft hen, bij het volgen van dat pad, het genot van een

leven, dat onuitsprekelijk zalig is, en nimmer eindigt. Hij wordt ons bekend gemaakt, als de barmhartige en genadige, die lankmoedig is, en groot van goedertierenheid. In Zijnen naam, op zijn' last, wordt ons bekend gemaakt, dat allen, die als enkel zinnelijke wezens leven, Hem *niet* kunnen behagen! Toeh! moet het ons hart niet treffen, en ons gemoed niet met berouw en leedwezen over een leven, dat *Gode* niet welgevallig zijn kan? — Ja! de genoemde waarheid *moet* ons treffen, zal het goed wezen. — Zij moet dit te meer, om de gevolgen, welke met dat *niet behagen* des oneindigen onafscheidelijk verbonden zijn. Van wie uitdrukkelijk gezegd wordt, dat zij *Gode* niet welgevallig zijn, aan hen wordt in die aankondiging tevens gezegd, dat zij zelve er de vruchten van zullen inoogsten. Onrust der ziel, bange vrees voor den dood, en eenmaal na den dood, afwijzing door den Regter, om, in het gezelschap der rampzaligen, derwaarts benen te gaan waar de worm niet sterft, en het vuur niet wordt uitgebluscht! Die voorstelling moet ons schokken; moet ons treffen, bij de zucht naar geluk ons ingeschapen! Of wat is er te verwachten van den zondaar, bij wien het geen smart te weeg brengt, als hem de waarheid wordt verkondigd, dat, die in het vleesch zijn, *God* niet kunnen behagen!

Zijn er in ons midden, die of geheel, of althans grootendeels toegeven aan de begeerten der zinnelijkheid? — Hoort dat belangrijke, veelbetekenende woord, zoo geheel strijdig met uwen wensch naar rust en geluk. Aan welke soort van

misdrijven gij u ook schuldig maakt, altijd sluit
 zulks in, een prijs stellen *op*, een waarde hechten
 aan het zinnelijke, *boven* het zedelijke en geeste-
 lijke. Streeft gij naar ijdele eer, zoekt gij alleen
 roem bij menschen in te oogsten, is uw hart ge-
 hecht aan geld en goed, maakt gij zilver en goud
 tot uwe afgoden, is het hoogmoed, die in uwen
 boezem schuilt en naar buiten werkt, zijt gij ver-
 slaafd aan den drank, voldoet gij aan andere dier-
 tijke lusten? Hoe uw naam ook moge wezen; hoog-
 moedige, gierigaard, dronkaard, wellusteling of wat
 dies meer zij, — gij leeft *naar het vleesch*, gij
 bedenkt de dingen *dse des vleesches* zijn! Dat is
 vijandschap tegen God. Door sulc een gedrag
 overtreedt gij Zijne bevelen, keert gij u af van
 den Waarachtigen en betreedt gij den weg, aan
 welks einde eene eeuwige rampzaligheid u wacht.
 Dat woord, reeds op zich zelve, moet u afschrik-
 ken, om aanhoudend het zingenot op te volgen. —
 Kan u ook *dit* niet terughouden van uwe snoed-
 heid, laat het dan tevens doen de oneindige barm-
 hartigheid, de grootheid van genade en lankmoed-
 digheid, welke u van Gods wege daarin nog bewezen
 wordt, dat u te dezer ure wordt voorgesteld, wat
 gij te vreezen hebt bij voortgang en volharding in
 den boozen zin uwes harten! — Indien de dood u
 vindt, nog als enkel zinnelijke wezens levende,
 geen prijs stellende op godsvrucht, en door haar
 niet geoefend voor de eeuwigheid, dan zult gij in
 uwe zonden sterven en de morgen van die eeuwig-
 heid zal u doen ondervinden, wat het zegt, door
 uw leven Gode niet te kunnen behagen. — Kon

ik het u genoeg op het gemoed drukken, om het gevoel in u op te wekken! Gave God! dat dit levendig werd in uw binnenste en gij u ook, door den schrik des Heeren, alzoo bewegen liet, om niet meer *naar het vleesch*, maar *naar den Geest* te leven! Tot bevordering daarvan moet de overwogene waarheid strekken; want

C. Zij is *geschikt om den wil te buigen*. — Wanneer het verstand aanneemt, waardoor het gevoel bewogen wordt, dan moet (zal niet slechts een voorbijgaande indruk plaats hebben) ook de *wil* ten goede veranderd en gebogen worden. Voor den gevoeligen, naar geluk hakenden mensch, zal daartoe heilzaam kunnen zijn, eene voorstelling van hetgeen hij, in alle opzichten, aan zijnen Schepper en Wetgever is verplicht, en tevens een zien op de toekomst, wanneer de tijd der vergelding zal zijn aangebroken, en alle ongehoorzaamheid en ongerechtigheid, regtvaardige vergelding zal ontvangen. — Zal de ontwikkeling van de waarheid: *die in het vleesch zijn, kunnen Gode niet behagen!* niet vruchteloos voor ons zijn, dan moet zij ons de vraag op de lippen geven: Wat zullen wij doen om Gode *welgevallig* te zijn? Het antwoord is: *Bekeert u!* Doet afstand van het kwaad, waarmee gij bezoedeld zijt! Leeft niet meer naar *het vleesch*; maar naar *den geest!* — Ja! het tegenovergestelde moet bij ons aangekweekt en bevorderd worden. Die zondige bewegingen des vleesches moet men tegengaan, die booze neigingen der zinnelijkheid moeten bestreden, die begeerlijk-

heid naar hetgeen verboden is, moet worden uitgeroeid! Ziet daar, wat pligt eischt en ons waarachtig eigenbelang dringend vordert. Naar *den geest* te leven, is: uittegaan van dat edele, meer voortreffelijke beginsel in ons, hetwelk het beeld Gods in den mensch uitmaakt. Dat *hoogere* beginsel moet in ons verlicht worden, door de kennis *van* en het geloof *aan* het Evangelie van CHRIS-
TUS, eene kennis en een geloof, die hunnen invloed openbaren in het dagelijksche leven, in alles wat de mensch denkt, spreekt en doet; terwijl hij aan de eene zijde poogt af te breken, wat hem Gode ongevallig, en aan den anderen kant zoekt op te bouwen, waardoor hij zich den Oneindige welbehagelijk maakt; »want indien gij door den geest de werkingen des ligchaams doodt, zoo zult gij leven; — zoo velen, als er door den geest worden geleid, die zijn kinderen Gods! Want gij hebt niet ontvangen den geest der dienstbaarheid tot vrees, maar gij hebt ontvangen den geest der aanneming tot kinderen, door welken wij roepen: *Abba Vader!*»

Toeh! die nog in het vleesch zijt, — en wie is er onder ons, die niet, op eenige wijze, in meerdere of mindere mate, aan zijne ziunelijkheid, meer dan betamelijk is, toegeeft? — Is uw gevoel straks aangedaan, door de herinnering van hetgeen gij te vreezen hebt, bij onophoudelijken voortgang op den ingeslagen weg; onderdrukt die aandoening niet, maar laat zij dien invloed hebben, dat gij *verandert* van zin, en de *wil* in u

heerschende wordt, om voortaan geene zinnelijke dingen, ten doelwit van uw pogen en streven te stellen, maar alleen die dingen te zoeken, die u rust en kracht, hope en zaligheid schenken kunnen. Leeft gij naar den *vleeschelijken zin*, bekeert u, want waarom zoudt gij sterven? wilt gij Gode meer welgevallig leven, dan moet uw hoogmoed in nederigheid, uwe gierigheid in betamend gebruik van uwe goederen, uw wellust in eerbaarheid, onmatig zingenot in matigheid veranderd worden. Dat *moet* gij willen, daarnaar streven, daartoe ernstig waken, dapper strijden, vurig bidden, aanhoudend werkzaam zijn. Wie zoude niet het hoogste genot stellen in een welbehagelijk zijn aan *Hem*, voor wiens oogen alle dingen naakt en geopend zijn, met Wien wij eenmaal te doen hebben? — Ziet, CHRISTUS JEZUS is de Zaligmaker van zondaren! Hij stierf voor de zonden, en wie door zinnelijkheid nog voortdurend welbehagen toont in het kwaad te doen, het is, als maakte hij CHRISTUS tot een' dienaar der zonde, als kruisigde hij Hem ten tweeden male. — Welaan! Doet dan weg van u dien vleeschelijken zin; wandelt *naar en door den Geest!* Toont voortaan, dat gij door eenen beteren, hooger en meer edelen zin bestuurd wordt. Broeders en Zusters! dat wij allen *het vleesch kruisigen* met deszelfs begeerlijkheden. Dat wij ons zelve reinigen van de *betsmettingen des vleesches*, volcindigende onze heiligmaking in de vreeze Gods. Dan zullen wij ook de vruchten van *het leven des Geestes* genieten, welke zijn leven en

vrede; en ofschoon tot aan het einde toe veel gebrekkigs, veel bovenmatig zinnelijks ons zal aan-
kleven, nogtans zal God ons behandelen, als wa-
ren wij Hem geheel welgevallig geweest. Hij zal
uit genade ons schenken het eeuwige leven. Als
kinderen van God *door* CHRISTUS, zullen wij erfge-
namen zijn met onzen Heer! **AMEN.**

SIMEONS PROFETIE.

Tekst: LUCAS II vs. 34^b.

»Ziet! deze wordt gezet tot eenen val en opstanding van velen in Israël.»

Deze zijn woorden van den grijzen SIMEON, toen hij stond met het kind Jezus in zijne armen. In MARIA's zoon zag hij den beloofden, van wien hij voor de toekomst alles verwachtte. Een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van Israël zoude nu worden ontstoken. Wanneer wij de getuigen waren geweest, en die aankondiging tot onze ooren ware doorgedrongen en ons geloofsoog in dat kind den Messias had aanschouwd, wij zouden gemeend hebben, dat weldra de zonen van ABRAHAM, als een ééinig man, dien CHRISTUS zouden erkennen en in den zegen deelen, die zijne verschijning aanbrengeu moest. En echter dat mogten wij gewenscht hebben, de verwezenlijking hadden wij niet aanschouwd. Op SIMEON rustte in dat oogenblik de geest der Profetie. Daarom zag hij vooruit. En zonder eenigen twijfel in zijn binnenste spreekt hij tot MARIA: *»Ziet! deze wordt gezet tot*

eenen val en opstanding van velen in Israël." Zijne woorden, als strijdig met de algemeene verwachting en de vooruitzichten der moeder, moesten wel opgemerkt worden, daarom wil hij de aandacht opwekken door dat: *Ziet!* — Meermalen wordt in de Heilige Schrift iets *bepaald*, of *bestemd* genoemd, wanneer men op de uitkomst acht geeft, vooral als deze niet heeft voldaan aan de wenschen die werden gekoesterd en de verwachting, welke men had. Of ook wanneer misbruik gemaakt werd van een goed doel. In dier voege moet ook worden verstaan: »*Meent niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op aarde, Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Ik ben tot een oordeel in deze wereld gekomen, opdat degenen, die niet zien, zien mogen en die zien blind worden.*» Zoo is uitdrukkelijk *deze wordt gesteld* op te vatten, als eene voorstelling van het gevolg, hetwelk de verschijning van JEZUS hebben zoude: *een val en opstanding van velen in Israël.*

Bij het eerste is niet onwaarschijnlijk, dat SIMEON gedachtig is geweest aan de Profetie van JESAJA, later door PAULUS en PÉTRUS op den CHRISTUS toegepast, dat Hij een steen des aanstoets en eene rots der ergernis zijn zoude. Een steen ergens op het voetpad van den wandelaar, is velen eene oorzaak dat zij vallen, en daardoor ongelukkig worden. In dezen laatsten zin moeten wij het tekstwoord verstaan. Velen zouden ten gevolge der verschijning van JEZUS ellendig worden, in meer kommerlijken en ongelukkiger toestand verkeerden dan vroeger. Anderen daarentegen zoude Hij tot eene *opstan-*

ding zijn. Zij werden opgericht uit hun ongeluk. Zij ontvingen door Hem, wat hunne zaligheid zoude bevorderen. Gelijk dezen Hem geloovig aannamen, zich geheel aan Hem vertrouwden en alzoo de eere toebagten, zouden genen Hem miskennen en verwerpen. Dit was voor de laatsten eene oorzaak van ellende, voor de eersten eene bron van wezenlijk geluk. Zij werden opgericht. Zij zouden als opstaan tot een nieuw, onvergankelijk, eeuwig, zalig leven. — SIMEON bepaalt zich uitsluitend bij zijn eigen volk. Wat Hij van de CHRISTUS gezegd had, zoude *onder Israël* plaats hebben, die natie, welke de uitnemendste beloften ontving en daarin door God gezegend was.

SIMEONS profetie aangaande de verschillende, zelfs geheel tegenstrijdige uitwerking van JEZUS verschijning wordt door ons in het algemeen beschouwd en overwogen. Wij staan bij deze drie bijzonderheden stil.

Vooreerst. SIMEONS Profetie bevat de schets, de geschiedenis van JEZUS optreden onder Israël tot op den huidigen dag.

Ten tweeden. SIMEONS Profetie biedt ons rijke stof tot belangrijke opmerking omtrent gewichtige zaken.

Ten derden. SIMEONS Profetie geeft aanleiding tot eene ernstige vraag aan het hart. — Hoort, wat de Geest tot de gemeente zegt.

I.

Wij noemden SIMEONS Profetie de schets, de ge-

schiedenis, die met Jezus optreden onder Israëls volk eenen aanvang neemt, en vandaar tot den huidige dag zich uitstrekt. Wij bedoelen derhalve de geschiedenis van het Christendom, zoo als zich dit in de beginselen, invoering, ontwikkeling en uitbreiding onder de menschen heeft geopenbaard, zoo als dit door menschen ontvangen en behandeld is. Letten wij op *Israël*; op hen, wien de *CHRISTUS later* gepredikt werd, — op *onze dagen*. — Onze beschouwing zal bij het algemeene moeten blijven.

Wat Israël aangaat; SIMON, vervuld met hooger geest, heeft gezegd: *Deze wordt gezet ten val en opstanding van velen in Israël*. En de uitkomst heeft die profetische taal niet weersproken, maar bekrachtigd. Wij hebben de geschiedboeken des Nieuwen Verbonds slechts te openen, om ons van de waarheid te overtuigen. Wat lezen wij? Dertig jaren zijn voorbij sedert de geboorte van *MARIA'S Zoon*. De Dooper kondigt de openlijke verschijning aan, en dient de plegtigheid der indompeling zelf aan den uitnemensten onder de menschen toe. Deze vangt zijne prediking aan. Hij openbaart Zijne grootheid in teekenen en wonderen. Hij spreekt tot aller hart door de heiligheid van Zijnen wandel. En hoe wordt Hij ontvangen? Welk gebruik maken allen van Hem! Uit de leerlingen van *JOANNES* vervoegen zich sommigen onder de volgelingen van *JEZUS*. Maar ook zijn er die tot *ZACHARIAS Zoon* zeggen: »*Rabbi! Die met u was over den Jordaan, Wien gij getuigenis gaaft: Ziet! Hij doopt en zij komen allen tot Hem.*»

ANDREAS zegt tot PETRUS: »*Wij hebben gevonden den Messias.*» Velen vragen bevooroordeeld met een ontkenkend antwoord in de ziel: »*Kan uit Nazareth iets goeds zijn?*» — Duizenden volgen later den Heer bij zijne omwandeling, maar nu en dan geeft JEZUS te kennen, dat Hij veler verkeerde bedoelingen doorgrondde; het was om hunne zucht naar wonderen, omdat zij van de brooden gegeten hadden. Er is een twaalfstal, dat den naam *leerlingen* bij uitnemendheid draagt, maar onder hen een JUDAS, die den Meester zal verraden. — Er zijn NIKODERMUSSEN en JOZEFS, als die van *Arimathea*, maar ook KAJAFASSEN en HERODESSEN. Tegenover de menigte, die Hem tot Koning wil uitroepen, staan zij, die Hem van eene steilte pogen af te werpen of de steenen opnemen, om Hem onder dezelve te verpletteren. — Als LAZARUS is opgewekt, gelooven velen in JEZUS; maar anderen gaan tot de Fariseën, om te zeggen, wat JEZUS gedaan had. Terwijl op den weg naar *Jerusalem* de lucht weërgalmt van de »*Hosanna's*, gezegend die komt in den naam des Heeren!» is in den raad reeds het vonnis geslagen: Hij moet sterven! Vrienden en vriendinnen treuren om de gevangenneming van den Meester en Vriend; de vierschaar spreekt het doodvonnis uit, begeert zijne kruisiging en juicht als Hij op *Galgotha* ten algemeenen schouwtooneel hangt. -- Zoo verschillend was de uitwerking van JEZUS verschijning onder Israël. Er zijn voorstanders en vijanden, geloovigen en ongeloovigen. Zoo bleef het onder ABRAHAMS nakroost. De Pinksterdag is gekomen, drie duizend nemen Hem aan, maar nog meerdere verwerpen

het Evangelie. — Vele gelooven op de prediking der Apostelen; anderen vervolgen de gezanten des Kruises. STEFANUS is een man vol des geloofs en der kracht, maar hij wordt door den Raad gesteenigd en SAULUS heeft welbehagen in zijnen dood. — Zoo onderscheidend was de opvatting en meening van Israël in *Judea* en *Galilea* en zelfs buiten *Pa-laestina*. Daarom is ook de uitwerking verschillend van de vereering of miskening der Messias-waardigheid in JEZUS. Ziet het in de verwoesting van stad en tempel. Dit was de val der vijanden van JEZUS. Zij kwamen om, of werden voor het tegenwoordige ongelukkig. Wie ten einde toe in het geloof hebben volhard, zijn behouden en beveiligd. Genen vonden in den dood hun verderf. Dezen werden zalig in eeuwigheid. Zoo was JEZUS verschijning voor velen in Israël ten val, voor velen ten opstanding. Zoo was hij voor allen, die uit de verstrooide kinderen van JACOB in lateren tijd de blinddoek voor het oog afviel, of wien de nederige miskende, gekruisigde JEZUS een steen des aanstoots en eene rots der ergernis gebleven is.

Wij letten op hen, *wien na Israël het Christendom gepredikt is*. — Het Evangelie moest ook aan de Heidenen worden verkondigd. Tot aan de grenzen der wereld was de blijmare der zaligheid te brengen. — Dit is begonnen, nadat PETRUS te *Caesarea* aan den hoofdman de waarheid, die in CHRISTUS JEZUS is, had bekend gemaakt. CORNELIUS omhelsde haar, en die eerste prediking onder de Heidenen scheen als de dageraad van den blijden morgen en helderen dag, wanneer geen wolk zelfs

den gezigteinder benevelt. Maar ach! de duisternis werd niet geheel door het licht verdrongen. Niet overal was men genegen in dat licht des Evangelies zich te verheugen en daarin te wandelen. Integendeel. Er waren alom, gelijk te Corinthe, wien Jezus eene dwaasheid was. Die dwaasheid verzette zich tegen de wijsheid van God. Er waren ook elders gelijk te *Athene*, die PAULUS, of andere predikers hoorden, maar het meerendeel spottede en zeide: *Wij zullen u wederom hiervan hooren*. Gelijk men te *Lijstren* aan ongeloovige Joden het oor leende, en daardoor het hart afgekeerd werd van de aanneming der prediking, zoo ontbrak het ook op andere plaatsen niet aan verleiders, die van de waarheid wisten af te brengen. In het Roomsche rijk nam later de Keizer KONSTANTIJN het Christendom aan; maar velen vóór en een enkele na Hem staken de vaan der vervolging op, en hebben verwoest, wat anderen zochten op te bouwen. — Het vervolg van de geschiedenis der Gemeente des Heeren wijst ons op gelijksoortige aanneming of verwerping, die dikwijls gelijktijdig plaats vonden in de verschillende landen, waar men het licht op de kandelaar zocht te plaatsen. Ons eigen vaderland treedt daarvoor ten getuige op. Hoe verbasterd de leer ook ware en ofschoon vele bijgeloovige plegtigheden reeds de ware Godsvereering verdonkerden, wat men toch Evangelie-prediking bleef noemen, werd ingevoerd. Hetgeen anderen in vroegeren tijd met min gunstigen uitslag beproefden, gelukte beter aan BONEFACIUS, den Apostel der Duitschers. Maar terwijl

velen zijn woord wilden aannemen, vond hij in een ander gedeelte grooten tegenstand, die hem zelfs den dood berokkende. En als wij in volgende eeuwen op zoo velen acht geven, bij wie alleen de Christelijke naam gevonden wordt, terwijl het eigenlijk wezen des Christendoms volstrekt gemist wordt; als de geschiedbladen bezoedeld zijn met de stroomen bloeds, die gevloeid hebben, waar onkunde en bijgeloof de gezuiverde kennis wilden vernietigen, of moedwillig den ontwaakten ijver voor Evangeliesche waarheid en Christelijke deugd zochten te onderdrukken, daar zien wij op nieuw gelijk in al het genoemde SIMON'S Profetie bevestigd: *Velen ten val en ten opstanding!*

En nu nog een blik op *onze dagen*. Ach! wij gevoelen de mocijelijkheid om te dien aanzien het oordeel uit te spreken. Wij willen niet eens gewagen van de dienaars der afgoden, of de aanhangers van den valschen Profeet; onder welken de mond des Evangelie-Dienaars voor de meesten zich te vergeefs ontsluit. Wij lezen de berigten des-aangaande vaak met leedwezen. Maar als wij het oog wenden naar de volken, die zich Christenen noemen, wanneer wij de tempels binnentreden, welke aan God, die een Geest is, en daarom aanbidders in geest en in waarheid verlangt, ongevallig moeten zijn; wanneer wij onder eene Christelijke bevolking tempels, aan de ondeugd en zonde gewijd, aantreffen, of sommigen aan de afgoden der wereld, en de neigingen van hun bedorven hart zien offeren; die het teeken des kruises op hunne hoofden hebben ontvangen, of bij brood

en wijn werden opgeroepen tot toewijding van hart en leven aan God en CHRISTUS, dan zeggen wij: denzulken is CHRISTUS ten val; want omdat zij Hem met hart en daden loochenen, zal Hij hen ook verloochenen in den dag zijner toekomst. Maar aanschouwen wij daarentegen dezulken, die het Evangelie als bron van kennis, als den grond van hun geloof, als den wegwijzer in het land der vreemdelingschap, als het rigtsnoer van bestaan en gedrag hebben gekozen, dan schamen wij niet te betuigen: Ziet! Jezus wordt hen gesteld tot eene oprigting uit vernederden toestand. Hij zal hen eene oorzaak van wezenlijke opstanding en zaligheid zijn.

II.

Wij zijn gekomen tot het *tweede gedeelte* van onze rede. SIMSON'S Profetie zeiden wij: *biedt ons stof tot belangrijke opmerkingen*. Immers, zij bepaalt ons bij *de zonde in hare snoodheid*; — *bij de verschijning van JEZUS en hare waarde*, — *bij het Godsbestuur als aanbiddenswaardig*. — Verneemt, wat wij omtrent een en ander, in den tekst aantreffen.

Vooréerst. Deze wordt gezet tot *eenen val*. Bij velen zou de verschijning van Jezus eene droevige uitwerking hebben, zij was hen niet tot heil en geluk, maar tot ellende, zelfs tot rampzaligheid. Zij wilden Hem toch niet erkennen voor hetgeen Hij was, en op onderscheidene wijze bevestigd werd te zijn. Maar van waar dit verschijnsel? Lag

het aan den aard der verschijning van Jezus zelve? Ja! in zoo verre zij niet uitmuntte door zinnelijken luister, en in strijd was met de verwachting desaan- gaande bij Israël. Maar dit wederom vond oorzaak in de vergedrevene zinnelijkheid, in onkunde, in onwil om de vooroordeelen af te leggen, in afkeer om zich te onderwerpen aan het welbehagen van Hem, wiens wil alleen en altijd de beste is, in gehechtheid aan de zonde. Ziet! deze was en is nog de eerste en groote oorzaak, waarom velen zich afkeeren, van Dien, Die uit den Hemel is. De zonde heeft voordurend zulken overwegenden invloed op den mensch, dat hij van geene opgevatte denkbeelden wil afzien, geenens strijd ten goede wil aanvangen, geen' verboden lust onderdrukken, geene bevolene neiging opwekken. Hoe snood! De stem der liefde spreekt. De waarheid, die uit God is, komt aan het licht. Zij verspreidt den heldersten glans over hetgeen tot hiertoe met eenen donkeren nevel bedekt was. Zij lokt uit, zij dringt, zij belooft het grootste en zaligste. Dit geschiedt niet door eenen Profeet, maar door Hem, Die van boven gekomen is. Hij, de eigen Zoon van God; het welgelijkend beeld des Vaders, Hij spreekt als Zaligmaker en Heer, als Middelaar Gods en der menschen. Hij roept den zondaar tot aan het kruis met den sterksten aandrang tot zich. Hij wenkt van uit den Hemel, waar Hij nog leeft, om voor Zondaren te bidden. — Zoo zet alles wat Hij doet, een zegel op het lied der Engelen: Gods welbehagen in menschen. Het is alles eene gedurige bevestiging der woorden Gods: *Zoo Ik lust heb in*

den dood des Zondaars, maar daarin dat Hij zich bekeere en leve! En desnietteenstaande, het oor wordt niet geopend, het hart wordt niet toegewijd; het leven wordt niet ten offer Gode en den Heer CHRISTUS opgebracht. Neen! de zonde houdt den mensch gekluisterd. Zij sluit oor en oog. Zij is de oorzaak der verharding. Aan hare dienst wordt boven die van CHRISTUS de voorkeuze gegeven. Zij doet de stem verheffen: *Weg met JEZUS!* Zij doet den dood boven het leven, den val boven het opstaan kiezen. Zij sleept ten verderve, terwijl het eeuwig zalig. leven wordt aangeboden. Welke snoodheid en kracht moet er dan aan de zonde worden toegekend. Hoe staat zij als schandelijk en verderfelijk geteekend, waar zelfs de verschijning van JEZUS velen tot den diepsten val brengt!

Maar is dan mogelijk de waarde dier verschijning minder te noemen, en zal daarom deze beneden de kracht der zonde zijn te stellen? Dat zij verre, want die waarde wordt *ten tweede* voorgesteld, waar SIMEON zegt, dat JEZUS velen *ten opstanding* zoude zijn. Deze waarde zal te meer, als in het oog springen, na de beschouwing van de snoodheid der zonde. Wat toch de verschijning van JEZUS vermag, hoe veel zij kan uitwerken, waartoe zij den zondaar kan opvoeren, dit zien wij uit al, wat omtrent dezelve wordt voorgesteld, en den invloed, dien zij nog heeft op den mensch. Die verschijning van JEZUS is niet bepaald bij Zijne geboorte, of Zijn leven op zich zelve beschouwd. Neen! wij denken daarbij aan alles, wat er ligt tusschen de kribbe en het kruis, met

die kribbe en dat kruis daarbij ingesloten. Wij denken ook aan Zijn verheerlijkt leven in den Hemel en aan alles, wat Hij daar gezegd wordt te zijn en te doen. En nu van welke waarde mag, en moet dit genoemd worden? Van groote, onvergelykelijke, goddelijke waarde, omdat het den mensch verheft en veredelt, bemoedigt en kracht geeft, ruste schenkt en voor de zaligheid bereidt. Die verschijning is de inhoud des Evangelies. Zonder haar was die blijde boodschap niet aanwezig. Zij rust op die gebeurtenis. Daarom wordt het gepredikt. Daarom staan na eeuwen nog de verkondigers alom, opdat alzoo Jezus zelf eene oorzaak der opbeuring en oprigting zijn zoude. Dit was Hij, en is Hij, en zal Hij zijn. — Buiten die verschijning is er geene mogelijkheid, om van het zedelijk kwaad verlost te worden, en den weg ten hemel te bewandelen. Buiten haar verkeer en alen in duisternis en schanduw des doods. Buiten haar is er onrust des gemoeds, een nacht van zorgen, een duistere toekomst, niets dan weel en ach! Vooral wanneer het geweten ontwaakt en de schrik der eeuwigheid nabij is. Hoe diep, reddeloos diep is de mensch gezonken. Wie zal hem opheffen? Hoe veel is daartoe noodig! Welke kracht, die dit vermog? Wat kan opbeuren en het verlorene terug geven? Wat is in staat, om te verheffen tot kennis en wijsheid, die godsvrucht en zaligheid in haar zeker gevolg hebben? Dit kan alleen Hij, omtrent wien SIMEON'S Profetie getuigde: *Deze wordt gezet tot eene opstanding van velen.* De toonbeelden der waarde van Jezus verschijning en de Evan-

gelie-prediking, als haar gevolg, zijn gevonden onder Israël, onder hen, die eertijds van God en van Christus beide vervreemd waren. Zij zijn nog aanwezig. In hen is de zonde betengeld. Zij, die eertijds verre waren, zijn nabij gekomen; de slaaf der zonde is haar overwinnaar geworden. Die van God was afgedwaald, is teruggekeerd in Zijne Vaderarmen. Hij heeft den rang wedergekregen van kind van God. Hij, vervreemd van het leven Gods, is een nieuw mensch geworden. Den zwakken ziet gij aangedaan met het borstwapen der gerechtigheid, het zwaard des Geestes, het schild des geloofs; toegerust met goddelijke kracht, om met die wapenrusting de vurige pijlen des boozen uit te blusschen. De doodschuldige heeft genade gekregen, en hij is erfgenaam des eeuwigen levens. Voorwaar! dit mag een opheffen en opstaan bij uitnemendheid worden genoemd. Zulks vermag Jezus en Zijne verschijning onder de menschen. Dit gebeurt, waar Hij ingang vindt. Zijn Evangelie doordringt tot de verdeeling des Geestes en der ziel. En waar naar hetzelfde de gedachten worden beoordeeld en de overlegging bestuurd, daar is het eene kracht van God tot zaligheid.

Er is in Simeons Profetie nog *ten derden* iets op te merken. Zij wijst ons op het Godsbestuur wel als ondoorgrondelijk, maar toch aanbiddenswaardig. *Ziet! deze wordt gezet tot eenen val en opstanding van velen.* Zoo was het onder Israël en de volken daar buiten. Zoo is het nog. Maar hoe! val en opstanding beide? Waarom heeft God niet gezorgd, Hem is toch niets onmogelijk, en

Hij regeert ook over de harten der menschen. Waarom heeft God niet gezorgd, dat JEZUS CHRISTUS allen ten opstanding werd en de waarde van dien Eenigen en van Zijne verschijning aan aller gemoederen werd geheiligd? Waarom is Zijn Evangelie niet allen eene kracht tot zaligheid? Ja! wij zeggen: Zij hebben niet geloofd. Wij verklaren met PAULUS: Israël zocht de regtvaardigheid niet uit het geloof, maar uit de werken der wet. En na hen is ongeloof de oorzaak der verharding gebleven. Maar waarom de belemmering niet weggenomen? Was dan niet den mensch de keuze overig tusschen goed en kwaad, tusschen CHRISTUS en de wereld? Toestemmend is ons antwoord op grond van het Evangelie. Maar in datzelfde Evangelie lezen wij ook: »*Zoo is het noch desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods.*» Toehoorders! wij staan hier voor een groot geheim. Een donker floers ligt over hetzelfde uitgestrekt. Wie zal het opligten? Wie is de vermetele, die tegen zijn' Formeerder wil opstaan? — Zullen wij dan het Godsbestuur van partijdige willekeur en groote onregtvaardigheid verdenken? Wee hem, die dit doet! Dat Godsbestuur blijft bij allen zonder onderscheid waardig de aanbidding. Wilt gij proeven? Komt en ziet! Nog eens het oog naar Israël. De miskening van JEZUS door hen, wien hij ten val werd, was de oorzaak van Zijne verwerping. Zij bragten Hem aan het kruis. En dat kruis moest daar staan als de boom des levens. God liet de mishandeling des Gezegenden toe, opdat Hij de sterkste proeve van

Zijne liefde en welbehagen geven zoude, opdat zondaren daardoor tot CHRISTUS aangetrokken zouden worden, opdat zij in Hem hunnen Verlosser zouden zien en beminnen. Zondaren! wat werd er van u indien gij dat kruis moest missen. Zondaren! wat is het Evangelie, zonder dat kruis? Ziet hier het raadsel opgelost. JEZUS werd verworpen door Zijne tijdgenooten, opdat Hij ten zaligheid der wereld zou worden. Ziet hier hoe het denkere Godsbestuur de aanbidding waardig is. Zoo zullen eens alle raadselen ook in dit opzigt worden opgeklaard. Wij leggen de hand op den mond, wanneer wij lezen: »Deze wordt gezet tot eens val en opstanding van velen in Israël.» Wij betuigen met PAULUS: »O! diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijns oordeelen, hoe onnaspeurlijk zijne wegen!""

III.

Simon's Profetie de aanleiding tot eene ernstige vraag. Ik ga dit *ten derten* ter toepassing voorstellen. Keert daarbij tot u zelve in.

Ja, Toehoorders! als wij de voorspellingen van den grijzen SIMON, niet slechts met betrekking tot Israël, maar meer in het algemeen beschouwd hebben, dan blijft eene vraag overig. Gelukkig, die haar doet! Zij is geen onderzoek, of het in de volgende eeuwen des Christendoms ook zoo blijven zal. Zij wil niet op anderen letten, om te weten, hoedanig hunne zedelijke en Christelijke toestand

is. Zij bepaalt een ieder geheel bij zich zelve. Als wij toch met belangstelling hebben opgemerkt de verschillende uitwerkingen van Jezus optreden onder de menschen; wanneer, hij het lezen des Evangelies, dat woord van SIMEON ook ons bekend wordt, dan moeten wij tot ons zelve inkeeren met de ernstige vraag tot het hart gerigt: Wat is de verschijning van Jezus voor mij, ten val of ter opstanding? — Ik noem deze eene hoogst *aangelegene* vraag voor allen; eene *diep beschamende* en daarom ernstig waarschuwendende vraag voor velen; eene *aanmoedigende* en tot volharding opwekkende voor sommigen.

Vooreerst. Wat is Jezus verschijning voor mij, ten val of ter opstanding? Ja! het is, wel eene hoogst *aangelegene* vraag. Zij toch doet onderzoek naar den waren toestand van onze ziel. Zij haant ons den weg, om te weten, of wij den Heere Jezus CHRISTUS voor ons zelve hebben aangenomen, waartoe Hij door God is gegeven tot wijsheid, regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing. Zij doet ons opmerken, wat wij door CHRISTUS verwachten kunnen, vrijspraak en genade ten eeuwigen leven, of veroordeling ten verderve. Welk onderzoek naar zulke gewigtige zaken! Hoe veel hangt er niet van af, wat wij moeten antwoorden? Van welke hooge *aangelegenheid* is deze geheele zaak. Het kan toch wel niet onverschillig worden geacht, zoo wij ten minste niet geheel ongevoelig zijn, wat er van ons worden moet voor de eeuwigheid, die zal aanbreken, en die voor velen reeds nabij is. Zij staat voor ons. Bij den aanvang des

anderen levens wordt ons lot beslist. Die beslissing hangt af van den prijs, waarop wij Jezus en Zijne geheele verschijning gesteld hebben. Die beslissing is onherroepelijk wél, of wee. Zij voert ons ter plaatse der rampzaligheid, of zij opent ons den Hemel, waar stoorelooze zaligheid het deel van alle de bewoners is. Dan zal het openbaar worden, of Jezus ons ten val, of ter opstanding was.

Hoogst belangrijk en gewichtig derhalve, alleraangelegenste vraag: wie is Hij voor mij? Ik bid u allen, wie gij zijn moogt, doet haar aan uw hart met eenen ernstigen zin. Doet haar onpartijdig, met belangstelling. Doet haar voor u zelve als in de tegenwoordigheid Gods, daar waar geen menschelijk oog u kan bespieden, en de wereld u niet aftrekt. Doet haar in de eenzaamheid, God biddende, dat Hij u geve den geest der onderscheiding en der opregtheid, de waarheidsliefde en de openbaring wat goed en kwaad bij u is. Neemt tot maatstaf het Evangelie in deszelfs eischen. Ziet daarbij op zulken, die in het Evangelie als voorbeelden tot navolging, of afschrik staan opgeteekend. En verlaat die eenzaamheid niet, zonder dat gij het antwoord aan u zelve geven kunt: wie is Jezus tot hiertoe voor mij, ten val, of ter opstanding?

Ten tweeden. Die vraag is voor velen diep beschamend en daarom ernstig waarschuwend. — Helaas! er zijn onder de Christenen, wier ernstig onderzoek hen moet brengen tot de overtuiging: Jezus is mij te vergeefs gepredikt. Ik ben wel

gedoopt in Zijnen naam, maar ik laat mij niet reinigen door Zijn bloed. Ik heb hem wel met mijn mond beleden, maar mijn hart is nog verre van Hem. Ik moet Hem wel door eencn vernieuwden wandel vereeren, maar nog is mijn lust en daad het bewijs van liefde tot de zonde. — Toehoorders! Het is geene geneigdheid om te bestraffen, of te veroordeelen; wanneer ik zeg dat velen een ongunstig antwoord moeten geven. Maar wanneer eene menigte wordt opgemerkt, wier woord en wandel geheel in strijd is met hetgeen het Evangelie vordert en elders gevonden wordt, waar de zin van CHRISTUS is opgenomen, dan mag de voorganger niet allen prijzen. Hoe zoude hij dit kunnen verantwoorden? Tegen hem zouden dan velen getuigen ten genen dage. — Wie is er dan onder u, wien CHRISTUS ten val is, en zijn zal, omdat gij Hem nog geene plaats in uw hart hebt ingeruimd, die noch koud noch heet zijt; die de wereld dient met lust en ijver, en het genoeg acht, om Hem door uitwendige plegtigheid te huldigen. — Diep, zeer diep moet gij u schamen, of kunt gij voor u zelve het verantwoorden, dat gij den weg bewandelt, die afleidt van waarachtig en eeuwig geluk? Kunt gij vrede hebben met u zelve, als gij indenkt, dat gij het hart gesloten houdt voor de teederste, liefelijkste roepstem, die van God en CHRISTUS uitgaan, opdat gij weten en beoefenen zoudt, wat tot uwen eeuwigen vrede dient. Moet gij niet blozen bij de gedachte dat Hij door u miskend, gesmaad en vertreden wordt, Die alles voor u veil had, zich opofferde en ge-

hoorzaam werd tot den dood aan het kruis; Die nog, ofschoon verheerlijkt in den Hemel, onophoudelijk werkzaam is, om uwe ziel tot zich te trekken; Die geduriglijk klopt aan de deur van uw hart, opdat gij met Hem en Hij met u het verbond der innigste en teederste vriendschap zoudt aangaan? Ja schamen en blozen moet gij, wier harten nog koud zijn voor CHRISTUS, die Hem tot eenen dienaar der zonde durft maken, Zijn kruis verachten, Zijn bloed vertreden en Zijnen Geest smaadheid aandoen. Maar laat die schaamte u tot berouw bewegen. — Mogt dit berouw u de ernstige keuze doen opvatten, om voortaan CHRISTUS te kiezen tot uw eenig en eeuwig deel, opdat Hij u niet ten val blijve; zoodat gij niet opgerigt, niet meer behouden worden kunt. Dit is nog mogelijk. Nog is het de aangename tijd. Nog is de dag der zaligheid voor u niet voorbijgegaan. Bedenkt derhalve, wat tot uwen eeuwigen vrede dient. Belijdt uwe schuld met heete tranen. Keert weder met ootmoed en geloof. Verbindt u aan Hem, Dien gij tot uwe zaligheid niet missen kunt, Let op uwe behoeften. Ziet, wie JESUS voor u zijn wil. Smeekt Hem, dat Hij den Geest der belangstelling, des geloofs en der bekeering in uwe harten uitstorte. Verlaat in Zijne kracht den dienst der wereld. Sluit u aan Hem, aan wien geen zondaar te schuldig is, tot wien geen zondaar te laat komen kan. Neen nimmer te laat in dit leven. Maar haast u, en stelt niet uit. Hij, de Regter staat voor de deur. Neemt nog heden tot Hem de toevlugt. Morgen kon het te laat zijn. Ver-

trouwt u dan geheel aan Hem met alle uwe zondaarsbehoefden. Gaat tot Hem met de ernstige, beslissende, onveranderlijke keuze: U kiest mijn hart eeuwig tot zijnen zaligmakenden Koning. Drukt op die keuze het zegel door eenen Christelijken wandel, zoodat de wereld u, en gij haar gekruisigd zijt. Zoo zal CHRISTUS u ten opstanding wezen.

Ten derden. De vraag, die wij deden is voor *semnigen tot aanmoediging* en ter volharding opwekkende. — Ik bedoel u, Broeders en Zusters, die de keuze gedaan hebt, en wien CHRISTUS alles is. Reeds hebt gij u aan dien Zaligmaker en Heer aangesloten. Gij gevoelt Hem noodig te hebben. Gij ziet in Hem uwen eenigen en algenoegzamen Verlosser, den vriend uwer zielen. Aan Hem vertrouwt gij u toe. Op Hem is uwe hope. Wel nu, gij zult niet worden beschaamd. CHRISTUS zal u tot opbeuring en bemoediging, ten kracht en tot sterkte, eens tot volkomene verlossing en eeuwige zaligheid zijn. — Hebt gij mogelijk reeds die ervaring? Ja! gij kunt die hebben in de rust des gemoeds, in de blijdschap in God, in de vrijmoedigheid tot Hem, in de opbeuring, waar anderen twifelen, in de verwachting, waar anderen klagen. — Of zoudt gij u dit ontzeggen, omdat gij steeds onder den tegenspoed gebukt gaat, en de verzoeken, door u te bestrijden, zoo menigvuldig zijn. Ziet! wien de Heer lief heeft, kastijdt Hij. Hij beschikt de beproeving tot uwe meerdere vorming. In Hem zijt gij meer dan overwinnaars. Hij verzekert ook u bij elken doorn in het vleesch: »*Mijne genade is u genoeg. Mij-*

ne kracht wordt in zwakheid volbragt." Vestigt steeds geloovig en vertrouwend het oog op den Heer. Hij zal u niet beproeven, of laten verzoeken boven vermogen. Ik ben met u! is de verzekering aan allen, die Hem liefbebben. Verflaauwt dan in die liefde niet. Sluit u dagelijks meer aan CHRISTUS. Hij is de Onveranderlijke, gisteren, heden en eeuwiglijk. Wie Hij was voor PETRUS en JOANNES, voor PAULUS en STEFANUS, voor allen, die Hem dienden, dit zal Hij ook voor u zijn, hier op aarde, doch bovenal in de eeuwigheid. Daar brengen alle de zijnen Hem eeuwig lof en eer. Daar danken Hem de ontelbare scharen der verlostten door Zijn bloed, omdat zij aan Hem hunne opstanding uit de zonde tot de gerechtigheid, uit den dood tot het leven, uit het graf tot de zaligheid zijn verschuldigd. Dit is ook uw vooruitzicht, vrienden van Jezus! Hebt dan goeden moed! Hij heeft de wereld overwonnen. Die in u is, is meer dan die in de wereld is. Gaat geloovig en vertrouwend voort; strijdt den goeden strijd des geloofs. Grijpt naar het eeuwig leven. Wie volharden zal ten einde, zal zalig worden. Leeft en sterft den Heere. Zoo hebt gij het beste deel uitverkoren. Zoo zal CHRISTUS steeds over u lichten. En waar Hij anderen ten gewissen val zal zijn, daar is Hij u ter zekere opstanding, eene onuitputtelijke bron van heil, eene oorzaak van leven, dat eeuwig zalig is. AMEN.

**OVER DE VERBORGENE AFDWALINGEN
EN DEN INVLOED, DIEN DE OVER-
TUIGING VAN HAAR BESTAAN
MOET HEBBEN.**

Tekst: PSALM XIX vs. 13b.

»Reinig mij van de verborgene afdwalingen.»

Het is niet te ontkennen, dat er dwalingen bestaan. Zij zijn velerlei en van verschillenden aard. Zij hebben betrekking op het maatschappelijke leven of behooren tot het godsdienstige. Wij behoeven u niet met zoo vele woorden aan te wijzen, welke van de ergste soort zijn, noch ook welke het meest nadeelig voor den zin, het leven en geluk der menschen behooren erkend te worden. Immers dit is bovenal aan de Godsdienst toe te kennen. Zij wordt niet altijd openbaar. Gewigtige omstandigheden, tegenspoed, dringende gevaren, eene smartelijke ziekte en het sterfbed, zijn dikwijls zoo vele aanleidingen om ze voor anderen te ontdekken, en de diepe wortels die ze schoten, zoowel als den nadeeligen invloed op te merken.

Het kost dan niet weinig moeite om ze te onderdrukken of van dwaling te overtuigen. Gelukkig die daartoe kan medewerken. Nog gelukkiger die daarin slaagt en met Gods hulp de dwaling door het licht der waarheid doet vervangen. Dit mag de pligt van den Evangeliedienaar genoemd worden. Er is ook voorzeker niemand meer in de gelegenheid om verkeerde inzichten op te merken, dan hij, die nu hier, dan elders zich begeeft, aan de sterfbedden of in de woningen der droefheid, om met het Evangelie van Christus, in hoofd en hart beide, licht, moed, troost, kracht aan te bieden. Onder de dwalingen, die ik vroeger en later met smart opmerkte, is er eene die als gevolg van onkunde, van een verkeerd geplaatst hart, en als de oorzaak van een rampzalig sterven erkend moet worden. Zij is eene dwaling, die, helaas! (de onderzinking heeft mij dit geleerd) niet slechts eenen enkelen, maar velen besmet. Ik bedoel deze: die het verlangen naar *wel* sterven grondt op een leven, niet gekenmerkt door openbare misdrijven. Als de kranke den wensch openbaart naar eene spoedige ontbinding, dan is de vraag des leeraars gereed, of men voor den dood en de eeuwigheid bereid is. En het antwoord komt van vele lippen: Ik heb zoo veel kwaad niet gedaan. Toehoorders! dit is de grond van eene ijdele hoop. Dat is eene grove, hoogst gevaarlijke, met regt on-evangelische en Christelijke dwaling. — Ik wilde daarom ter dezer ure spreken over de verborgene afdwalingen en de noodzakelijkheid harer reiniging.

God uit den hemel doe het mij wel gelukken.

Hij zegene onze beschouwing, zoodat wij onze hope bouwen op den eenigen grond, die in CHRISTUS JEZUS is.

De voorgelezene bede van DAVID worde thans overwogen; wij letten op haren waren zin, gepastheid en den invloed, dien de overtuiging van hare gepastheid op ons hebben moet.

I.

Wij hebben een lied van DAVID voor ons. Het draagt de kenmerken van een opstel uit jeugdigen leeftijd. In twee hoofddeelen kan men hetzelfde gevoegelijk splitsen, die niet alleen door inhoud, maar ook in toon en uitdrukkingen zeer onderscheiden zijn. Daarom zijn er uitleggers geweest, die meenen dat twee verschillende Psalmen zijn bijeen gevoegd. Wij zouden onze goedkeuring daaraan hechten, indien er tusschen de beide hoofdonderwerpen geen verband bestond. De overgang was echter voor den godsdienstigen DAVID niet moeilijk. Hij roemt de grootheid van God, zoo als de gansche natuur haar openbaart en vooral de rijzende zon haar verkondigt. De gedachte »*God de Schep- per en Wetgever*» was bij den godvruchtigen Israëller naauw vereenigd. Daarom kon de dichter op het eerste laten volgen, eene beschouwing der voortreffelijkheid van 's Heeren wet in het algemeen; Gods nadere openbaring, zoo als zij toen aan DAVID bekend was. De aanwijzing van de zalige gevolgen met de volbrenging van Gods gebo-

den verbonden, lokte hem de belangstellende, ook ootmoedige vraag van de lippen en uit het hart: »*Wie zou de afdwalingen verstaan?*» Hij erkende daarmede de ontelbare overtredingen, waardoor hij schuldig stond, de zonden die hem bezoedelden, ook bij de overtuiging van geene moedwillige afwijkingen te kennen, door welke hij onvatbaar was voor het zalige loon uit het betrachten van Gods geboden voortvloeiende. Op de vraag, waarmede hij die menigte overtredingen te kennen gaf, doet hij de bede volgen: »*Reinig mij van de verborgene afdwalingen.*» Gij ziet hoe het laatste woord door onze overzetters is ingevoegd. Dit is terecht geschied en afgeleid uit het eerste lid van dit vers. Onder verschillende benamingen vinden wij de zonden voorgesteld. Hier worden zij genoemd *afdwalingen*, afwijkingen van de wet. Wij vragen wat DAVID bedoelt door *verborgene*? Er is geene bepaalde aanwijzing, waardoor wij met beslissende zekerheid kunnen zeggen: Deze en geene andere was des Dichters bedoeling. Nogtans meenen wij, uit den aard der zaak, met eenigen grond den zin te kunnen bepalen. *Verborgene* zonden worden genoemd, die niet voor het oog der menschen bedreven worden, zij staan niet uitgedrukt in den wandel, in het openbaar gedrag. Zij behooren bepaald tot het hart, zij bestaan in gedachten, wenschen, beginselen, bedoelingen, die niet overeenkomstig zijn met den inhoud der bevelen van God. Zij blijven onbekend voor de menschen, die alleen op het uitwendige acht geven, en daarnaar oordeelen. — Hiernevens kunnen wij zulken voegen, die zelfs ver-

borgen blijven voor hem die ze pleegt, hetzij dan uit onkunde, omtrent de bepaalde eischen van Gods wet, hetzij uit gebrek aan opmerkzaamheid op de verschillende rigtingen van het hart. Dat wij in dien zin, DAVID's bede opvattende niet mistasten, moge u bij nalezing van het verband blijken, maar vooral de opmerking van het onderscheid door den Dichter vs. 15 gemaakt tusschen de redenen van zijnen mond, en de overdenking van zijn hart.

Hij nu verlangt reiniging van die verborgene afdwalingen. Moge ook het denkbeeld vergeving, niet ver verwijderd zijn van reiniging; dit laatste geeft bijzonder te kennen verbetering, vernieuwing. Het is de Nieuw-Testamentische voorstelling van afwassing. Zoodat hij verlangt lust en kracht, om niet toe te geven aan den verkeerden zin, maar dien ernstig tegen te gaan, waartoe hij de hulp en bijstand des Allerhoogsten inroept. En dit vraagt en erkent hij niet van en voor anderen, maar bepaaldelijk voor zich zelve: »*Reinig mij van de verborgene zonden.* Dit voorzeker verhoogt de waarde zijner betuiging. Het overtuigt ons van zijn edel bestaan, van zelfskennis, ootmoed en den waren ernst, die hem bezielde, van de opregtheid, waarmede hij naderde voor het aanschijn des Heeren.

DAVID, de man naar Gods harte, de vrome herdersknaap, moest zoo ootmoedig smeeken. Het mag ons dan ook wel voegen, die bede over te nemen. Van die vooronderstelling uitgaande, die ons zoo wij hopen straks onwankelbare waarheid worden

zal, willen wij in ons gezang, die bede gemeenschappelijk overnemen, naar den berijmden XIX Psalm, vers 6^b.

II.

Hebt gij dit uit het hart aangeheven, of bleef er nog twijfel bij u overig, omtrent het aanwezen van zulke verborgene zonden, en de noodzakelijkheid van hare reiniging? Ik zoek u te overtuigen door *ten tweeden* acht te geven op de *gepastheid* dezer bede. Hoezeer zij DAVID voegde kon hij zelf bij ervaring weten, en dat hij dit wist, blijkt uit den tekst zelve. Wij overwegen dien, om deze rede bepaaldelijk met betrekking tot ons zelve. — Als ik u opmerkzaam heb gemaakt op het bestaan dier verborgene zonden; wanneer ik u onder het oog breng, dat zij onze schuld vermeederen; als ik daaruit bij gevolgtrekking de noodzakelijkheid harer reiniging afleid, dan zal het pleit beslist zijn, omtrent de gepastheid der bede: »*Reinig mij van mijne verborgene afdwalingen.*»

Ten eersten. Verborgene afdwalingen staan tegenover de openbare. Door dezen verstaan wij die, welke voor het oog der menschen niet bedekt blijven; zij kunnen ze in ons gedrag en in onzen wandel opmerken, zij dragen de kenteekenen van ongelijkvormigheid aan Gods bevelen. Er zijn andere afdwalingen, die niet door het oog der menschen worden waargenomen. Zij worden in het binnen-

ste gesmoord en kunnen alleen door hem worden gekend, die acht geeft op zijne neigingen, gedachten en oogmerken, deze toetsende aan de uitspraak van de gewijde openbaring. Zulken noemen wij *verborgene* afdwalingen. En nu zouden zij ons vreemd zijn, kunnen wij ons zelve daarvan vrij noemen? Laat mij beproeven als eenen blik in uw hart te werpen.

God gaf Zijne bevelen. Hij eischt de letterlijke vervulling. Maar Hij wil niet minder dat wij de beginselen uitdrukken waar geen houden aan den letter der wet mogelijk is. Laat gij u steeds door dezelve besturen? Kunt gij vrijmoediglijk zeggen, dat de liefde tot God en tot Christus, de liefde tot den naasten u opwekt en aanspoort, om te doen en te laten, hetgeen gij verrigt, of waarvan gij afkeer betoont? Is uwe uitwendige deugd de vrucht van uw waarachtig streven, om God te verheerlijken, den Heere Christus te gehoorzamen, of komt zij ook voort uit de vrees dat menschen iets zouden aanmerken, en zij u voor niet godsdienstig houden? Gij zit thans aan de plaats des gebeds. Maar durft gij rondborstig uitkomen voor het beginsel dat u herwaarts dreef, en het oogmerk dat gij zoekt te bereiken? Is uw hart brandende in u, en de dorst heerschende naar waarheid, wijsheid en godsvrucht? Wilt gij waarlijk wijzer, beter en gesticht, opgeleid tot het goede naar uwe woning terugkeeren, of bekommert gij u daarover niet, en is het u genoeg te kunnen betuigen, wij zijn ter kerk geweest? — Gij stelt prijs op menschelevendheid. Gij beoefent haar. Geen arme wordt

ledig weggezonden. Gij doet wel. Maar waarom doet gij alzoo? Is dit omdat het Evangelie van CHRISTUS u dit oplegt? Of wilt gij schitteren, en eenen naam maken? Hebt gij misschien een weck gestel? Draagt gij een gevoelig hart om? Moet gij zeggen niet uit liefde en gehoorzaamheid aan den Heer JESUS CHRISTUS; niet uit zucht om te helpen, maar uit gewoonte en begeerig naar eer onttrek ik mij de armen niet? Gij werkt met ijver in de taak u opgedragen. Gij zoekt naar het schijnt op betamende wijze schatten te vergaderen. Gij geeft voor, te zorgen voor de toekomst, opdat u later niets ontbreke, maar is het ook omdat gij aan geld en goed dwaasselijk gehecht zijt? Is verkwisting bij u geheet, omdat gij op het goud uwe hope hebt gesteld, en van de aardsche bezittingen alles verwacht? Ziet, Toehoorders! dat zijn onreine heginselen, zij komen niet overeen met Gods wil. Zij zijn onbekend bij de menschen, zij moeten alleen door u en uw geweten beslist worden. Dit zijn *verborgene* zonden.

Wilt gij meer? verlangt gij ze van anderen aard? wij kunnen ze noemen. Gij hoort op dezen oogcnblik, in den naam des Waarachtigen het woord der waarheid verkondigen, is daaraan uwe aandacht geheel toegewijd, of houdt gij u bezig met de dingen die buiten zijn? Geeft gij voedsel aan de verstrooijing van gedachten, die u afgezonderd van de wereld, toch als midden in de wereld voert? Dat is ook een verborgen kwaad. Zult gij het kunnen ontkennen, dat in oogenblikken van meer opzettelijke godsdienstige afzonde-

ring, hoe veel meer in uren aan ons dagelijksch werk toegewijd, denkbeelden, neigingen, lusten, wenschen in ons ontstaan en ons bezig houden, die afdwalingen, verborgene afdwalingen genoemd kunnen worden? Was in voorspoed bij uitwendige erkentenis uw hart vervuld met gezindheden van dankbare tevredenheid? Is de tegenspoed door u ondervonden, en oogenschijnlijk met stille onderwerping verdragen, u niet ter veroordeeling, omdat gij den Heer aanklaagdet, Die u boven anderen u onschuldig zoude opleggen meer dan gij kondet dragen? Als gij den wensch koesterdet, om uwen vijand te benadeelen, eenen anderen te belasteren, wanneer gij u boven anderen waardig keurdet, om deel te erlangen aan de goederen van het Hemelsch Koningrijk, wanneer gij in anderen de liefdeloosheid veroordeelt en zelve koud zijt in liefde voor CHRISTUS en den broeder, dien hij achter liet, wanneer gij de stem, de ernstige vermaning hoordet waarbij de lippen betuigden haar te willen opvolgen, maar het hart sprak: »ik wil niet." Ziet! dan en dan maaktet gij u schuldig, dat waren verborgene zonden. Wie zal ze kennen? Wie zal ze allen verstaan? Ach dat ze aanwezig zijn en wij niet minder dan DAVID, misschien meer nog dan hij, haar bestaan moeten erkennen!

Ten tweeden. Deze verborgene zonden vermeederen onze schuld. De eenige Wetgever kon bevelen wat door geen mensch ooit voorgeschreven kon worden: Gij zult niet begeeren. Hoe toch zouden menschen voor hunne regtbank kunnen onderzoeken

ken, omtrent het al of niet volbrengen, daar zij niet vermogen door te dringen tot het innerlijk bestaan. Zij moeten zich met het uitwendige vergenoegen. Indien het uiterlijke met de Wet overeen komt, dit is voor hen voldoende. Geheel anders bij den Heer. Wij hebben te doen met den Alwetende; onder het schoone kleed bemerkt Hij het bezoedelde ligchaam; Hij kent wat zich achter het masker verbergt. De schors en de kern, beide worden door Hem beschouwd. Wat voor anderen bedekt is, waartoe zij niet kunnen doordringen, dat is naakt en geopend voor de oogen Desgenen, met wien wij te doen hebben. Hij weet, of de uitwendige deugd met de inwendige, beginselen en bedoelingen overeenstemt. Hij kent onze wenschen en neigingen. Hij beoordeelt dezelve, en waar zij den toets der zedelijkheid niet kunnen doorstaan, waar zij afwijken van de beginselen der geopenbaarde Wet, daar zijn zij zondig en worden de afdwalingen voor ons en anderen verborgen, door Hem gekend, door Hem veroordeeld en vermeerderen zij de schuld, die wij dragen.

Ja, zij vermeerderen de schuld. Immers, die verborgene afdwalingen getuigen voor de bedorvenheid van ons hart. Zij openbaren de onzedelijkheid, de diepe verbastering van ons inwendig bestaan. Zij drukken het zegel op de voorstellingen der Schrift, omtrent de onreinheid van het binnenste. Zij bevestigen het woord van JESUS: *nuit het hart des menschen komen voort booze bedenkingen,* en God ziet niet aan wat voor oogen is, maar de Heer ziet het hart aan. Hij proeft

het hart en toetst de nieren. Daarom eischt Hij vernieuwde bekeering van het hart. Daarom laat Hij daartoe gedurig vermanen, krachtig opwekken en ernstig dringen. Daarom wil Hij door Zijnen Geest ons tot volbrenging helpen en ondersteunen. Waar desnietteenstaande de opwellingen en begeerlijkheid blijven, waar die verborgene zonden voortdurend bestaan, is geene gehoorzaamheid noch onderwerping aan Gods wil. Daar is het hart niet regt voor God. Daar wordt de schuld gedurig meerder.

Ten derden. En nu; waaraan hebben wij ten gevolge van het bestaan dier verborgene zonden, en van de alzoo vermeerderde schuld behoefte? Heb ik naauwelijks noodig u dit te noemen? Gij komt reeds voor met het antwoord. Wij hebben behoefte aan reiniging. Wat toch indien zij ons ontbrekt? Wat indien wij onrein van hart, met eenen verkeerden zin, niet verbeterd noch vernieuwd, door den laatsten vijand, door den Alwetenden Reger gevonden worden? Dan zijn wij onvatbaar om ten Hemel in te gaan. Dan ontbreken ons de beginselen, die daarboven openbaar beoefend worden en alleen geldend zijn. Ons eigen geweten zal het erkennen, dat veel, zeer veel ontbreekt. Die stem in ons zal ons beschuldigen en aanklagen van wege onwilligheid en hardheid des harten, omdat wij de middelen niet gebruikten door God aangeboden, om afstand te doen van de besmetting des geestes. Hebben wij gemeend door eigene deugd, door uiterlijke braafheid ten Hemel in te gaan, dan zal met beschaming des aange-

nigts ons hart verklaren, dat wij op eenen zandgrond onze hoop hadden gesteld, en gebouwd op zwakke rietstaven. De poort des Hemels wordt gesloten. Wij zien ons verwezen ter plaats der rampzaligheid. — Dit zal het gevolg zijn van onze verborgene afdwalingen, indien wij daarvan geen' afstand doen. Want waar deze bestaan, is de godsvrucht, die in onze daden voor het oog der menschen gevonden wordt, niet meer dan schijn. Waar toch de boom niet goed is, kan onmogelijk de vrucht goed wezen. En waar de boom niet goed is, wordt hij uitgehouwen en in het vuur geworpen. Derhalve is de reiniging van verborgene afdwalingen hoogstnoodzakelijk, zij is dringende behoefte.

Zoude dan DAVID's bede niet allezins gepast zijn? hij achtte zulks voor zich zelve, ook wij moeten haar zoodanig voor ons zelve erkennen, of zoudt gij ze voor u niet noodig keuren? Toetst, toetst uwe neigingen, driften, hartstogten, wenschen; toetst elke gedachte, iedere zucht aan uwe verplichting, die uit de kennis van Gods wil voortvloeit, laat u overtuigen en overreden: ook mij voegt gedurig de bede: *reinig mij van de verborgene afdwalingen.* — Die reiniging, de lust en kracht daartoe moet immers van boven afdalen. Gods kracht moet in onze zwakheid volbragt worden. Door Hem moeten wij worden in staat gesteld. Daarom bidt, gelijk DAVID deed, bidt gedurig en volhardend: *Heer! reinig mij van de verborgene afdwalingen.*

III.

Ik vertrouw dat uit het genoemde u genoeg zal gebleken zijn, hoe noodig ons de bede is, door DAVID ontboezemd. De heilzame vrucht, die deze beschouwing hebben moet, stel ik u voor aan het einde mijner rede.

Zal ik het voorgestelde doel bereiken, om namelijk de bestaande dwaling, in mijne inleiding genoemd, te bestrijden, is het noodig u te doen opmerken, *hoe het overwoogene ons tot juister beoordeelen van ons zelve, tot afzien van allen eigenwaan, en tot de hopen op Gods genade door het gebed opwekt.* — Hoort en verstaat, opdat gij wijs wordt tot zaligheid.

Ten eersten. Zoo weinig het ons voegt, Mijne Hoorders! om vermetel vonnis te vellen over den broeder of zuster, vooral over hunne zedelijke waarde, zoo zeer betaamt het gedurig op ons zelve te zien, en ons af te vragen wie wij zijn? Wat wij aangaande ons zelve moeten zeggen? Gelukkig de mensch, die zich daarbij door den regten maatstaf laat leiden. Maar ach! niet zelden wordt een verkeerde genomen. Aan eigene wet toetst men zich. Men vergelijkt zich met zulken, die aan openbare misdrijven schuldig staan, althans op wier gedrag veel is aan te merken, en de hals in anderer oog ontdekkende, wordt er geloofd daar is slechts een splinter in het zijne. Terwijl door

het vergrootglas de natuurgenoot wordt waargenomen, kiest men voor zich een glas, waarin zich de voorwerpen, ook de beginselen en daden verkleinend voordoen, vandaar, die scheve beoordeeling over zich zelve. Is dit juist? Kunt gij dit regtvaardig noemen? En hoezeer wordt dit eene oorzaak van zelfsbedrog. Hoeveel toch hangt er af van eenen regten toetssteen waaraan wij ons zelve beproeven. Wilt gij dien kennen, om voor zelfsmisleiding bewaard te blijven? Werpt den blik in uw hart. Bemerkt het tegenstrijdige tusschen hetgeen daar omgaat, en uw uiterlijk vertoon. Let op de onderscheidene roerselen, uitvlugten, neigingen, wenschen, oogmerken, onderzoekt derzelver overeenkomst met de beginselen, die God door woord en Geest wil aankweeken. Gij ontdekt verschil, groot verschil, afwijkingen, ontelbare snoode, gevaarvolle afwijkingen; kan het anders, dat dit ons opwekke, om voortaan ons zelve niet meer in den spiegel der eigenliefde te beschouwen, maar regtvaardig ons te beoordeelen, geene ondeugd deugd, geene schijnheiligheid godsvrucht, geen aandoenlijk gestel Christelijke liefde, geene vrees voor menschen strijd tegen de wereld te noemen, maar ons te houden voor hetgeen wij inzonderheid van wege den toestand van ons hart zijn, en tot den dood voor God blijven: — zondaren.

Ten tweeden. Er is in de wereld der zedelijkheid een wanstaltig schepsel, dat wij hoogmoed noemen. Hoezeer is die verheffing boven anderen af te keuren. Het is een kwaad dat ieder verfoeijen moet, het maakt den mensch afkeerig in het

oog des broeders, het is oorzaak bij velen, dat zij met verachting in het graf nederdalen. Boven alles af te keuren die geestelijke eigenwaan, door welken men meerder waarde aan zich zelve toekent in het oog des Volmaakten, dan aan den medezondaar; wij bespeuren dien bij den Farizeër, die stoutmoedig het oog opslaat en bidt: O God! ik dank u dat ik niet hen gelijk de andere menschen, roovers, onregtvaardigen overspelers, of ook gelijk deze tollenaar. Ik vast tweemaal ter week. Ik geef tienden van alles wat ik bezit. Die eigene gerechtigheid op welke men steunt, dat regtvaardig zijn bij zich zelve is de snoodste hoogmoed; want wie zijn wij voor God? Voorwaar waar zij wordt gevonden, is geen ootmoed, daar is de bede vreemd: *Reinig mij van verborgens afdwalingen.* Moet gij zoodanig bestaan niet afkeuren? Bedekt u met het kleed der schaamte zoo velen gij daaraan schuldig zijt. Erkent dat uwe deugd bij God gewogen, te licht is bevonden zoo zal u de ootmoed niet ontbreken. Zoo zult gij DAVID leeren volgen. En als zijne bede uit het binnenste komt, dan wilt gij aan dezelve verbinden wat hij ten naauwsten aansloot: »*Heer! houd woen dienst-knecht, Heer! houd woe dienstmaagd terug van trotschheid, laat ze niet over mij heerschen, dan zal ik rein zijn van groote overtreding.*» Ja! afstand van allen eigenwaan moet de vrucht onzer overtuiging zijn. Wij hebben behoefte aan de bede: »*Reinig mij van de verborgene zonden.*» Zoo niet, dan getuigt die bede tegen ons. Dan kwam zij niet uit het harte. Dan is de schuld

verzwaard, en wij bezitten in den dag des oordeels geene vrijmoedigheid. Met den regten zin uitgesproken, uit ootmoed ontsproten zal zij dien ootmoed versterken.

Is die eigenwaan in u? God weet hoe vele door denzelfen zijn bezoedeld. Ziet het verkeerde, het dwaze in. Ziet af van die inbeelding, door welke gij u zelve de grootste schade berokkent, en uwe ziel nadeel toebrenge. Laat u overtuigen van het bestaan dier inwendige verkeerdheid, door **DAVID** verborgene zonden genoemd. Merkt op de bron waar uit zij opwellen: onkunde, onbedachtzaamheid, overdrevene zinnelijkheid. Denkt aan het schandelijke daarvan voor u, die bestraald zijt met hooger licht.

Zijn er welligt onder mijne Hoorders, die bij zich zelve denken: Voor mij is die les overbodig. Gelukkig wanneer uw geweten die getuigenis geven kan. Dankt et Gods genade voor. Maar niemand achte zich te veel daarboven verheven. Die meent te staan, zie toe dat hij niet valle, want ach! die hoogmoed in het steunen op eigene deugd is niet vreemd aan een iegelijk onzer. Daarom zij voor elk de vrucht der overwogene, en immer te herhalen bede: nederigheid, ootmoed, afzien van allen eigenwaan.

Ten derden. Zal de vrucht onzer overtuiging, dat **DAVID**'s bede ons behoefte is, zich openbaren in billijker beoordeeling en afzien van allen eigenwaan, niet minder moeten wij haar vertoonen in de hope op Gods genade door het gebed.

Wij roemen **DAVID** gelukkig, wij prijzen hem,

die overtuigd van zonden en afdwalingen, niet tot offers en reukwerk, maar tot de vrijmoedige bede, om vergeving en reiniging toevlugt zoekt. Zoo toonde hij bij de bewustheid zijner schuld, op God zijne hope te stellen; van Dien alleen verwachtte hij overeenkomstig zijne behoefte te ontvangen. Hij verliet zich op Hem, Dien hij kende als barmhartig, lankmoedig en groot van goedertierenheid. En die bede, zijne latere geschiedenis leert dit, versterkte zijne hope en vertrouwen op den Heer als hij zich aan groot kwaad, dat zelfs voor het oog der menschen niet verborgen bleef, had schuldig gemaakt.

Dien weg moeten ook wij inslaan. Wat bij ons zelve noch bij anderen te vinden is, moeten wij bij God zoeken. Wie is er, die kan vergeven dan Hij, tegen wien wij gezondigd hebben? Van wien, dan van Hem is te verkrijgen de lust en de wijsheid, den moed en de kracht! Daarenboven, wie is een ontfermer, wie genadig gelijk Hij? Hij lokt, dringt u door de stem der liefde, die van Hem uitgaat in Zijn woord. Stelt op Hem uwe hope. Bij Hem is hulp en raad. Bij Hem is vergeving. Hij wil den Geest der heiligmaking uitstorten in uwe harten. CHRISTUS de Zaligmaker staat daar voor borg. Gij moogt, gij kunt, gij moet met vertrouwen bidden: *O God! reinig Gij mij van de verborgene afdwalingen.* Dit predikt u het Evangelie en het kruis van CHRISTUS. Zoo zij dan uwe hope ter voorziening in uwe zondaars-behoefden op den Heer. Wendt u tot Hem, om behouden te worden. Hij staat gereed, om den verloren

zoon of dochter, die boetvaardig terugkeert, aan te nemen. Gaat tot Hem, afgedwaalden! en wij allen, wier overtredingen, wier verborgene zonden ontelbaar zijn, bouwt niet op uwe deugd. Laat bij het ontwaken des gewetens, laat in de ure des doods geene gunstige gedachte omtrent u zelve het anker uwer hope zijn, maar werpt u als ootmoedig zondaar in de armen van Hem, Die onze gangen weegt, en de meest verborgene afdwalingen des harten kent. Zoekt bij Hem in CHRISTUS alleen de gemoedsrust en zielesterkte, de reiniging van den inwendigen mensch, en alles wat u noodig is, om zalig te worden. Laat daartoe gedurig de bede opgaan, die DAVID uitstortede. Dan zal uwe hope op Hem blijven. Dan zal zij versterkt en nimmer beschaamd worden.

Bezielt zij u, ootmoedige Christenen? Toont haar door nauwlettende waakzaamheid over uw hart, door gedurigen strijd tegen de zonde, door waarachtige vernieuwing, door dagelijksch voortgaande bekeering. Zoo zult gij, bij verbetering uwer beginselen, bij reiniging van het hart, des te meer erkennen, dat niet in u zelve, niet in uwe kranke deugd, maar alleen bij God en CHRISTUS de gegronde hope der eeuwigheid is te verkrijgen. Ruste zij bij ons op dien grondslag. Dan wordt zij ook bij de bede, om reiniging van duizende bijduizende afdwalingen, bekroond met de genadegifte Gods, die het eeuwige leven is, door JESUS CHRISTUS onzen Heer, zonder wien niemand tot den Vader komt. AMEN.

DE ONWANKELBARE DUURZAAM- HEID DER CHRISTELIJKE GEMEENTE (*).

Tekst: 2 TIM. II vs. 19^a.

»Evenwel het vaste fundament Gods staat.»

Wij begroeten elkander als leden van dezelfde maatschappij, als bewoners van ééne stad, als onderdanen van denzelfden koning. Hierdoor zijn wij aan elkander naauw verbonden. Doch er bestaat nog een andere band. De plaats der openbare aanbidding herinnert zulks uitdrukkelijk. Wij zijn leden van dezelfde hoogere maatschappij, waardoor wij in betrekking staan als Broeders en Zusters. Wij zijn burgers van hetzelfde zedelijk Rijk, wij zijn onderdanen van eenen meer dan aardschen Koning. Ik bedoel de Christelijke maatschappij; het Koninkrijk der Hemelen; den Vorst der Vorsten, JESUS CHRISTUS. Wij zijn daardoor onderscheiden van zoo

---

(*) Deze leerrede werd uitgesproken op een Zondag, na den gedenkdag der Hervorming.

velen; die zich naar Israël noemen, hunne knieën buigen voor hout of steen, de stomme afgoden vereerende; onderscheiden van hen, die de belijdenis zijn toegedaan: »*Er is één God en MAHOMET Zijn Profheet.*» — Belang te stellen in zulk eene betrekking, is niet meer dan redelijk en betamelijk. Door billijke middelen voor de bewaring, uitbreiding, handhaving te zorgen van die maatschappij, tot welke men behoort en het rijk, waarin men onderdaan is, behoort tot de verpligting van ieder. Te wenschen, dat zij blijven bestaan, mag geacht worden tot het verlangen van ieder belangstellend lid te behooren. En dit te meer, naarmate de zaak, die men toegedaan is, de naam, dien men draagt, het streven, dat men zich voorstelt, heerlijker en verhevener is. — Daarom mag aan niemand onzer de begeerte vreemd zijn, dat het Christendom bestendig wezen zal, en hetzelfde zich verheffen moge boven het vergankelijke van alles, ook van uitnemende inrigtingen, die, hoewel edel in aard en voortreffelijk in bedoeling, nogtans na korter of langer bestaan, eindelijk zijn vernietigd en plaats ruimden voor anderen. Te vergeefs dus, wat men ook van derzelve duurzaamheid hoopte. Zoude de verwachting, aangaande het bestendige des Christendoms, ook ijdel zijn? Is er te vreezen, dat iets anders daarvoor in plaats trede? Gewisselijk niet. Dat licht gaat nimmer onder. Die maatschappij blijft aanwezig. Dat Rijk wordt door geen ander ingenomen. Daarvan wensch ik u thans te overtuigen of in die overtuiging te versterken.

Bidden en danken wij vooraf met heiligen eerbied en diepen ootmoed.

In de afgeloopene week is een dag aangebroken, die ons eene hoogst belangrijke gebeurtenis herinnerde. Hebt gij daaraan gedacht? Of waart gij, Protestantsche Broeders en Zusters! daarvan onkundig, of daaromtrent onverschillig? Donderdag, de laatste dag der geëindigde maand, moet ons voor de aandacht hebben gebracht den zegen, dien wij genieten boven zoo vele onzer medebelijders van JESUS CHRISTUS. 31 October 1517 toch sprak God, en het licht brak door de nevels heen. De gezegende kerkhervorming ontstond, die lang voorbereid, daarna is voortgezet, uitgebreid en de uitnemendste weldaden aan menschheid en Christendom heeft geschonken. Wij mogen haar niet voorbijzien. Moeten omstandigheden den Leeraar vooraf aanleiding geven tot de behandeling van eenig onderwerp, vooral mag het de terugkeerende herinnering dier gebeurtenis in het Christendom zijn, welke der menschheid tot blijdschap en roem, den hemelingen tot danken en juichen de rijkste stof geeft. Die gebeurtenis deed mij den tekst kiezen, u daar voorgelezen, ten einde met elkander te overwegen de *onwankelbare duurzaamheid der Christelijke Gemeente.*

Wij zullen beginnen, met *beknopt den tekst te verklaren.* Dan staan wij *bij het genoemde on-*

derwerp stil. Eindelijk wijzen wij den betamenden invloed van deze waarheid aan.

I.

Uit zijne gevangenschap te *Rome* schreef PAULUS dezen brief aan zijnen geliefden TIMOTHEUS, Evangeliedienaar te *Efeze*. Gelijk een vader zijnen zoon, zoo wil de Apostel zijnen geliefden leerling opwekken, om met vertrouwen en ijver zijnen pligt te behartigen, met ernst en wakker voort te gaan in het onderwijzen en vermanen van hen, die aan zijne zorg waren toevertrouwd. Hij moest op PAULUS als voorbeeld staren. Hij wijst hem op zijne banden, die hij nu en vroeger moest torschen, volgens vers 9 en 10. »*Om hetwelk ik verdrukkingen lijde tot de banden toe, als een kwaaddoener: maar het woord Gods is niet gebonden. — Daarom verdraag ik alles om de uitverkorenen, opdat ook zij de zaligheid zouden verkrijgen, die in CHRISTUS JEZUS is, met eeuwige heerlijkheid.*» — Ontrouw aan en verloochening van den Heer zoude op zijnen tijd regtvaardige vergelding ontvangen; het verdragen met den Heer had daarentegen een heerschen met Hem ten gevolge. Deze ernstige waarheden moest TIMOTHEUS zich gedurig inprenten, en de gemeente waarschuwen tegen het twisten over woorden, hetwelk ijdel en zonder eenige nuttigheid was. Als een ijverig, naauwgezet dienaar moest TIMOTHEUS handelen. Zulks werd dan door hem gedaan, wanneer hij naar pligt en geweten

handelde, noch ter rechter-, noch ter linkerzijde afweek, aan de inblazingen van menschen geen gehoor verleende, maar deze gedurig en met kracht zocht af te brengen van die beuzelarijen, bestaande in twisten over nietswaardige dingen, soms niet meer dan over woorden, die de menschelijke dwaasheid invoerde en gebruikte, om het verborgene van de leer der Godzahigheid te verklaren. Be dwazen, die zulks zochten, moesten daarvan dringend worden teruggebracht; want voortgaande daarmede, week men al verder van de zuivere waarheid af, en de uitwerking moest nadeelig zijn voor de beoefening. Daarenboven, indien het niet spoedig werd gestuit, zouden meerderen door die kwaal worden aangestast, want dezelve deelde zich mede van het eene lid tot het andere, gelijk koud vuur, en was verderfelijk als de kanker. Tot die afwijkers behoorde Hymeneus en Philetus, die leerden, dat de opstanding reeds geschied was; alles, wat hieromtrent gesproken werd, in eenen geestelijken zin opvatte. Hunne afwijking was nadeelig, want veler geloof werd alzoo aan het wankelen gehragt. Wat groot nadeel was hieruit te voorzien? Wat te vreezen voor de instandhouding en uitbreiding der beste zaak? Zoo mogt TIMOTHEUS, zoo mogten anderen angstig vragen. Echter geen nood; want het vaste fundament Gods staat. — PAULUS spreekt hier van *fondament*; evenwel bedoelt hij niet zoo zeer den grondslag, als wel het gebouw zelf. Dit gevoelen verkiezen wij eensdeels, omdat hij aan hetzelfde naar het overige in het tekst-vers een opschrift toekent; ofschoon dit nog op zich zelve niet vol-

doende zoude wezen; dewijl zulks wel eens op het fundament werd geplaatst tot bewijs van een goed voorteeken. Maar vooral dunkt mij voor die opvatting te pleiten, hetgeen wij vers 20 lezen. Daar spreekt PAULUS niet van verschillende goede en kwade grondslagen, maar van de onderscheidene versierselen, die tot het gebouw zelf behooren: »*In een groot Huis zijn niet alleen gouden en zilveren vaten, maar ook houten en aardn vaten: sommigen ter eere, maar sommigen ten oneere.*» Dit Huis noemt hij van God, van Goddelijken oorsprong, door Hem bestuurd, onder Zijn opzigt. Van hetzelfde zegt hij: »*Het staat vast;*» onwrikbaar pal; niet op eenen zandgrond, maar op eene rots was het gebouwd, zoodat het stormen en regenvlagen kon verduren. Ja, wat er ook gebeurde, het was voor instorten beveiligd. Ook den vijanden der reine waarheid zoude het aan magt ontbreken. Onmogelijk was het, dit gebouw door hunne afwijkingen te sloopen.

Gij verstaat nu den tekst, en het is duidelijk, dat dezelve ons leert kennen de onwankelbare duurzaamheid der Christelijke Gemeente. Bij deze bepalen wij ons van nu af aan. Aan de beschouwing dier waarheid is het *tweede* en *uitvoerige deel* onzer rede toegewijd.

II.

Zullende spreken over de onwankelbare duurzaamheid van de Christelijke Gemeente, maken wij gebruik van het beeld in den tekst te vinden, en

hetwelk PAULUS op verschillende plaatsen in zijne brieven volgt. De Gemeente, de kerk van CHRISTUS, is een gebouw. Doen wij onderzoek tot onze overtuiging aangaande deszelfs onveranderlijkheid, naar den Stichter en Zijne ontwerpen; — naar de grondslagen en de inrigting; — naar de stormen, die het verduurde; — naar den toestand, waarin het zich thans bevindt; — en naar het opzigt, dat over hetzelfde waakt en voor de voltooiing zorgt. — Volgt ons bij eene ontwikkeling, die slechts bijzonderheden kan aanstippen, om niet breedvoerig te worden.

Ten eersten. Dit gebouw des Christendoms is onwankelbaar duurzaam. Wij gelooven dit, om den Stichter van hetzelfde en Zijn ontwerp. — Het vaste fundament *Gods* staat; zoo lezen wij, waardoor PAULUS dus aanstonds wijst op den oorsprong. Het behoort God toe, Die de eenige oorzaak is van allen en alles. Zoodanig moet Hij worden erkend van die vereeniging van menschen, welke nevens Hem, ook JEZUS CHRISTUS eerbiedigt en door het geloof in Dien, als den Redder en Heiland der wereld zoekt behouden te worden. Wij aanschouwen Hem, die werkzaam was door leer, leven en lijden, door vorming en opkweeking zijner bijzondere vrienden, om zich eene gemeente te stichten. Maar Hij kwam op aarde, Hij sprak, Hij werkte door en op last van den Vader, wiens welgelijkend beeld Hij was en uitdrukte. Zijne onderwerping aan den smaad zijner tijdgenooten was gehoorzaamheid aan den Vader. Als de Geest door Hem wordt uitgestort, dan is het de Geest des Vaders. En wij

onderschrijven alle die gebeurtenissen, ook de invoering, vestiging en uitbreiding des Christendoms met de woorden des Apostels: *Alle deze dingen zijn uit God.*

Het is waar, hieruit is op zich zelve niet te besluiten voor de duurzaamheid der Christelijke kerk; want ook de Mozaische eeredienst was door Hem verordend en bewaard. Maar deze was alleen geschikt voor Israël in *Kanaän*, deze alleen voorbereiding voor eene betere bedéeling, deze slechts schaduw, die eenmaal voor het licht zelf zoude wijken. Daarom wordt in die oude bedéeling op eene andere, die nieuw was, gewezen. Zij is aangebroken. Zij plaatst den Allerhoogste in een heerlijker licht, zij verbetert het gebrekkige, zij is volkomen; zij zwijgt van nog eene andere op aarde, maar wijst op de toekomstige wereld, waar gebrekkige kennis en onzuivere deugd volkomen zal worden. Wij mogen derhalve met een oog op den Stichter des gebouws ons verzekerd houden: hetzelfde staat onwankelbaar vast.

Die iets verordent en daarstelt heeft zeker *plan*. Wij spreken van God op menschelijke wijze, en mogen derhalve ook gewagen van zijn ontwerp, en bedoeling bij en met deze stichting. — Dat was verheven, uitgebreid, liefderijk, genadig. In geen menschelijk brein kon hetzelfde ooit zijn opgekomen. Het betrof niet minder dan de zaligheid van zondaren. Daartoe wilde Hij menschen aan Zich verbinden, en aan elkander. Zij moesten één zijn in geloof, liefde, hope. Met éénen geest beziel, behoorden zij door zedelijke volmaking naar het-

zelfde doel te streven. En dit plan strekte zich niet slechts uit over dezen en genen, het omvattede niet minder dan de geheele wereld; alle volken der aarde, verschillende geslachten, natiën en tongen waren in hetzelfde begrepen. Niemand werd uitgesloten. God wilde dat allen zouden zalig worden, en tot kennis der waarheid komen. Verbazend ontwerp! Ontzaggelijk groot van omvang! Jaren en eeuwen bij eeuwen zijn noodig, om het te verwezenlijken. God werkt bij trapsgewijzen voortgang. Maar wat Hij wil, gebeurt zekerlijk. Zijn raad bestaat tot in eeuwigheid. Daarom het vaste fundament Gods staat. Alle volken zullen in dat gebouw treden, en dan allen één zijnde, geene vreemdelingen meer noch hijwoners wezen, maar medeburgers en huisgenooten Gods, gebouwd op denzelfden hoeksteen. Zoo wankelt het gebouw niet tot in eeuwigheid. — God is de Stichter en Ontwerper. — Het zal nimmer hebben uitgediend: Hij laat niet varen de werken Zijner handen.

Ten tweeden. Het Godsgebouw staat onwankelbaar duurzaam. Hiervan verzekeren ons de *grondslagen* en de *inrigting*. — De bouwmeester onderzoekt den grond, waarop een huis of paleis is op te trekken. Naarmate den aard deszelfs, hij zij van zand of moerassig, schikt hij zich in de plaatsing van fondamenteu, welke het gebouw kunnen dragen. Het Godsgebouw, waarvan wij spreken, is van zedelijken aard. De grondslagen zijn zoodanig, dat op dezelve gebouwd kan worden, en het gebouw zekerlijk voltrokken wordt, zonder gevaar van wankelen of bezwijken. Wie kan er aan twijfe-

len, waar God werkzaam is? Vandaar dat de grondslagen geschikt zijn, niet willekeurig, maar juist gepast voor de behoeften der onderscheidene deelen. Er is behoefte voor zinnelijke menschen aan opwekking, om niet aan de zinnelijkheid toe te geven, maar naar den Geest te leven: daarom staat op eene der grondzuilen: »*God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in Geest en in waarheid.*» — Eene andere grondwaarheid is deze: »*Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God en JEZUS CHRISTUS, Dien Gij gezonden hebt.*» — Voor zondaren is er noodig vergeving en reiniging, de behoefte is onmiskenbaar aan eenen Verlosser: daarom lezen wij op iedere grondzuil van JEZUS CHRISTUS, den gekruisigden. Daarop is het gebouw opgetrokken en de bouwing voortgezet, ja, zal en moet het op geenen anderen voltooid worden, dan op dien eenigen grondslag, welke onveranderlijk is. Hij is de hoeksteen van het gebouw. Geen tijd kan Hem in waarde doen verminderen. God zelf heeft Hem gelegd, Hem die uitverkoren en dierbaar is. Als grondslag zal Hij blijven bestaan. Op denzelfven wordt voltooid, wat begonnen is. Zoo lang Hij noodig is, blijft het gebouw. Hij is onmisbaar voor alle menschengeslachten tot zaligheid. Derhalve het Godsgebouw staat vast. De Gemeente van CHRISTUS is onveranderlijk duurzaam.

Daarvoor pleit *de inrigting* zelve. Wij stellen ons zoo veel mogelijk het opgetrokken gebouw voor den geest. Voor hetzelfde lezen wij tot opschrift: *De Heer kent die de Zijnen zijn, en: Een*

iegelijk, die den naam van CHRISTUS noemt, sta af van ongerechtigheid. — Wij treden in dien heiligen tempel. Wij ontdekken er sieraden, die tot oneer verstrekken, maar de inrigting, tot in de kleinste bijzonderheid, getuigt van de hooge wijsheid des Ontwerpers; terwijl iedere afwijking van Zijn plan spreekt voor de dwaasheid van sommigen, die in weerwil van duidelijke aanwijzing, nogtans nevens den gelegden, eenen anderen grondslag kiezen. — Tot de inrigting behoort de prediking der waarheid door leeraren aan verschillende oorden der wereld; de voortzetting van den begonnen' bouw, door verspreiding van kennis, door aankweeking van geloof, door afmaning van zonde, door opwekking tot ware Godzaligheid, door aanmoediging tot het streven naar heiligmaking, zonder welke niemand God zien zal. Zoo is de geheele inrigting van het gebouw op de eer van God en de zaliging der menschheid berekend. Daartoe wordt Zijne liefdestem vernomen. Die naar deze stem hooren, worden gebouwd als zoo vele levende steenen op den hoeksteen. Want door hun geloof en wandel, laten zij hun licht schijnen, opdat anderen ook door hunne toebren- ging den Hemelschen Vader verheerlijken. Zoo is de inrigting beantwoordende aan ontwerp en grondslagen; zij kan hoop geven op de geheele berei- king van het doel, en verzekert den aandachtigen beschouwer, dat het Godsgebouw vast staat.

Ten derden. Wij beroepen ons op de stormen, die het verduurde. Waar een huis op eenen zand- grond werd gebouwd en de grondslagen niet even- redig zijn met hetgeen zij moeten dragen, daar zien

wij hetzelfde bezwijken voor de stormen der natuur. Voor de aanvallen van buiten staan alle oprigtingen en maatschappijen bloot. Ook de Christelijke Gemeente heeft niet weinigen moeten verduren. Van de eerste oprigting zien wij dat gebouw blootgesteld aan de woede der vijanden, die het zoeken te ondermijnen en te sloopen. Daar staan Joden en Heidenen, daar vertoont zich afgodendienst en ongelooft, daar wapenen zich bijgeloof en zondelust, ginds logen en dwaling, daar verheffen zich onverschilligheid en dweeperij, ja wat niet al. Met meerder of minder geweld willen zij afbreken. Zij voorzien zich van werktuigen, welke hunne pogingen hope geven om te gelukken, zij werken ieder afzonderlijk, of met vereende kracht. Veel, zeer veel heeft het Godsgebouw moeten doorstaan. De vijanden waren menigvuldig, de aanvallen ontzettend groot. De geschiedenissen der verloopene eeuwen vervullen ons met verbazing over het geweld, dat men gebruikte. En als men haar opmerkzaam nagaat, dan ontdekken wij eenen tijd, waarin, behalve den Christennaam, nauwelijks een spoor is te ontdekken van het geheele gebouw. Men vreest, regtmatig zoo het schijnt, voor geheele vernieling. En die stormen heeft het uitgestaan. Door die aanvallen is het in uitgebreidheid, in sterkte, in wasdom toegenomen. Langzaam heeft het een onverdoofbaren glans verkregen. Toen de vernieling nabij scheen te zijn, kwam het luisterrijk te voorschijn. De wenk van éénen man, door enkelen voorbereid, was genoeg, om de vonk aan te blazen en het Godsgebouw te schragen. Wij

gedenken er aan, zoo dikwijls wij de Kerkhervorming slechts noemen. En wanneer ook wij ons herinneren de namen der edelen, die onder hooger bestuur hebben medegewerkt, om het licht uit de duisternis te doen doorbreken, en den volen dag voor te bereiden; zoo dikwijls wij de aanvallen tegen het Godsgebouw ons herinneren, en daarbij denken, hoe onmogelijk het gedurende 18 eeuwen bleef, om het te sloopen, dan erkennen wij gereedelijk van ganscher harte: het stond, het staat vast, en zal blijven staan, onwankelbaar duurzaam.

Ten vierden. Geven wij acht op den *toestand*, waarin het zich thans bevindt. Wij noemen denzelfden heerlijk, allengs de volkomenheid naderende, voortgaande ter eindelijk bereiking van het geheele doel. Het is waar, nevens, ja in het gebouw ontdekken wij, wat vreemd is aan den eigenlijken aard en het oorspronkelijk ontwerp. Doch het is te vergelijken bij steigerwerk, dat de Bouwheer tot oprigting noodig heeft, maar dan ook ter gelegener tijd wordt afgebroken. Als zoodanig is te beoordeelen, wat voortdurend van ongeleef, bijgeloof en van dweeperij ontdekt wordt. Wat zondenlust openhaart, en inderdaad een afbreken van het goede schijnt, gaat buiten het gebouw om. Ziet, hoe heerlijk over het algemeen het Godsgebouw zich vertoont. Alom is men werkzaam tot uitbreiding, schier overal zien wij mannen optreden, die zich moeite en opofferingen getroosten, ten einde degenen, die nog buiten zijn, binnen te leiden, en medebewoners te maken van dien heiligen tempel. Duizenden helpen door woorden of

dadē schragen, en wij zien eene menigte steenen aanbrengeu tot voortzetting van het eens begonnen werk. Werwaarts wij onze oogen wenden, zien wij ze toetreden. Vrijen en slaven dienen den CHRISTUS. Het Koningrijk der Hemelen komt meer en meer. De Eenige, Waarachtige wordt meer alom vereerd. De standaard van CHRISTUS kruis staat heinde en verre geplant. Geen tijd brak aan, waarin zoo velen het Evangelie kenden, en dat woord des levens in zoo verschillende talen gelezen werd. Geene eeuw, die verliep, is met de tegenwoordige te vergelijken, ten opzichte der uitgebreidheid van het Godsgebouw en der talrijkheid der leden van Hem, Die zondaren kocht door Zijn bloed. Het gaat voorwaarts. Als wij ons zóó het Godsgebouw voorstellen, dan roemen wij den grooteren bloei, den meerderen luister, den heerlijken wasdom en wij gedenken daarbij aan het woord des Heeren: de poorten der hel zullen Mijne gemeente niet overweldigen. Wij zeggen den Apostel uitdrukkelijk na: *Het vaste fundament Gods staat.*

Ten vijfden. Eindelijk. Wat ons in die overtuiging versterkt, is het *opzigt* dat over het Godsgebouw waakt en voor de eindelijke voltooiing zorgt.

God heeft CHRISTUS na Zijn lijden, dood en opstanding gezet aan Zijne regterhand, en gegeven tot eenen Heer en Koning van allen. Ofschoon onzichtbaar bestuurt Hij allen; alles is aan Zijne voeten onderworpen, inzonderheid zijne Gemeente, die Hij Zich door Zijn bloed tot een eigendom gekocht heeft. Zijn opzigt en zorg is te ontdekken alom in den verloopē tijd, waar de pogingen der

woedendste vijanden worden beschaamd, waar plannen, beraamd om af te breken, waarlijk der verdere opbouw bevorderlijk zijn. Zijn bestuur is te herkennen, waar ongeveer op denzelfden tijd in *Duitschland* LUTHER, in *Zwitserland* ZWINGLIUS opstaan, en zich verzetten tegen de leer en zeden bij hoofden en onderhoorigen, bij geestelijken en leeken. Dat bestuur alleen is te erkennen voor de oorzaak van den tegenwoordigen, heerlijken toestand des Christendoms. Die met den Vader alles besturende CHRIS-
TUS is de onwankelbare waarborg voor den onwankelbaren duur van het Godsgebouw. Hij zelf is onveranderlijk in magt, wijsheid en liefde. Hij blijft, die Hij is, en zal zijn, die Hij was, gisteren, heden en eeuwiglijk dezelfde. Hij zorgt en waakt. Hij blijft zorgen en waken. Onder Zijn bestuur weet Hij alles aan te wenden en te doen medewerken tot vestiging, meerdere uitbreiding, eindelijke voltooiing. Onder Zijne leiding wordt de heerlijke tempel verder opgetrokken, totdat de voltooiing is gekomen door het ingaan der Heidenen en het zalig worden van Israël. Ja, Hij waakt voor zijne gemeente. Eens betreden allen den heiligen drempel en gaat het woord uit aller mond: *Het vaste fundament Gods staat, onwankelbaar duurzaam.*

III.

Ik meen genoeg te hebben gezegd om U te overtuigen, of de overtuiging te versterken aangaande

het onwankelbaar duurzame der Christelijke Gemeente. Aan het einde onzer rede gekomen zijnde, zouden wij den indruk aanwijzen, dien deze waarheid op ons hebben moet. Daartoe zullen wij aanleiding ontvangen bij de beantwoording der vraag: *Is het Godsgebouw onveranderlijk duurzaam, wat voegt dan ons; deszelfs bewoners?*

Zoo zijt gij dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers der Heiligen en huisgenooten Gods; gebouwd op het fundament der Profeten en Apostelen, waarvan JEZUS CHRISTUS de uiterste hoeksteen is; op welken het geheele gebouw, bekwapelijk te zamengevoegd, opwast tot eenen heiligen tempel in den Heer; op welken ook gij medegebouwd wordt tot eene woonstede Gods in den Geest. — Dat woord mogen wij, in navolging van PAULUS aan de *Efezen*, ook tot u rigten. Gij immers zijt met het Christendom niet slechts bij naam bekend, doch zijt leden van hetzelfde, als inboorlingen en medebewoners van het Godsgebouw. Als zoodanig begroeten wij u en maken u opmerkzaam daarop, tevens wijzende op uwe verpligting tot *dankbare erkenning* voor die kennis en dat lidmaatschap. Alzoo hebt gij en behoudt gij iets, wat boven de algemeene wet der vergankelijkheid verheven is. Noemt iets hier op aarde, hetwelk het kenteeken niet draagt der wisselvalligheid. Te vergeefs uw bouwen op aanzien, eer, rijkdom, geluk, het ontzinkt u alles, vroeg of laat. Diep te beklagen de mensch, die daarop zich verlaat, daarvan alles verwacht. In de uren, welke daarvan alles doen hopen, begeeft, ontzinkt

hem zulks. Het spot met zijne hope, het bedriegt zijne verwachting. Hoe geheel anders met het Christendom. Dit is verheven, uitmuntend daarenboven. Het staat vast en bezwijkt niet. Die zich daarop verlaat, bouwt zeker en veilig. Hij wordt niet bedrogen. — Wat hooge vreugde roept ons, wat hartelijke dank betaamt ons jegens den Vader der lichten. Hij schonk ons het voorregt in een Christenland, uit Christen-ouders te worden geboren. Waarom niet nedergelegd in eene Joden-wieg, of geteeld onder de Afgodendienaars? Het is aan Zijne liefde dank te weten. Onze vaders bogen zich eenmaal voor hout en steen. In de 8ste Eeuw, het laatste gedeelte, voorafgegaan reeds door weinige anderen, kwam WILLEBRORDUS herwaarts, met elf medgezellen, om ook op onzen moedergrond de leer des kruises bekend te maken. Het moge elf eeuwen nu geleden zijn, dat hij stierf, wij, ofschoon geen jubelfeest hem ter eere viërende, wij gedenken hem met dankbare blijdschap, doch geven boven alles lof aan den Bestuurder der wereld. Deze gaf hem en zoo vele anderen in het hart, om te zorgen dat ons voorgelacht en wij door hem kennis kregen van het licht der waarheid, al werd zij hier ook eerst onzuiver voorgedragen. Ja! Gode alleen de hulde. Hij onderscheidt ons boven duizenden en millioenen. Hij heeft ons uitverkoren voor de grondlegging der wereld, om bekend te worden met hetgeen voor eeuwen verborgen, maar nu geopenbaard is, en waardoor wij bij de vergankelijkheid van al het ondermaansche eene rots bezitten, die wankelt noch

bezwijkt bij de stormen des levens en de stormen der natuur, die ons eene veilige schuilplaats leert kennen in nood en dood. U, o Vader in CHRIS-
TUS zij de eer!

Ten tweeden. Als bewoners van het Godsge-
bouw, dat eeuwiglijk blijft, voegt ons *hartelijke*
ingenomenheid met de zuivere leer, die zelve, ge-
lijk de Gemeente, onveranderlijk is. — Dat bij de
voortdaring der Gemeente ook de leer, die zij be-
lijdt, onwankefbaar zijn moet, behoeft geen betoog.
Ik sprak daar met opzet van *zuivere* leer. Nog eens
moeten wij de Hervorming noemen. Door die ge-
beurtenis toch is het Evangelie meer in deszelfs
waarde gekend en sedert werd deszelfs inhoud rei-
ner, meer onvervalscht, minder zinnelijk gepre-
dikt en voorgesteld, terwijl het tevens door de
Hervorming in alle handen gekomen is. Ik sprak
van *zuivere* leer, welke ons niet predikt van af-
faat, en voorbiddingen van heiligen, noch door
hen doet toegaan, maar alleen wijst op JESUS CHRIS-
TUS, door Wiens bloed er vergeving is, en door
Wien alleen wij den vrijmoedigen toegang hebben,
om te bidden voor de belangen van Vaderland en
Kerk, voor afgedwaalden en afgewekenen. Wat
dwalingen, waarvan wij verlost, wat vooroordeelen,
waarvan wij genezen zijn! Verblijdt u daarover.
Toont die blijdschap door hartelijke ingenomen-
heid. Openbaart deze door gehechtheid aan de
beginselen van het Protestantismus. Onderzoekt vrije-
lijk het Evangelie. Geloofst nederig en ootmoedig
deszelfs leer. Omhelst haar hartelijk. Laat u door
haar genezen van *alle* dwalingen, *alle* vooroordee-

len. Zijt wars van ongelooft en bijgeloof. Vraagt niet wat menschen zeggen, maar naar hetgeen God en CHRISTUS leeren. — Die leer vergaat nimmer. Het woord van God is eeuwigblijvend. Het moet door allen worden aangenomen, die immer den drempel van het Godsgebouw betreden. Geene andere leer der zaligheid buiten deze. Zij wijst elken zondaar, iederen mensch, van wat kleur en stand, op den éénen CHRISTUS. Tot aan het einde moet er op dien grondslag worden gebouwd. *Eeuwig* Evangelie heet het in de gewijde openbaring. Dat is eens het rigtsnoer en wetboek des Regters. — Houdt aan de zuivere leer vast, die niets zoekt voor te dragen, dan naar het eenvoudig, onverduisterd Evangelie. Het Godsgebouw staat vast, en nevens hetzelfde de waarheid, waarop het gebouwd werd, want op geenen anderen grondslag zal het ten genen dage voltooid zijn.

Ten derden. Gij zijt leden van het onwankelbare Godsgebouw; gij moet dan ernstig pogen, om *dien heerlijken tempel niet te ontsieren*. Dit kan geschieden op velerlei wijze. Er zijn vaten tot eer en tot oneer. Wanneer gij u niet bekomert over zuivere Evangelie-kennis, onverschillig zijt omtrent uwe belijdenis, haar verloochent door ontrouw, door toegeven aan uwe zinnelijkheid, door het doen der zonde, gij ontsiert dan het Godsgebouw. Gij doet het niet minder, door anderen moedwillig uit te sluiten, door niet te willen medewerken tot deszelfs spoedige voltooiing, zoo veel dit ten minste aan menschen is overgelaten, door gebrek aan liefde, vooral zichtbaar in

het veroordeelen en verdoemen van anderen. Schaamt u, geliefden! zoo gij aan deze of gene zonde schuldig staat. Schaamt u, als uw geweten u zegt, tegen alle vermaning aan te hebben toegegeven, om te doen, wat het Evangelie afkeurt, en ten strengste verwerpt. Dient God en CHRISTUS in geest en waarheid. Waakt over uw hart. Beoefent het geloof in den Verlosser. Jaagt naar de heiligmaking. Wandelt in de liefde. Werkt mede tot zaligheid van anderen. Schaamt u nimmer uwe belijdenis. Brengt anderen toe tot de kennis en erkenning van den Zaligmaker. Draagt daartoe gaarne bij. Dan, Broeders en Zusters, zijt gij sieraden in den tempel door God gesticht, en waarvan JESUS CHRISTUS de uiterste hoeksteen is. Dan is uw ligchaam zelf een tempel des Heiligen Geestes. Wacht u, om niet in eenig opzigt den tempel Gods te ontheiligen. Die dit waagt, God zal hem schenden. Die het Godsgebouw tot eer verstrekt, hij wordt zelf voorbereid voor de inwoning in het Huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de Hemelen. Gelijk dat gebouw is hij niet alleen zelf onveranderlijk duurzaam, maar hij wordt eenmaal hoogst gelukkig, eindeloos zalig in die plaats, waar alle zichtbare tempels zijn verwijderd, en men God dient zonder tempel dag en nacht, eeuwiglijk en altoos.

Ten vierden. Het Godsgebouw staat vast. Wij hebben gehoord, Wie er voor zorgt en waakt. Aan Hem moeten wij de voltooiing *toevertrouwen*. Vreest dan niet bij nieuwe aanranding, of van het geheel, of van de meer gezuiverde leer. Geen nood;

hoe het ongelooft woede, het bijgeloof deszelfs pogingen vernieuwe en in de duisternis woelt, ten bewijze dat hetzelfde den helderen dageraad schuwt. Het licht staat op de kandelaar; niemand kan het dooven. Wij vreezen niet, dat, welke schijn daarvoor moge wezen, de aanvallers veld winnen door uitbreiding van het bijgeloof. Wij vreezen niet, maar verwachten, dat eenmaal alom het kruis van CHRISTUS als de boom des levens worde erkend. De wijze waarop, de tijd wanneer zij aan den Bestuurder, Die wijs en liefdevol is, overgelaten. Het zal gebeuren. Der legerscharen Heer waakt voor Zijn woord en eer. Hij zal het Rijk der duisternis beschamen, tot het niet meer bestaat. Dan is het Godsgebouw voltooid. Dan deelen allen in het genot der heerlijkste Woning, welke God als den Ontwerper, CHRISTUS als den Koning en Bestuurder erkent. Dan is de gansche aarde een heilige tempel.

Kome die dag spoedig, wanneer alle de bewoners levende steenen zijn, den Heer dierbaar, omdat zij met en in het Godsgebouw vaststaan voor de aarde en voor den Hemel. AMEN.

BESTENDIGE VREES OM TE ZONDIGEN, EENE BRON VAN WAAR GELUK.

Tekst: SPREUKEN XXVIII vs. 14^a.

»Welgelukzalig is de mensch, die geduriglijk vreest, maar die zijn harte verhardt, zal in het kwaad vallen.»

Welgelukzalig de mensch, die vreest, die geduriglijk vreest. Dit is wederom eene dier vele en velerlei wonderspreuken, die wij in het spreukenboek hier en daar aantreffen. Welke tegenstrijdigheid! *vrees* en *gelukkig zijn*. Deze zijn immers onbestaanbaar! Is er eenige toestand meer ongelukkig dan die bekommering, welke wij *vrees* noemen, en zoude met haar, geluk kunnen verbonden zijn! Ja nog tegenstrijdiger en meer wondervol wordt ons die spreuk, als wij acht geven op den eisch van aanhoudende, *gedurige vrees*, zoodat zij bestendig moet aankleven. Voorwaar! hadden wij niet vele proeven voor de groote wijsheid des Schrijvers, wij zouden hem dwaas noe-

men, of zijn gereed hem toe te voegen: Uwe groote geleerdheid brengt u tot razernij.

Doch wij willen niet voorbarig beslissen over de dwaasheid, of wijsheid in deze spreuk op te merken. Wij zoeken haar te verstaan, ten einde daarna te beoordeelen, wat in dezelve daarvan te ontdekken is. — Het behoort tot het eigenaardige der Hebreuwsche dichtkunst, dat het eene gedeelte van een vers het ander gedeelte opheldert en beide elkanderen verklaren. Zoo is het ook in SALOMO's Spreuken en met den tekst, die met het overige in vs. 14 moet worden vergeleken, waar wij lezen: *die zijn hart verhardt, zal in het kwade vallen*. Zoo staan tegen elkander over, *gelukzalig en in het kwaad vallen*; ook die *vreest*, en zijn *hart verhardt*. Door dit laatste-verstaan wij iemand, die volhoudt in het kwaad, die bij alle vermaningen en waarschuwingen nogthans moedwillig de zonde doet, en alzoo zijn hart boozer en goddelooser maakt, ongeneeslijk bij alle de middelen, die tot zedelijke herstelling worden aangewend. Stelt SALOMO tegen over hem den mensch, *die geduriglijk vreest*, dan hebben wij daarbij eerst en vooral aan dengenen te denken, die zorgvuldig toeziet, dat hij zijn hart niet verhardt, die daarvoor bezorgd en bekommerd is, en daarom vreest voor het toegeven aan de zonde, voor het doen derzelve, zoodat hij steeds, zonder vertragen op zijn hoede is, om haar niet in te willigen. Het is dus eene vrees voor het doen des kwaads. Hiervoor siddert hij en beeft hij terug. Die nu met deze

vrees vervuld is, en dezelve gestadig openbaart, die is *welgelukzalig*; hij zal in het ware geluk deelen. Hij betreedt den zekeren en veiligen weg, op welken hem dat goede te beurt valt, hetgeen den zondaar ontgaan moet, en den vijand der zonde alleen wordt verzekerd in elke omstandigheid, in leven en in sterven.

Op deze wijze wordt het vreemde en raadselachtige in den tekst weggenomen, en de spreuk eerst den schijn van dwaasheid bevattende, is ons nu eene dochter van ware wijsheid; want wij vinden hier voorgedragen, dat *bestendige vrees, om te zondigen eene bron is van waar geluk*.

Dit onderwerp verdient immer, verdient niet weinig bij den aanvang van eenen nieuwen tijdkring onze ernstige overweging. Wat ons toch onbekend zij van hetgene ons bejegenen zal, dit weten wij, dat het gevaar, om te zondigen steeds groot blijft, en wij bij toegeven daaraan den weg ter rampzaligheid bewandelen. Geen hooger verlangen kennende, dan dat gij steeds vatbaar moogt zijn voor hetgeen u gelukkig doet zijn, en u hetzelfde deelachtig kan maken; zoek ik dit door mijne tegenwoordige rede te bevorderen. — Hoort, beschouwt, beoordeelt haar uit dit oogpunt. Zet uwe harten open voor vriendelijken raad en terechtwijzing. En wat mijne zwakke taal niet vermag, dat werke de Vader der barmhartigheid en genade door Zijnen Heiligenden Geest, opdat die vreeze ons beziele, welke ons welgelukzalig maakt.

I.

Ik wil u *in de eerste plaats* overtuigen van de *waarheid* door den Spreukschrijver voorgedragen, dat bestendige vrees voor de zonde eene bron is van waar geluk. — Daartoe worde achtereenvolgend aangewezen; *de zonde is met waar geluk in strijd, — de vrees, om haar te doen, leidt tot dit geluk; — bestendige vrees alleen verzekert van hetzelfde.*

Vooreerst. Zonde is met waar geluk in strijd. — Zeer verschillend zijn de gedachten der menschen over geluk, en vandaar ook niet weinig onderscheid in de middelen, die ieder aanwendt, om te verkrijgen wat hij zich als waarlijk gelukkig voorstelt. Wanneer SALOMO spreekt van welgelukzalig als gevolg van vrees om te zondigen, dan bedoelt hij niet den overvloed en rijkdom der wereld; niet het genoegelijke uit burgerlijke en maatschappelijke verlichting geboren, niet de toejuiching der menigte over hetgeen zij braafheid en deugd pleegt te noemen, noch iets van dat alles, waarin de dienaar der wereld zich gelukkig oordeelt. Geen geluk dat uitwendig vertoon maakt, maar integendeel inwendig ondervonden wordt en het deel des Godvruchtigen is, wordt hier bedoeld. Wij denken aan de rust des gemoeds, de tevredenheid der ziel bij alle wisselingen, die standvastigheid in geloof, dat onwankelbare des vertrouwens bij de stormen des

levens, aan die vrijmoedigheid voor God, die vastberadenheid, die moed en hope bij den moeilijksten strijd, en in de ure des doods, die de grootste schatten zijn, en zonder welken er geen geluk kan bestaan. Staan zij in uwe schatting ook zoo groot en hoog aangeschreven? Bemint gij ze als uitmakende het hoogste goed, dat den sterveling op aarde kan te beurt vallen? Zij zijn niet bij het doen der zonde te verkrijgen, want deze is daarmede geheel in strijd.

Kent gij bij opmerken en nadenken, mogt het niet zijn bij ervaring, de vruchten der zonde? Noemt ze wrang en bitter. Het genot dat zij oplevert, is schijn en niets meer. Wat zij gunstigs en bekoorlijks aanbiedt, mist de wezenlijkheid, gelijk aan de rook, die verdwijnt, wanneer men naar deze grijpt. De uren van vermaak, in haren schoot te genieten, snellen spoedig voorbij, geven niet wat men had verwacht, en, hetgeen het ergste is, zij werken de pijnlijkste onvoldaanheid over zich zelve uit. Ziet hoe de lust tot zonde nimmer voldaan wordt. Naauwelijks is het genot voorbij, of men haakt naar een ander en nieuw. Dit gedurig voedsel geven aan hetzelfde wordt meerder, en naarmate de zucht toeneemt, vindt men te minder bevrediging. Is dit niet ongelukkig! Ware het slechts het eenigste en grootste! Maar, die onvoldaanheid in plaats van de overtuiging te werken, dat de wereld niet geeft, wat zij belooft, zoekt nu in andere dingen de vervulling van haren wensch. Aan list en hartstogt hot vierende,

laat men zich bedwelmen nu hier dan ginds, nu op deze, dan op gene wijze. Met den beker der vreugde wordt venijn ingezwolgen, bij dartelend vermaak is de bitterste droefheid te verwachten. Dat venijn werkt langzaam maar zeker tot verzwaking des ligchaams, tot verstomping des geestes, tot verharding des harten, tot verderving der ziel. Die droefheid kwelt, verstoort, knaagt gelijk geene andere. Zij is wroeging des gewetens. Vaak zoekt men met heete tranen eene plaats des berouws, en.... zij wordt niet gevonden. Ach, ontdekt die verduistering en dwaling des verstands; ziet die angst en kwelling, dat rusteloos jagen, dat verlegen zoeken, die onrust uitgedrukt op het gelaat, die moedeloosheid bij tegenspoed, die vreesachtigheid bij gevaar, die hopeloosheid aan den oever des doods; denkt aan de gewisse gevolgen voor de eeuwigheid, en erkent, de zonde is met waar geluk in strijd, zij verstoort, zij verwoest hetzelfde. Hiervoor getuigen de zondaren van alle eeuwen, op wie van toepassing is: die het hart verhardt, zal in het kwaad vallen.

Ten tweeden. Voor zulke ervaring beware ons God! Zoo mogen en moeten wij betuigen na die beschouwing, want ook ons is de zucht naar geluk eigen, en wij vreezen voor die ellendige gevolgen der zonde. — Gij wilt daarvoor bewaard worden. *Vreest dan, om te zondigen, want deze vrees leidt tot geluk.* — Dit is natuurlijk en redelijk. Wanneer iemand vervuld is met vrees, dat hem treffen zal, hetgeen hem niet wensche-

lijk toeschijnt, dan zal hij krachten inspannen, en zijne werkzaamheid verdubbelen, opdat het gevreesde hem ontga. — De vrees voor ziekte houdt terug van datgene, waarvan zij een onvermijdelijk gevolg zijn moet. Wie bezorgd is voor armoede, zal zoo lang hij kan, de middelen gebruiken, die in staat zijn, hem daarvoor te beveiligen. Waarvoor wij vreezen, zoeken wij te ontgaan, waarop dit ook betrekking hebbe. — Van dien aard zal ook de vrees zijn voor de zonde. Waaruit zij ontspruite, hetzij uit schrik voor hare wrange vruchten, hetzij uit overtuiging van hare snoodheid en afschuwelijkheid, uit liefde tot God, of liefde tot zich zelve, zij zal gunstig werken. Waar zij bezielt, daar wordt naauwkeurig en oplettend omgezien, daar wacht men zich voor haren invloed; daar slaat men alles gade, wat eenigzins het gevaar vermeederen, de verzoeking grooter maken kan; daar let men op het geringste, hetwelk dikwijls schadelijker en gevaarlijker is dan het grootste, daar openbaart zich die vrees in alles, wat tot het dagelijksch leven behoort, en zij spoort den mensch aan, haar steeds in beoefening te brengen. Hoezeer is zij in staat, om de menschen te leiden tot het genot van die rust, die genoegens, zoodanig leven, hetwelk inderdaad gelukkig mag genoemd worden. Immers, de vrees voor de zonde bezielt met lust en ijver tot het goede. Zij werkt gunstig op de waarneming van den tijd; op de getrouwe vervulling van elken plicht, verzekert, dat nalatigheid en verzuim in dezen, zonde is. Zij

vervult met waren geestdrift voor alles, wat in betrekking staat tot God en Zijne dienst. De vrees voor de zonde is de kweekster van die vrees des Heeren, welke het beginsel is der ware wijsheid, de moeder van ongeveinsde Godsvrucht en reine dengd, de oorsprong van alle wezenlijk geluk, dat op aarde en in den Hemel te genieten is. — Zoo staat de vrees, welke SALOMO bedoelt, tot dit geluk in naauw verband. Zij doet de schreden rigten op het pad, waar rozen groeijen, en men deze van de doornen en distels weet te onderkennen. Zij is de veilige leidsvrouw, die de voet leert afwenden van de kronkelpaden des levens. Zij voert naar het einde, waar de kroon der zaligheid is opgehangen voor hem, dien de vrees voor zonde de hand gedurig terug deed trekken van het verbodene.

Dit, *ten derden*, behoort tot die vrees. *Het bestendige* derzelve verzekert van dit geluk, *welgelukkig die geduriglijk vrees*. Het is, niet genoeg, dat slechts nu en dan die bekommering zich van de ziel meester maakt. Zij moet bestendig wezen. Zij behoort den mensch te bezielen en altijd te vervullen. Zij is toch altijd noodig. Geene omstandigheid, geen toestand, geen leeftijd, waarin zij overtollig mag geacht worden. Als de voorspoedszon beschijnt, is zij vereischte, en wanneer die zon beneveld en ondergegaan is. Behoeftte is die vrees, te midden van luidruchtig gewoel zoo wel, als in het eenzame bidvertrek, waar ook de zetel des kwaads niet buitengesloten kan worden, het

bedorven hart, dat wij overal met ons ronddragen. In dit hart vinden wij genoegzame redenen voor *bestendige* vrees, om te zondigen. — Wie dezelve niet koestert, wie slechts bepaalde tijden voor hare werking uitkiest, hij zal bij de uitkomst bedrogen worden. Als die vrees ontbreekt, zal de verzoeking met vernieuwde kracht haren aanval wagen, en omdat zij den mensch van betamende vrees ontbloot vindt, wordt geen tegenstand geboden, en is de beheersching gemakkelijk. Wij mogen het vergelijken bij een leger, dat, na vermoeijend waken, rust houdt, zonder wachtposten uit te zetten en daarom bij het overvallen der vijanden geen tegenweer kan bieden, zoodat het zijne zorgeloosheid te laat moet beklagen. — Het bestendig vreezen, zoo dringend noodzakelijk, geeft alzoo de waarachtige verzekering en de zalige ervaring van geluk. Die gedurige vrees doet den mensch al dat schoone, edele en goede doen en genieten, hetwelk op het spoor der gerechtigheid wordt gevonden; doet daarvan geen voetstap zelfs afwijken en leidt op tot het bezit eener blijdschap en rust, eener kloekmoedigheid en beradenheid, eener wijsheid en moed, eener sterkte en hope, die den overwinnaar over zich zelve, de zonde en de wereld heshoren is.

II.

Ik heb getracht u van de waarheid in SALOMO'S spreuk te overtuigen en daarbij tevens zoeken te

wijzen op het geluk, dat uit die gedurige vrees voortvloeit. — Kunt gij omtrent dit geluk onverschillig wezen? Is het mogelijk, dat uwe begeerte naar iets anders uitgaat en gij u het minst bekommert over datgene, wat waarlijk dien naam verdient? Wij kunnen u dan niet verzekeren, dat gij vinden zult, waarover gij u immer verblijden moogt; integendeel dit schijngenot walgt ten laatste en als het geheel ontzinkt, dan blijft er niets overig voor u, waarin de kiem en oorzaak gelegen is van die zaligheid, welke onverderfelijk, onbevlekt en onverwelkelijk is in de Hemelen. Wat zoude het zijn, wanneer gij in dit jaar door tegenspoed werdt bezocht, de grootste opofferingen van u geëischt werden, of op u zelfs van toepassing was, hetgeen de Profeet JEREMIA tot HANANJA zeide: »*Dit jaar zult gij sterven!*» — Wat zoude het zijn, zoo dan in het boek voor Gods aangezicht niet uwe vrees voor, maar uwe liefde tot de zonde ware opgeteekend? Wij wenschen iets beters van u. Het belang uwer onsterfelijke ziel weegt ons op het hart en wij bidden God, dat het ook ieder van u moge ter harte gaan. Daarom wil ik in het *andere deel* mijner rede opwekken, om ter verzekering van waar geluk *die bestendige vrees aantekweeken, te besturen en op de regte wijze te openbaren.* — Hoort mij dan verder met belangstellende aandacht, wanneer ik, tot bereiking daarvan de volgende bijzonderheden ontwikkel. *Beschouwt de zonde uit haren regten aard en leert voor haar vreezen.* — *Merkt het gedurig gevaar op om haar in te willigen, opdat die vrees bestendig*

zij. — Versterkt die bestendige vrees door het geloof aan de genade Gods in CHRISTUS. — Openbaart haar in gedurigen strijd en in de beoefening van ware Godsvrucht.

Vooreerst. Wanneer zich iemand u aanbeveelt, of gij verlangt u aan een ander door vriendschap te verbinden, dan zoekt gij eerst inlichting om te beoordeelen of zulk een uwe verbindtenis waardig is. Niet anders moogt gij handelen ten opzichte van de zonde. Is zij mogelijk u aangenaam, was hare dienst u gevallen, steltet gij deze boven de dienst des Heeren? hoort dan hoedanig haar aard is, opdat zij niet het voorwerp uwer liefde worde of blijve, maar gij voor haar vreest en schrikt. — Ja! dit verdient zij. Zij toch vernedert den mensch, geschapen naar Gods beeld, en doet hem uitdrukken het beeld van den vijand Gods en der menschen. Zij verlaagt den mensch, die bestemd is voor het genot der heerlijke vrijheid van Gods kinderen tot verachtelijke slaven, zoodat zij als met ijzeren ketens geboeid, in het einde te vergeefs om verlossing zuchten; zij ontroofte den mensch de zalige onsterfelijkheid, waarvoor hij bestemd was, en brengt hem ter plaatse, waar weening is en knersing der tanden. Zoudt gij die zonde dan beminnen? Zij verdient gevreesd te worden. — Dit is zij waardig. Ziet, wat zij is in het oog van den heiligen en regtvaardigen God. Eene openbaring van vijandschap en haat, de zwartste ondankbaarheid, de snoodste ontrouw, de onverschoonlijkste liefdeloosheid, de ongehoorzaamheid van eenen beweldadigde, de wederspanningheid van een be-

voorregt kind. Zoo moet de Alziende en Heilige over de zonde en den zondaar oordeelen. Zoudt gij dan vrijwillig, ongedwongen haar met uwe vriendschap en dienst willen vereeren? Dat zij verre van een iegelijk onzer! Dat wij haar vreezen. Kweekt die vreeze aan, gij allen, in welken stand ook geplaatst, in hoedanigen toestand verkeerende, van wat leeftijd gij zijn moogt. — Zijt gij hoog verheven of onbekend en vergeten, gaan uwe levensdagen vrolijk voorbij, of zijt gij dezen tijdkring in onspoed en droefheid begonnen; bukt gij reeds onder den last des ouderdoms, of prijkt gij nog als de bloem, die pas ontloken is, gewent u de zonde te beschouwen in haren waren aard, in hare verfoeijelijke snoodheid, in het verderf dat zij aanbrengt en vreest, vreest om iets aan dezelve in te willigen, want zij is niet uwe liefde, maar uwen haat waardig.

Ten tweeden. Zal die vrees u reeds bezielen, of is zij mogelijk te dezer ure in u opgewekt, legt haar niet af, wanneer gij straks dit heiligdom verlaat, den drempel uwer woning betreedt, in den kring der uwen zijt nedergezeten of morgen uwen dagelijkschen arbeid hervat. Is die vrees u heden niet vreemd aan den avond van den eersten rustdag, ziet toe dat zij u niet begeve de volgende dagen en weken, die voor u in dien tijdkring of in uw geheele leven aanbreken. Zoo dikwijls gij haar mist, verkeert gij in groot gevaar, om door het kwaad overwonnen te worden, of uwe harten te verharden tot uw groot ongeluk. Zij is onmisbaar. Is het niet dat de zonde als aan de deur ligt? Op

verschillende wijzen zoekt zij zich van u meester te maken. Zij verschuilt zich niet zelden, gelijk de adder onder het gras. Zij wacht den besten tijd af, om u met helsche list aan zich te onderwerpen. Dit doet zij zelfs door afzwerping der gedachten onder de prediking van het Evangelie, hoe veel te meer, wanneer gij u te midden der wereld bevindt en alsdan uw hart voor haren invloed meerder is geopend. Wat al plaatsen en werkzaamheden, wat al gezelschappen en omstandigheden, waarbij zij als wachtposten heeft uitgezet, om u gade te slaan en hij eene gunstige gelegenheid tot overwinnens toe aan te vallen. — Wij kunnen het niet opsommen. Maar denkt gij ernstig na, slaat steeds nauwkeurig den blik rondom u, ziet achter en vóór u, denkt aan de arglistigheid van uw eigen hart, zoo zult gij kunnen bemerken de hooge noodzakelijkheid van bestendige vrees. — Ja! zij is ons allen noodig. Wij behoeven haar voor onze rust en geluk. Beziele zij ons derhalve gestadig. Wone zij geduriglijk in allen, wone zij niet het minst in de jeugdige harten. Jongelingen en jonge dochters! *gij* betreedt vooral eene gladder baan. Zij zoekt *u* eerst en meest te beheerschen. Zij werpt op *u* inzonderheid hare vergiftige en doodende pijlen. Gij verlangt immers niet ten doel eener vijandin te staan, noch ook door haar op den weg van diepe ellende vervoerd te worden? Prent dan des wijzen spreuk in geheugen en hart: *Welgelukzalig is de mensch, die geduriglijk vrees, maar die zijn hart verhardt, zal in het kwaad vallen.* — Zorgt dat die bestendige vrees u niet vreemd zij, want een oogenblik

van onbezonnenheid en onbedachtzaamheid heeft menigeen in verdriet gebracht. Wilt gij, indien het Gode behage uw leven te sparen, wilt gij gedurende den loop des jaars u gelukkig zien en aan het einde niet achteruit gegaan in het goede, wij bidden u met den meesten ernst, bij het geluk uwer zielen: vrees, vrees geduriglijk voor de zonde.

Ten derden. Versterkt die bestendige vrees door het geloof aan Gods genade in CHRISTUS. — Als wij ons zelve met getrouwheid en zonder ingenomenheid onderzoeken, dan moeten wij erkennen, dat van wege het gemis dier zoo noodzakelijke vrees, onze zonden menigvuldig zijn. Met waren ootmoed voegt ons de vraag en de bede: Wie zal de afdwalingen verstaan? Reinig ons van de verborgene afdwalingen. Zalig Evangelie! hetwelk ons bij opregte verootmoediging de verhooring dier bede verzekert. Rijkdom van genade, die ons de schuldvergeving aanbiedt en verzekert in CHRISTUS en door het geloof in Hem! Maar die genade, zal zij betamend en vruchtdragend bij ons werken; zullen wij haar niet te vergeefs kennen en ontvangen, moet ter versterking van die gedurige vrees krachtig en ernstig opwekken. Niets toch is er, dat den schrik voor het kwaad grooter kan maken. Niets moet en kan de afschuw tegen de zonde vermeederen, dan dat welbehagen Gods in menschen, bij de geboorte van JEZUS geopenbaard; dan die diepe vernedering van Gods Zoon; dan dat kruis van Golgotha, waaraan het handschrift onzer zonden genageld was en waar het bloed gestort werd, dat van de zonden reinigt. Zoo veel wilde

God opofferen voor ons! Zoo veel wilde CHRISTUS verduren, om als het Lam Gods de zonde der wereld weg te dragen. Wie dan nog de zonde inwilligt, wie haar desnietteenstaande beminnen kan, wie voor haar niet vreest, hij miskent die genade, hij verloochent den CHRISTUS Gods, hij brengt hem als andermaal aan het kruis. Die dit bij nadenken doen kan, hij toont eene boosheid zoo groot en vreesselijk, waarvoor elk huiveren en schrikken moet. Vertegenwoordigt u dikwijls *Bethlehem*. Vertoeft gedurig als aan de voet des kruises. Peinst er ernstig na over uwe zonden en haren verfoeijelijken aard. Onderzoekt uwe dure verpligting, nu de Zoon van God is geopenbaard, om ook uwe zonde weg te nemen, en neemt daar, in de kracht des Heeren, het ernstig besluit om de bestendige vrees voor elke zonde, moge zij u nog zoo dierbaar zijn, op te wekken en te versterken. — O! dat zij ons allen bezielde, dat zij in vollen nadruk nu en steeds het karakter ware, dat wij zochten uit te drukken en te openbaren in waakzaamheid en strijd, in bidden en werken.

Ziet daar, *ten vierden*, hoe wij die bestendige vrees tegen de zonde moeten openbaren. — Het is niet genoeg haar te bezitten, zij moet naar buiten werken en alzoo hare vrucht toonen, opdat het blijke, dat zij uit reine beginselen gesproten, zelve ook van den besten aard is. Wie voor de zonde in waarheid vreest, moet de godsvrucht liefhebben. Wie het kwaad nalaat, moet het goede doen. Hier is geen middenweg tusschen die beide uitersten. Is er afschuw, schrik voor de zonde in

u, dan worde dit openbaar in bestendige waakzaamheid, in vurig gebed, in ernstigen strijd, in hartelijke godsvrucht. — Komt, zondaren! onbekende met de toekomst, stervelingen! eens onderworpen aan het regterlijk onderzoek en het regterlijk vonnis van den regtvaardigen Regter, met een nieuw jaar voor ons, hij aanvang of voortgang alle haat aan de zonde bezworen, de verbindtenis aangegaan, voor God en Christus te leven, in handel en wandel door de liefde tot God en de liefde tot Christelijke godzaligheid bestuurd, ons zelve te reinigen van de besmetting des vleesches en des geestes, voleindigende onze heiligmaking in de vreeze Gods. Daartoe worde steeds gewaakt, door ieder op zijnen post, gebeden om de wijsheid, kracht en moed van boven, die ons noodig zijn; gestreden den heiligen strijd tegen elke verzoeking van binnen en van buiten, gewandeld op den weg der godsvrucht, als geroepen tot heerlijkheid en het Koninkrijk Gods. Dan zal de vrees voor de zonde zich openbaren. Dan zal hare vrucht ons niet ontgaan, maar wij deelen in de ervaring: *Welgelukzalig de man, die geduriglijk vrees.*

Die vreeze in het hart, die vreeze in alles uitgedrukt, dan zijn wij veilig in voorspoed; dat deze ons niet een strik worde, dan zal bij tegenspoed het berusten in Gods wil ons zoeken en streven zijn, opdat wij door twijfelmoedigheid en wantrouwen niet opstaan tegen den Heer; dan zijn wij getrouw in onzen dagelijkschen pligt, dan, omringd door de verzoeking, zullen wij pal staan en niet bezwijken; dan zoeken wij te volharden

in onze belijdenis bij de vermeerderde pogingen van ongelooft en bijgeloof; dan zal het Evangelie van Gods genade ons dierbaarder zijn aan het hart en wij laten het ons niet ontwringen; dan, indien de ure des doods voor ons slaan mogt, zal, bij het besef van ontelbare zonden, de hope op Gods genade ons vervullen, en voor den regterstoel van CHRISTUS zal die genade ons worden geschonken, welke den ingang ten eeuwigen leven opent, omdat gedurige vrees ons bezielde tegen de zonde. O God! werk haar door Uw woord en Geest in ons, opdat wij op aarde zalig zijn en voor het goed in de Hemelen bereid mogen worden. AMEN.

IN DE TOEKOMENDE WERELD IS GEEN DOOD MEER.

Tekst: OPENBARING XXI vs. 4b.

»*De dood zal niet meer zijn.*»

De dood zal niet meer zijn. Een kort woord, voor ieder verstaanbaar. Het behelst iets zeer uitlokkends voor het verstand; iets treffends voor het gevoel. Hier beneden is alles vergankelijk. Alle onze natuurgenooten, wij zelven, niemand onzer uitgezonderd, dragen de zaden des doods met ons. Op onze voorhoofden staat als geschreven: *Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeeren.* Wij huiveren voor het denkbeeld: sterven. Als wij de onzen, wanneer wij bekenden, dien laatsten oogenblik nabij zien, dan zegt de traan in ons oog ook dit: Het sterven is aandoenlijk, het heeft iets vreeselijks. — Mogt het niet bestaan, is aller wensch! — Eenmaal zal die wensch vervulling erlangen. Eens zal gezegd kunnen worden: *De dood is verslonden tot overwinning.*

De dood zal niet meer zijn. Ik behoef uwe aan-

dacht niet bijzonder uit te noodigen. De tekst zelf boeit haar. Mogt mijne rede uwe belangstelling vermeerderen, uw gevoel versterken, uwe hope opwekken en het verlangen verlevendigen naar dien staat, waar de laatste vijand zal zijn te niet gedaan.

Letten wij *eerst, op de schilderij, welke JOANNES in den omtrek van den tekst teekent, om alzoo te leeren kennen, van welken tijd en van hoedanigen staat hij zegt: Er zal geen dood meer zijn.* — Geven wij *ten tweeden acht, op de hooge waarde, welke de voorstelling: Er zal geen dood meer zijn, geeft aan den toekomenden gelukstaat.* — Beschouwen wij *laatstelijk, wat het denkbeeld: Er zal geen dood meer zijn, op ons moet uitwerken, over wie die dood nog heerschen zal.*

I.

In zinnebeeldige taal heeft de Apostel geteekend, wat er op aarde gebeuren zoude. Hij opent de toekomst. Wanneer zij was aangebroken, zoude er een hevige en langdurige strijd wezen op aarde. De vijanden waren geheel aan elkander overgesteld, de beginselen volstrekt verschillend en uiteenloopende. Licht en duisternis, waarheid en logen, zedelijkheid en het zinnelijke, godsvrucht en zonde strenden om den zegepraal. De eerste evenwel behaalde de overwinning. Het Rijk van God en van CHRISTUS zoude dat der duisternis beschamen. Hierna stond een groot tijdvak aan te breken, gekenmerkt

door rust en vrede. Aan deszelfs einde vond eene geheele omkeering van zaken plaats. Het tegenwoordige hield op. Hemel en aarde waren voorbij gegaan. Zij ontvlugteden en geene plaats was er voor dezelve overig. Nu was de tijd gekomen, waarin de dooden tot het leven terugkeerden. Het is die tijd, waaromtrent de Zoon des Vaders sprak: *De ure komt, wanneer allen, die in de graven zijn, Mijne stem zullen hooren en zullen witaan.* Na deze opwekking van alle menschen, uit alle oorden, van alle plaatsen, van verschillenden leeftijd en geslacht, had het oordeel plaats. De Regter zat op den troon. De duizenden stonden voor Zijne vierschaar. In de boeken waren hunne daden aangeteekend. Deze werden geopend. Ieder hoorde zijn vonnis, overeenkomstig zijne werken.

Hierna verscheen er een andere Hemel en aarde, de plaats der vorige innemende. Zij waren veel heerlijker en uitnemender dan de eersten. Geene zee, niets dat onstuimig, schrikverwekkend en vernielend was, werd gevonden. Eene stad daalde van boven, eene nieuwe, veel voortreffelijker dan het oude *Jeruzalem*; in al den glans van hare heerlijkheid, stond zij daar, door God gegeven. Geen tempel versierde haar; aan denzelven was geene behoefte. God zelf woonde in haar midden en was als de Koning ten naauwsten met de leden van die maatschappij verbonden. In die maatschappij vereenigde zich alles, om haar gelukkig en zalig te maken. Niets ontbrak er aan. De oogen, nog rood geschreid van het verdriet, den jammer en het weeder vroegere aarde, werden gedroogd. De tranen

door God zelve afgewischt. De droefheid hield op door opheldering van het Godsbestuur en door rijke, onwaardeerbare vergoeding. Voortaan zoude er niets gebeuren, waardoor op nieuw het hart bloeden, het oog schreijen, de kracht uitgeput worden zoude; immers, noch rouw, noch geween, noch moeite, zoude meer zijn; want de eerste dingen zijn weggedaan. Alle dingen waren nieuw.

Welk een tafereel, mijne Hoorders! Zoo iets heerlijk was JOANNES in den geest geopenbaard. Zijne beschrijving wordt nog grootscher, wanneer hij vervolgens de rust en de veiligheid in die stad schetst en haren uitwendigen toestand mededeelt. Die stad behoeft zon noch maan; want de heerlijkheid Gods heeft ze verlicht en het Lam is hare kaars. De volken, die zalig worden, wandelen in haar licht. Wat ware koninklijke pracht en luister genoemd mag worden, is er te vinden. De poorten worden niet gesloten, want er zal geen nacht zijn. In haar wordt men door geene boozen verontrust; want er zal niets inkomen dat ontreinigt, gruwelijkheid doet of leugen spreekt, maar die geschreven zijn in het boek des levens van het Lam.

Wat zaligheid zullen die bewoners smaken! Wat heil is hen beschoren! Welke verwachting voor hen! — Maar, aan die teekening, hoe heerlijk, hoe schoon, hoe treffend, zoude iets voornaams ontbreken. Was er niet nog iets bij te voegen, dan ontbrak, hetgeen het bestendige en onveranderlijke kon verzekeren; dan kon worden getwijfeld aan de waarheid; dan bleef er nog overig,

wat het genoegelijke vergallen, het zalige ellendig maken kan. Het is de dood. Daarom verheugen wij ons, dat er staat: *De dood zal niet meer zijn.*

Wat wij hier sterven noemen, zal niet meer plaats hebben in den toekomenden staat. Als het leven der zaligheid is aangebroken, dan rigt de dood geene verwoesting meer aan. Hij is, gelijk wij van elders weten, geheel te niet gedaan. Zijn Rijk is geëindigd. Hij heeft opgehouden te heerschen.

Wij gelooven dit; wij nemen het als ontwijfelbaar aan. Geene bedenking verontrust ons. Hier moge hij wezen, de bezolding der zonde; geen zondaar komt in die heilige stad; derhalve zijn voortdurend geweld is in dit opzigt niet noodzakelijk. Hier moge ons zwak, verderfelijk, oneerlijk, natuurlijk ligchaam de eeuwen niet kunnen verduren; ginds is het omkleedsel der ziel onverderfelijk, heerlijk, sterk, geestelijk. Naar de werking, waardoor Hij alle dingen zich onderwerpen kan, zal CHRISTUS ons vernederd ligchaam gelijkvormig maken aan Zijne heerlijkheid. Zoo staat het vast bij ons. *'Daar zal geen dood meer zijn.*

II.

Ik ga voort tot het *tweede deel*, waarin wij acht geven op de hooge waarde, welke de voorstelling: *Daar zal geen dood meer zijn*, geeft aan den toekomstigen gelukstaat.

Het is onmogelijk, mijne Broeders! dat wij in den staat der vreemdelingschap, over de toekomst

na het graf zouden kunnen spreken naar eisch. Hier vooral kunnen wij niet meer dan stamelen. Wij zien nog door eenen spiegel in eene duistere rede. Wij wandelen hier door geloof. Geloof wordt ginds aanschouwen. Hope is daar genieten. Het is nog niet geöpenbaard, wat wij zijn zullen. — Evenwel wagen wij het, als bij gevolgtrekking uit den tekst iets te ontleenen. — *Is daar geen dood meer*, die voorstelling maakt dien gelukstaat onvermergd; onzondig, onvergankelijk. Met andere woorden, de voorstelling: ginds is de dood niet meer; ontnemt aan dien staat, wat hier eene bron van groot verdriet is. — Zij maakt de toekomstige wereld bekend als een staat door geene zonde bezoedeld. — Zij doet het geluk, dáár e genieten, kennen als zonder einde voortdurende.

Voorerst. De gedachte, *Er is geen dood meer*, ontnemt aan dien gelukstaat, wat hier eene bron van groot verdriet is. — Er is, als eene heirleger van kwalen, eene zee van rampen op deze wereld. Veelsoortig en dieptreffend zijn dezelve. Geen zoo smartelijk, geen zoo algemeen gevreesd, als die, welke aan den eindpaal van het tegenwoordige ieder heidt. Dan wacht hem de dood; ziet hem, afgeteekend als een geraamte, geheel ontvleescht, afzigtelijk voor het oog. Stelt hem voor uwe verbeelding, gewapend met gescherpte zeissen, of met de gevaarlijkste prikkels. Vertegenwoordigt u eenen stervenden. De vermindering van lichaamskrachten, de verstomping der geestvermogens zijn de voorboden, zoo hij al niet plotseling, geheel onverwacht treft. Denkt aan de be-

naauwdheden, den angst, die hem gewoonlijk vergezelt. Het licht der oogen verduistert; de gespierde arm is krachteloos; de tong wordt stram; de pols staat stil; het hart klopt niet meer, daar ligt dan de straks nog levende mensch bewegingloos, de stofklomp gelijk; de raderen, die vroeger alles in beweging bragten, zijn afgeloopen. Het hoofd der schepselen, de Koning van het duizendsoortig schepselenrijk op aarde, onder een' zandhoop bedolven, keert terug tot stof, weldra eene prooi van worm en made. — Zijne plaats staat ledig. Hij is zijne betrekkingen ontnomen. Hij keert nimmer terug. Dit wordt er eenmaal van den mensch. Onze natuur beeft bij die voorstelling. Maar behalve dit; zij treft het gevoel, zij doet tranen storten. Wie telt de menigte, om Zijne magt gestort? Wie durft de klagten berekenen, om zijne woede ten Hemel gerezen? Gij, die voor korteren, of langeren tijd het rouwkleed gedragen hebt; Gij, die de niterlijke teekenen nog draagt, dat gij uwe dooden beweent; en wij allen, niet vreemd in de gedenkschriften der lijdenden, wij denken aan de verwoesting, welke de dood aanrigt; aan de offers, die hij eischt en ons hart bloedt. Hoort de weeklagten van weduwen en weezen, van echtgenooten en kinderen, van vaders en moeders, van bloedverwant en vriend, omdat de dood de hunnen ontnam. Vraagt naar de redenen, waarom dat huisgezin in weemoed is gedompeld, en bekommerd de toekomst tegengaat. De dood nam de steun weg. Onderzoekt de oorzaak van den kommer, die dezen verteert, en ge-

ne doet grijzen. Zij wijzen u op het verslindende graf, waarin nederzonk, die hunne hoop, de grond hunner verwachting was. — O wat al verdriet heeft hij veroorzaakt, die laatste vijand!

Dat zal zoo niet zijn in de toekomstige wereld. De dood jaagt geen' schrik aan. De starbewoners weenen niet, om zijn geweld. Heerlijk derhalve die staat! Wat ons de aarde een jammerdal kon doen beeten, vindt daar boven geene plaats. Wat hier de oogen doet rood schreijen, wordt daar niet gekend. Geheel onvermengd zal dat geluk zijn. — Bedroefden! zijn de uwen ginds u teruggegeven, er volgt op die ontmoeting geen scheiden door den dood. De vrengde van het wederzien wordt niet vergald door de vrees voor herhaalde ontneming. — In het Vaderland waar God de tranen afwischt, worden zij door geen' dood meer vernieuwd. Waar geene moeite gekend wordt, geene ziekte overvalt, daar is de dood zijn geweld ontnomen. Hij is er ontwapend. Hij is voor eeuwig vernietigd. Vreemdelingen op aarde! wat hooge verwachting moet ons dit geven, omtrent het Vaderland. Hoe verheft zich hierdoor die gelukstaat in ons oog. Wij zeggen met zelfverheffing, en met een juichend hart. *Er zal geen dood meer zijn.*

Ten tweeden. Deze voorstelling maakt ons dien staat bekend als eene plaats door geene zonde bezoedeld. — Er staat geschreven: *Ten dage als gij daarvan eet, zult gij zekerlijk sterven.* De verbodene vrucht is geproefd, en daarna werd het vonnis volvoerd. Dat ADAM en alle zijne nakomelingen sterven moeten, is de wrange vrucht der

zonde. De dood is tot alle menschen doorgegaan, omdat allen gezondigd hebben. Hij is de bezolding der zonde. — Zoo spreekt de openbaring, zoo zegt de ondervinding. Ons natuurlijk bestaan heeft eenen afkeer van eigenlijk sterven, om den aard van hetzelfde. Maar, waarom dat aanmerkelijk verschil in vrees voor denzelfden! Waarom voor dezen een vriendelijke bode, en voor genen een Koning der verschrikking? Waar ontdekken wij eerst, en vooral die schrikkelijke benaauwdheid, die vertwijfeling en wanhoop; maar vooral in de laatste oogenblikken, dat diep gezonken en holle oog, dat wringen der handen, die pijnigende onrust, dat wee en ach? Wij vinden het, waar een leven geheel in zonde den dood is voorafgegaan; waar het geweten aan den rand des grafs na lang slapen ontwaakt; waar de honderdjarige zondaar sterft; waar de dood zijne komst heeft verhaast als een gevolg van hardnekkig en volhardend toegeven aan de ondeugd. — Wij zien het daar bevestigd: de zonde is de moeder des doods. —

Waar het gevolg ophoudt te bestaan, moet ook de oorzaak zijn weggenomen. Dit ligt in den aard der zaak. Dit is eene eeuwige en onveranderlijke waarheid. Is dus in de wereld na de tegenwoordige geen dood meer, zoo moet ook de zonde er een einde genomen hebben. Wij lezen: *geen zondaar komt er binnen*. Hoe vele genoegens worden door haar hier beneden vergald. Van alle de ongeneugten is zij de bron. Daar zijn ze weggenomen; *want er is geen dood meer*. Hier onrein, daar rein; hier zondig, daar heilig; hier ge-

brekkig, daar volmaakt. Eene maatschappij vereenigt zich aldaar zonder vlek of rimpel. Hare leden zijn verheven boven den dood, daarom ook boven de zonde.

Geeft de gedachte: *er zal geen dood meer zijn*, ook waarde aan dien gelukstaat? Die vraag, hare beantwoording althans mag overbodig geacht worden. Geene vergelijking tusschen het tegenwoordige en toekomstige. Waar de bron van elke smart, zoowel de meest grievende als de minst kwellende is gestopt, daar is het genot onbezoedeld, zonder gebrek, volmaakt. Verre in rang en genot, staat derhalve het Vaderland boven de vreemdelings-toestand. Die derwaarts vooruitgingen, zien zich ontslagen van den dood, en de zonde heeft op hen geen invloed meer. Wanneer wij daar aanlanden, is de kracht der zinnelijkheid verbroken, want wij sterven niet meer. — Heerlijke staat, waar geen dood is!

Ten derden. De voorstelling: *er zal geen dood zijn*, doet het geluk daar te genieten kennen als zonder einde. — Het is mogelijk, dat er menschen zijn, die gedurende hun gansche leven, onbekend blijven met den tegenspoed. Het is mogelijk, dat er gevonden worden, die immer drinken uit den beker der vreugde. Er zijn gewisselijk, die bij den minsten bitteren druppel dadelijk denzelfden met zooveel zoet weten te mengen, dat zij althans voor het oogenblik het leed weten te verdrijven. Wij denken aan den rijken, mildbedeelden. Zijne tafel is steeds voorzien van de keurigste spijzen. Overvloed wordt bij hem gevon-

den. Oogenblikken, uren, dagen van dartele uitspanning volgen de een aan den anderen op. Het leed kent men slechts bij naam. Zoo gaat het voort. Maar aan dat alles is een einde. Het komt met den dood. Hoe men dan aanhoude, hoe men smeekte, waarmede men dringe, wat offers men wil aanbieden, het is al te vergeefs. Men gaat den weg der gansche aarde. Niets mag worden medegenomen. Met den dood wordt hem alle vreugde voor altijd ontzegd. Omtrent hem kan ook waarheid zijn, wat ABRAHAM ginds aan den rijken man toevoegde, volgens de gelijkenis: »*Kind! gedenk, dat gij uw goed ontvangen hebt in uw leven, nu lijdt gij smarten.*»

Noemt wat gij wilt, ieder genot is ras voorbijgaande; elke vreugde kortstondig. Al blijft zij tot den jongsten snik het deel, dan houdt zij op.

Komt en ziet, wat er van den gelukstaat aan de andere zijde des grafs wordt gezegd. *Er is geen dood meer.* Hij kan dus de vreugde niet stooeren. Onmogelijk, dat zij eindigt. Dat geluk is onveranderlijk. Wat de bewoner des Hemel ontvangt, behoudt hij. Wat de deelgenoot der gelukzaligheid verkrijgt, bezit hij onophoudelijk. Geen dood kan het ontnemen. Eeuwig is die vreugde in den Hemel. Eeuwig zijn verkeer met de troongeesten, zijn gezelschap met den Verlosser, zijne naauwe verbindtenis met God. Eeuwig al wat die staat voor hem oplevert, *want er is geen dood meer.* — Wat zalige gedachte! welke waarde aan die toekomst te geven! Hier moge de laatste vijand over allen het gebied voeren; daar is zijne magt gefnuikt,

hij heerscht over de zaligen niet. Hunne vreugd is bestendig van duur. Hunne zaligheid is dan eeuwig gelijk God, uit Wien zij voortvloeit.

III.

Wij, vreemdelingen op aarde, zijn, in zeker opzigt, niet ongelijk aan den reiziger, wien in gevaar van schipbreuk, ja bij overtuiging, dat hij haar niet vermijden kan, de verzekering wordt gegeven, dat hij na dezelve in het Vaderland komt en dan haar nimmer weér ondervinden zal. Hoewel deze aankondiging hem het gevaar niet vermindert, trekt hij uit dezelve gevolgen en doet met haar zijn voordeel. Het verheft zijnen moed, het doet naar middelen uitzien, om te ontkomen, het versterkt zijn vertrouwen, en bij de sterkste branding verblijdt hij zich in de hope! na tijden zal voor hem het uur van redding dagen. — Ziet daarin, hoe het denkbeeld, *Er zal geen dood meer zijn*, niet onvruchtbaar voor ons moet wezen over wien de dood nog heerschen zal. Ik ga ten laatsten deze uitwerking ter toepassing voorstellen.

Voorreest. Stervelingen! dat in het Vaderland, waar wij heen spoeden geen dood meer zijn zal, moet den schrik voor hem verminderen. Hoe onderscheiden wij zijn naar het uitwendige, hoe verschillend onze naam, onze rang, onze leeftijd zij, hetzij wij in de gestoelten der eere gezeten zijn, of plaatsen van minderen rang hebben ingenomen,

hetzij aanzienlijke woningen, of de hutten der armoede ons tot verblijf dienen; daarin is geen verschil, in dit opzigt komen wij allen overeen, dat wij stervelingen zijn. De bloes der gezondheid sieren ons voorkomen, of de teekenen eener naderende ziekte zij op ons gelaat ingedrukt; de jeugd en de jongelingschap openbare zich nog in vlugheid, of de grijsheid dekke reeds den schedel; mannelijke kracht, of vrouwelijke schoonheid zij ons sieraad; voor elk onzer zal het uurwerk spoedig, of nog lang hierna dat oogenblik aanwijzen, waarin wij den adem uitblazen, de oogen sluiten, en alzoo eene prooi des doods worden. — Dat gebeurt zoo zeker als de mond, die nu spreekt, zal zwijgen, en de hand, die zich beweegt, zal rusten. Onze woning is dan een enge kist. Het graf opent zich voor de ontvangst van ons stof. Wij verlaten dan de onzen. Met aandoening moge men ons naar de bewaarplaats der dooden brengen, veelligt is die traan spoedig gedroogd, en het is, als hadden wij nimmer bestaan. — Verontrustend, den gevoeligen mensch schokkend denkbeeld! Maar niet altijd worden wij in het graf gelaten. — Niet eeuwig blijven wij in den doodstaat. Op de stem der almacht wordt het ligchaam bezielde. Wij zullen wederom leven. En dan is het eeuwige jeugd; dan slijten de krachten niet meer; dan wacht ons geen dood, en verbeidt ons geen graf. Immers, *daar zal geen dood meer zijn.*

Wat buigt onze ziel zich dan neder! Waarom nog zoo ontrust bij de voorstelling van den eindpaal dezes levens? Zijt welgemoed, zonen en

dochteren des stofs! Hierna is hij bedwongen, onder wiens harden scepter wij nog moeten bukken. En dat bukken mogen wij als heilzaam beschouwen. Geen andere weg is er voor den sterveling geopend, om tot dat leven zonder sterven te komen, dan de weg voor alle vleesch. Hoe onverbiddelijk en hartvochtig de dood, hoe verslindend het graf zij, dat pad brengt den sterveling tot het onsterfelijk leven. Derhalve, matigt uwen schrik. Legt af uwe vrees. Verzoent u met den dood. Wanneer hij u nadert en gij een verwonneling van hem wordt, denkt en gelooft tot verzachting uwer smart: waar wij heengaan is hij niet meer.

Ten tweeden. Zondige stervelingen! wij brengen u eene heugelijke boodschap, hier kinderen des doods, kunnen wij eens over hem zegepralen. Dat is mogelijk, want bij het genot der zaligheid, houdt hij op te woeden. Deze gedachte *wekkt ons op tot een leven, op hetwelk de dood volgt als een inslapen tot het reine en onvergankelijke leven.* — Bij de voorstelling der waarheid te dezer ure ons verkondigd, kloppe ons hart van warmen, vurigen dank voor de kennis, die wij aangaande dat heerlijk toekomstige bezitten. Die dank stijge tot den Heer van leven en dood, die ons begenadigt in den Geliefde. Maar de dank zij tevens gewijd aan Hem, Die het leven en de onverderfelijkeit aan het licht heeft gebragt, Die vleesch en bloed heeft aangenomen, opdat Hij door den dood te niet zoude doen, hem, die het geweld des doods had, en verlossen alle deganen, die met

vrees des doods al hun leven der dienstbaarheid onderworpen waren. Dank zij Hem gebragt, die den dood zijnen prikkel, het graf zijne overwinning heeft ontnomen, door Wien wij juichen, staande bij de doodssponden onzer betrekkingen, op de graven onzer vrienden; door Wien wij het lied der zegepraal aanheffen bij eigen verscheiden. Zondige stervelingen! brengt uwen Zaligmaker de hulde. Door Zijnen dood is ons het leven. Door Zijn sterven kunnen wij ingaan, *waar geen dood meer zijn zal.*

Heerlijk verschiet, dat de zondaar heeft! Wanneer ons op aarde een ruim bestaan wordt toegezegd, dan spannen wij onze krachten in, dan ontzien wij geene moeite, om de middelen te gebruiken, opdat het aangebodene ons niet ontga. — In Gods naam wordt u aangeboden een leven zonder sterven. Maar het behoeft nog geen onveranderlijk zalig te zijn, hetwelk ons deel wordt. Er wordt gesproken van eenen tweeden dood, het is een beeld van de rampzaligheid van hen, die een afwijzend vonnis ontvangen. Van dat zalig leven zonder sterven wordt de ingang ontzegd, den vreesachtigen, gruwelijken, doodslagers, hoereerders, afgodendienaars en de leugenaars. Terwijl integendeel tot JOANNES gezegd werd: Die overwint, zal alles beërven; die overwinnen zal, moet strijden. Daartoe zijn er vijanden noodig. Wij moeten die bezitten in de zonde en in de wereld. De wapenen, waarmede wij dezelve bestrijden, kunnen zijn, het geloof aan en de liefde tot Jezus. Met deze toe-

gerust is alle vrees voor nederlaag ongegrond; dan is de overwinning zeker. Geef dan geen gehoor aan de verzoeken tot ontrouw en zonde. Betreedt niet den breeden weg. Gaat in door de enge poort. Waakt. Blijft in het geloof. Uw sterfbed wordt dan zacht geschud. Het leven wacht u, dat ongestoorde vreugde oplevert. Doch weet, dat uwe verwachting ongegrond, uwe hope ijdel zal zijn, indien gij de zonde moedwillig doet. Gij bereidt dan voor u zelve den tweeden dood, zoo veel ellendiger dan de eerste. Wij bidden u derhalve: Laat u met God verzoenen. Wij roepen u toe met allen ernst: strijdt om in te gaan, zoekt de overwinning door het geloof in CHRISTUS JEZUS. Gij beërft dan het leven, waar zalige onsterfelijkheid wordt gevonden en waarvan de dood zelf u niet kan terughouden.

In het land der ruste zal geen dood meer zijn. Bemoedigt u daarmee, treurende stervelingen! Droogt uwe tranen in dit geloof, bij de herinnering aan hen, die in den Heer zijn ontslapen. Bemoedige het elk onzer, wanneer wij door de gevaren des doods worden bedreigd, of zijne koude hand ons aangrijpt, om ons levensbeginsel uit te blusschen. — Stervelingen! Medereizigers naar de eeuwigheid! Hoofden en harten omhoog! De hope des levens sta op goeden grond en gedrukt in de ziel. O zalige hoop, in welke de Christen zich mag verblijden. Dat wij naar die wereld onze koers rigten. Houden wij het Vaderland in het oog. Stevenen wij naar die kust. Zorge een ieder

228 LEERREDE OVER OPENBARING XXI vs. 4b.

voor veilige aanlanding. Daar sterven wij niet meer. Ja, die in CHRISTUS gelooft, sterft niet in eeuwigheid. De prikkel des doods zij hier de zonde; de kracht der zonde zij de wet. Gode zij dank, Die de overwinning, volkōmene zege schenken wil door JEZUS CHRISTUS, ONZEN HEER. AMEN.

